

Gemeente Groningen

Onderzoek podiumkunsten

Eindrapportage

Inhoud

o	Samenvatting	3
1	Inleiding	9
2	Tien aanbevelingen voor een toekomstbestendige podiumkunsteninfrastructuur	12
3	SWOT	32
4	Status quo en de keten podiumkunsten van de stad Groningen	38
5	Trends en ontwikkelingen	59
6	Benchmark	71
Bijlagen		
A	Bronnen	85
B	Structurele subsidies	87
C	Podiumkunstenbeleid van de stad Groningen	89
D	Financieel overzicht structurele subsidies	93
E	Inspiratievoorbeeld	95
F	Cultuurpijlers	100
	Colofon	102

Samenvatting

Inleiding en vraagstelling | De afgelopen maanden hebben wij, adviesbureau LAGroup, onderzoek gedaan naar de (fysieke) professionele culturele infrastructuur, podia en stadsbrede programmering (professioneel aanbod) in de stad Groningen en hebben we advies uitgebracht over een toekomstbestendig kwalitatief en kwantitatief aanbod van de podia en de podiumkunsteninfrastructuur in de stad.

Via deskresearch, een online enquête, diepte-interviews, een benchmarkstudie en een SWOT-analyse zijn we tot de analyse, conclusies en aanbevelingen gekomen. Het onderzoek is ondersteund door een begeleidingsgroep (ambtelijk en vanuit de sector).

Belangrijkste conclusies | Groningen doet het goed! Dat uit zich in een aantal aspecten. We kunnen concluderen dat voor de professionele podiumkunsten Groningen een complete en complementaire keten biedt. Groningen weet zich te onderscheiden in de *fijnmazigheid* en *gevarieerdheid* van de podiuminfrastructuur, wat uniek is voor een stad van bijna 200.000 inwoners. De keten kent grote en kleine(re) instellingen, en een aantal (inter)nationaal toonaangevende instellingen/organisaties. Bijna alle genres en een gevarieerd programmeringsaanbod zijn vertegenwoordigd, zowel lokaal, nationaal als internationaal, en een breed scala van doelgroepen wordt bediend.

Specifiek, zonder volledig te zijn, is het positief dat zowel klassieke als popmuziek breed vertegenwoordigd zijn op de podia. Eurosonic/Noorderslag zorgen voor een landelijk en internationaal profiel op het gebied van popmuziek. Ook de volledige keten – van aanstormend talent tot muzikanten/musici van wereldformaat – die de podiumkunst voor de muzieksector biedt, kan gericht worden ingezet, ook buiten Groningen. Groningen heeft daarnaast een aantal toonaangevende festivals van (inter)nationaal belang, waaronder Noorderzon en Eurosonic/ Noorderslag.

We zien een netwerk van autonome instellingen die, waar nodig en inhoudelijk wenselijk, samenwerken. Een toenemend aantal instellingen laat een genre-overschrijdende samenwerking zien. Zoals tussen Guy & Roni en NNT, Noorderzon en Grand Futura, Vera en Simplon, tussen Eurosonic/Noorderslag, OPSB, Vera, et cetera. Geen van deze samenwerkingsverbanden is van boven opgelegd, maar ze zijn van binnenuit ontstaan, iets wat in Nederland zeker niet vanzelfsprekend is.

De stad onderscheidt zich door *het relatief grote aantal* podiuminstellingen dat door de gemeente en provincie wordt gefinancierd. Groningen profileert zich als 5e cultuurstad van Nederland. Gezien de structurele gelden die de stad aantrekt vanuit het Rijk en het Fonds Podiumkunsten (FPK) klopt dit, echter de afstand tot de G4 is groot. Daarnaast weet Groningen relatief veel geld van OCW en het FPK te genereren. De provincie geeft meer geld aan de Groningse podiuminstellingen in vergelijking tot de benchmarksteden, maar net zoals in het geval van de gemeente, wordt de bijdrage van de provincie verspreid over aanzienlijk meer instellingen dan in de benchmarksteden, waardoor de bijdrage per instelling lager ligt. De breedte van de gemeentelijke en provinciale financiële steun is een sterkte; maar het gevolg van de spreiding, de (financiële) kwetsbaarheid van sommige instellingen, is een zwakte. Dat geldt voor een aantal grotere Rijks- of Fonds gesubsidieerde instellingen, die kwetsbaarder zijn dan hun tegenhangers in het land én ook voor de kleinere instellingen, die met een zeer kleine organisatie bergen werk (moeten) verzetten. Gevolg hiervan is dat het aantal theaterprofessionals daalt en het aantal laag betaalden en/of vrijwilligers stijgt, wat tot een uitholling van de sector leidt, iets wat nu al merkbaar is.

Diverse Groningse podiumkunstinstellingen ervaren knelpunten op het gebied van hun huisvesting, niet alleen met betrekking tot het produceren, presenteren en de kantoorfaciliteiten, maar ook wat betreft de mogelijkheden tot sociale interactie onder het publiek.

Bij de podia ervaren De Oosterpoort en de Schouwburg knelpunten. Zo mist het gebouw van De Oosterpoort allure, in het bijzonder voor klassieke muziek en is de zaal van de Schouwburg te klein en zijn vele zichtlijnen niet goed. Bij de producerende gezelschappen ervaren het NNO, NNT, Club Guy & Roni, Het Houten Huis, De Steeg en De Noorderlingen, en bij de festivals Noorderslag/ Eurosonic huisvestingsproblemen.

Ondanks dat de sector in Groningen een menselijke maat heeft (wat wordt gewaardeerd), ontbreekt de aandacht voor gezamenlijke reflectie en strategische focus op de toekomst, op het elkaar ontmoeten om hierover na te denken, zowel tussen de instellingen onderling als tussen de instellingen en de gemeente.

Wij hebben sterke twijfels of de cultuurpijlers samenwerking bevorderen, want – terwijl de voordelen voor de cultuurpijlers evident zijn – zijn de voordelen voor de keten en/of voor de kleine(re) instellingen niet of minder evident. Daarnaast is het ons niet duidelijk aan welke behoefte in de podiumsector de cultuurpijlers voldoen. De kleine(re) instellingen zijn ons inziens minder gebaat bij incidentele bijdragen uit het Cultuurpijlerfonds, maar meer bij structurele financiële versterking.

Het is ons niet duidelijk wat de gemeente verstaat onder talentontwikkeling. De definitie hiervan in de kadernota is niet duidelijk en het is niet helder wat de stad ermee wil bereiken. De instellingen kunnen op basis van de huidige visie geen heldere keuzes maken.

In de benchmarksteden zijn alle theaters verzelfstandigd, terwijl in Groningen OPSB als werkmaatschappij deel uitmaakt van de gemeentelijke organisatie. Deze situatie is niet bevorderlijk voor de transparantie, er is geen sprake van een *level playing field* door de positie van OPSB en door het verschil in de wijze van beoordeling door de Kunstraad ten opzichte van de overige gesubsidieerde podiuminstellingen.

Belangrijkste aanbevelingen en adviezen |

Uit onze analyse van de (fysieke) professionele culturele infrastructuur, podia en stadsbrede programmering (professioneel aanbod) en de daaruit getrokken conclusies zijn wij gekomen tot tien aanbevelingen voor een toekomstbestendige podiuminfrastructuur. In de hierna-volgende matrix geven wij deze tien aanbevelingen. Deze hebben wij vertaald in een reeks adviezen. Hieruit is een aantal adviezen geïdentificeerd die op korte termijn kunnen worden geïmplementeerd.

Aanbeveling	Advies	Korte termijn implementatie
Overall	Onze aanbevelingen en adviezen zijn een pleidooi voor een beleidsarme strategie voor de professionele podiumkunsten. Een strategie waarin de kwetsbare aspecten van de podiumkunsten in Groningen worden versterkt en waarin de sterke aspecten worden geconsolideerd en verstevigd. De podiumsector wordt uitgenodigd om dat te doen waar ze goed in zijn en ze krijgen daarvoor de (financiële) ruimte; de gemeente neemt hierin eerder de positie in van facilitator dan van regisseur.	
1. Small is beautiful	<p>1a Behoud het fijnmazige, het kleinschalige en de menselijke maat van de instellingen in Groningen. Zet hiertoe in op het verder creëren van netwerken en kies niet voor schaalvergroting.</p> <p>1b Stimuleer samenwerking, maar leg het niet op.</p>	1. Zet in op een netwerk van autonome instellingen die, waar nodig en inhoudelijk wenselijk, samenwerken. Zet in op het functioneren als een netwerk.
2. Kwetsbaarheid	<p>2a Versterk de kwetsbare basis en daarmee de toekomstbestendigheid van de podiumsector. Zet niet in op ad hoc fondsen of activiteiten, maar op de podiumsector zelf. Er moet zo weinig mogelijk gestuurd worden met separate budgetten.</p> <p>2b Zet in op het binnenhalen van de extra rijks gelden (deel van 1,6 miljoen euro voor talentontwikkeling).</p> <p>2c Laat de sector zelf samenwerking zoeken om gelden te besparen in (vooral) de backoffice of door extra inkomsten te genereren.</p>	2. Zet extra gelden van gemeente en provincie voor 2017-2020 <i>niet</i> ad hoc in via fondsen of activiteiten, maar investeer in de podiuminfrastructuur zelf.
3. Samenwerking	<p>3a Nodig als gemeente de sector uit om te komen met suggesties voor <i>structurele</i> samenwerking (besparingen en/of inkomstenverhoging) en om aan te geven op welke wijze ze <i>projectmatig</i> willen samenwerken met instellingen/organisaties in de stad, de provincie, maar ook daarbuiten.</p> <p>3b Laat Station Noord 2.0 landen bij een duidelijke eigenaar, zodat de coördinatie ervan in één hand ligt.</p> <p>3c Het CiBoGa-complex lijkt een goede optie te zijn voor het fysiek huisvesten van een productiefunctie talentontwikkeling. Organisatorische inbedding kan hier los van staan.</p>	<p>3. Nodig de sector uit om in hun aanvragen voor 2017-2020 aan te geven hoe ze structureel en/of projectmatig samen kunnen en willen werken en leg samenwerking niet op.</p> <p>4. Nodig de sector uit om nauwer samen te werken op het gebied van popprogrammering.</p> <p>5. Ondersteun het makerscluster op het CiBoGa-terrein, dit is een essentiële investering om de basisvoorzieningen voor de huisvesting op peil te brengen.</p>

Aanbeveling	Advies	Korte termijn implementatie
4. Cultuuraan-jager/-loods	4a Benoem een cultuuraanjager/-loods met als belangrijkste taken het lokaal verbinden (kansen identificeren, netwerken en aanjagen), het regionaal verbinden (netwerken) en het landelijk verbinden (lobby naar het Rijk en andere belangrijke stakeholders).	6. Benoem een cultuuraanjager voor twee jaar en evalueer zijn/haar functioneren na die periode.
5. Talentontwik-keling	5a Kijk vanuit de inhoud naar talentontwikkeling, want <i>structure follows strategy</i> . Talentontwikkeling is een kerntaak voor sommige (niet alle) podiumkunstinstituten.	7. Nodig de instellingen, die in aanmerking komen voor talentontwikkeling, uit om in hun plannen voor 2017-2020 aan te geven hoe ze hier invulling aan willen geven.
6. Level playing field	6a Creëer een <i>level playing field</i> zodat alle culturele instellingen worden gefinancierd en beoordeelt op dezelfde wijze.	8. Start met de verzelfstandiging van OPSB.
7. Huisvesting	<p>7a Beteugel de drang om te veel in nieuwe stenen te investeren. Investeer in het verbeteren/versterken van de huisvesting van dat wat de stad nu al heeft.</p> <p>7b Het makers-cluster op de CiBoGa-terrein is een essentiële investering. Waak voor overspannen financiële (synergetische) verwachtingen ten aanzien van het beheer van het cluster. Zorg ervoor dat het niet alleen een plek wordt voor productie achter gesloten deuren, maar besteed ook aandacht/ruimte aan ontmoeting met makers en publiek (zonder dat het een presentatieplek moet zijn).</p> <p>7c Voor de vlakke vloerfunctie is het Grand Theatre een geschikte locatie.</p>	<p>9. Zet in op het up-to-date brengen van de huidige podia, investeer in de uitstraling - zowel interieur als exterieur - van De Oosterpoort en accepteer de beperkingen van de gezichtslijnen van de Schouwburg en de daarbij horende exploitatiebeperkingen. Dit laatste weegt niet op tegen de kapitaallasten van de investering en de extra huisvestingslasten die een nieuwe zaal met zich meebrengt.</p> <p>10. Investeer op korte en middellange termijn niet in een middenzaal.</p>

Aanbeveling	Advies	Korte termijn implementatie
8. Publiekswikkeling	8a Vergroot de kennis van het huidige en toekomstige publiek als basis voor een goede marketing, individueel en collectief. 8b Zorg voor mogelijkheden om programmering op bijzondere locaties mogelijk te maken, zodat nieuw publiek wordt aangeboord.	11. Investeer in publieksonderzoek en andere manieren om de kennis van het huidige en toekomstige publiek te vergroten als basis voor een goede marketing.
9. Hightlights in de spotlight	9a Door de a-centrische ligging van Groningen en de gepercipieerde afstand tussen Groningen en de Randstad, maar ook tussen Groningen en de rest van Nederland, moet Groningen harder roepen, harder werken om onder de aandacht te komen, vooral in de landelijke media. Zet in op het verkrijgen van landelijke media-aandacht voor die onderdelen van de professionele podiumkunsten die voor een landelijk publiek interessant zijn.	12. Organiseer een- of tweemaal per jaar een overleg tussen Marketing Groningen en (een afvaardiging van) de podiumkunsten waarin wordt bepaald welk aanbod voor welke doelgroep(en) in de kijker gezet moet worden.
10. Onze visie voor de middellange termijn	10a Begin met ontwikkelen van profiel voor de stedelijke regio (voorsorteren op bestelwijziging huidige Basisinfrastructuur Rijk), trek hierin op met noordelijke provincies, de andere (grote) instellingen in deze provincies. 10b Zet hierbij in op innovatie en experiment, internationaal en <i>small is beautiful</i> . Benadruk voor de professionele stakeholders andere elementen dan voor de consument.	13. Trek als de drie noordelijke provincies gezamenlijk proactief op in de bepaling van het profiel van de stedelijke regio.

Hoofdstuk 1

Inleiding

In het eerste hoofdstuk gaan we in op de aanleiding en de opzet van het onderzoek.

In het kader van dit onderzoek doen we soms uitspraken over afzonderlijke podiumkunstinstanties, maar niet altijd en ook niet over iedere instelling. Het onderzoek betreft een scan van de podiumkunstensector in Groningen in de breedte en niet van de afzonderlijke instellingen. We doen uitspraken over de afzonderlijke instellingen indien relevant voor de helderheid van de scan van de podiumkunstensector.

Inleiding

Er is de laatste jaren in Nederland en ook in Groningen veel in beweging met betrekking tot het cultuurveld en specifiek met betrekking tot de podiumkunsten. Politiek, maatschappelijk en economisch is veel aan het veranderen en dit heeft een duidelijk effect op het cultuurveld. Voor gemeente Groningen en de direct betrokkenen was dit een reden om een scan te laten maken van de podiumkunsten in Groningen. Hierin staan vragen centraal als: Hoe staat de sector in Groningen ervoor? Hoe gezond is de sector? Hoe kan de sector versterkt c.q. toekomstbestendiger worden?

Doel van de Cultuurscan is om met de resultaten input te geven aan de cultuurnota 2017-2020 van de gemeente Groningen.

Op basis van de briefing van de gemeente Groningen en onze ingediende offerte zijn we de volgende vraagstelling overeengekomen:

Onderzoek de huidige Groningse (fysieke) culturele infrastructuur, podia en stadsbrede programmering (professioneel aanbod) en adviseer over een toekomstbestendig kwalitatief en kwantitatief aanbod van podia en de podiumkunsteninfrastructuur in de stad.

Ga hiervoor in op:

- de landelijke trends en ontwikkelingen op het gebied van podiumkunsten en podia;
- het huidige beleidskader voor de podiumkunsten in de stad Groningen;
- hoe de situatie in Groningen zich verhoudt tot nationaal concurrerende steden op programmatisch gebied en op het gebied van infrastructuur;
- het huidige kwalitatieve en kwantitatieve aanbod van podia in de stad, mede in relatie tot het beleidskader en geef aan waar verbeteringen kunnen worden aangebracht.

Aanpak en leeswijzer

De volgende stappen zijn ondernomen:

- Deskresearch: het bestuderen van alle relevante documenten.
- Online enquête: onder de professionele podia, producenten en festivals in Groningen hebben we een online enquête uitgezet.
- Diepte-interviews: met circa 33 betrokkenen in de stad en provincie Groningen, maar ook daarbuiten, hebben we een-op-een persoonlijke interviews gehouden. De online enquête diende als input voor de gesprekken met de directies van de podiuminstellingen. (Zie bijlage A, pagina 79 voor lijst geïnterviewden.)
- Context: de context waarin Groningen acteert hebben we in kaart gebracht door de belangrijkste trends en ontwikkelingen inzichtelijk te maken en door een benchmark van vier vergelijkbare steden in Nederland uit te voeren.
- Inspiratie: naast de context hebben we een aantal inspirerende projecten in het buitenland kort in kaart gebracht.
- SWOT en aanbevelingen: dit heeft geleid tot een SWOT-analyse van de podiumkunsten in Groningen en een serie aanbevelingen over hoe de stad en de sector de podiumkunsten in Groningen toekomstbestendiger kunnen maken.
- Begeleidingsgroep: het traject werd begeleid door een begeleidingsgroep. (Zie bijlage A, pagina 79.)

Het rapport betreft een scan van de *podiumkunsten* in de breedte. Al hebben we met de betrokken professionele instellingen diepte-interviews gehouden, de focus van de interviews en de resultaten betreffen de podiumsector als geheel en gaan beperkt in op de situatie met betrekking tot individuele instellingen. De inhoud van de interviews is in dit rapport niet herleidbaar weergegeven.

We starten dit rapport met onze conclusies en aanbevelingen voor de professionele podiumkunsten van de stad. Daarna volgt onze analyse waarop de conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd, opgebouwd van smal naar breed, van binnen naar buiten. Als eerste geven we de SWOT-analyse, gevolgd door een analyse van de podiumkunsten in Groningen. Daarna de relevante trends en ontwikkelingen in Nederland waarna we eindigen met de benchmark- en inspiratiesteden.

Dit document geeft een momentopname. Het blijft werk in wording, want de sector en de wereld om ons heen veranderen voortdurend. Op het moment van publicatie zijn er enkele aspecten die als werk in wording kunnen worden aangemerkt, namelijk de projecten/plannen met betrekking tot:

- Grand Futura/Grand Theatre;
 - Station Noord 2.0;
 - Het makerskwartier op CiBoGa, en
 - De additionele Rijksgelden voor tenminste drie productiehuisen.
- Waar relevant hebben we in dit document iets over de bovengenoemde projecten/plannen gezegd, maar we hebben hierover geen standpunt kunnen innemen omdat ze nog niet voldoende uitontwikkeld zijn.

Hoofdstuk 2

Tien aanbevelingen voor een toekomstbestendige podiumkunsteninfrastructuur

In dit hoofdstuk geven we tien aanbevelingen naar aanleiding van de analyse van de context en de status quo van de podiumkunstensector in Nederland en in Groningen.

De aanbevelingen zijn tot stand gekomen op basis van een synthese van de hierna weergegeven analyses en op basis van onze kennis en ervaring met de podiumkunsten en cultuurbeleid in vergelijkbare steden in Nederland.

Hoe staat Groningen ervoor?

Hoe doet Groningen het op het gebied van de podiumkunsten?

Een dergelijke vraag kan beantwoord worden in relatie tot andere steden in Nederland, dus relatief, maar het is ook mogelijk om de vraag in absolute termen te beantwoorden. In beide gevallen komen we tot de conclusie dat Groningen – op het gebied van de podiumkunsten in de breedte – het goed doet! Ook Gerard Marlet komt in 'Het belang van cultuurstad Groningen' (2011) tot dezelfde conclusie: "Voor wat betreft het culturele aanbod is het beeld voor Groningen uitgesproken positief. Groningen biedt zijn inwoners een relatief groot en divers cultureel aanbod. Vooral het aanbod aan podiumkunsten is groter dan gemiddeld."

Zoals de ketenanalyse aangeeft (zie hoofdstuk 4) biedt Groningen een complete en complementaire keten voor de professionele podiumkunsten. Het betreft zowel grote als kleine instellingen, bijna alle genres en een gevarieerd programmeringsaanbod, zowel lokaal, nationaal als internationaal, een breed scala van doelgroepen en een aantal toonaangevende instellingen/organisaties.

Groningen onderscheidt zich onder andere door *het relatief grote aantal* podiuminstellingen dat door de gemeente en provincie wordt gefinancierd. Daarnaast weet Groningen relatief veel geld van OCW en het FPK* te genereren. Groningen weet zich ook te onderscheiden in de fijnmazigheid en gevarieerdheid van de podiuminfrastructuur, wat uniek is voor een stad van bijna 200.000 inwoners. Daarentegen valt op dat in Groningen een bepaalde trots op wat de stad te bieden heeft maar beperkt wordt uitgedragen, zowel politiek als ambtelijk.

Wat zich recentelijk ook aftekent in Groningen is een genre-overschrijdende samenwerking tussen een toenemend aantal instellingen zoals Guy & Roni en NNT, Noorderzon en Grand Futura, Vera en Simplon, tussen Eurosonic/Noorderslag, OPSB, Vera, etc. Geen van deze samenwerkingsverbanden is van boven opgelegd; ze zijn van binnenuit ontstaan, iets wat in Nederland zeker niet vanzelfsprekend is.

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan wat goed gaat in Groningen, dat wat versterkt en/of gekoesterd moet worden. Het begint met *small is beautiful*, de fijnmazigheid en kleinschaligheid en de bijbehorende kwaliteit waarmee Groningen zich onderscheidt van andere (cultuur)-

Hoe staat Groningen ervoor?

steden, die bewaakt moeten worden. Maar het gaat ook over experiment en innovatie in de wijze van samenwerking en hoe talent ontwikkeld wordt. Beide zijn sterk en beide bieden kansen om in de toekomst uitgebouwd te worden. Groningen onderscheidt zich ook met haar internationale aanbod en het daarbij behorende internationale muziek- en theaternetwerk. De uitgangspunten voor de stad zijn positief. Wel moeten de stad en de sector alert blijven, want het culturele *umfeld* verandert snel en ingrijpend en de concurrentie neemt als maar toe.

Wel zijn er de nodige verbeteringen en versterkingen nodig die in de komende jaren gerealiseerd moeten worden. Daaraan besteden we aandacht in de tien aanbevelingen hierna. Het betreft aanbevelingen ten aanzien van de volgende onderwerpen:

1. Small is beautiful
2. Kwetsbaarheid
3. Samenwerking
4. Culturaanjager/-loods
5. Talentontwikkeling
6. Level playing field
7. Huisvesting
8. Publieksonwikkeling
9. Highlights in the spotlight
10. Onze visie voor de middellange termijn

In het kort: onze aanbevelingen zijn een pleidooi voor een beleidsarme strategie waarin de kwetsbare aspecten van de podiumkunsten in Groningen worden versterkt en waarin de sterke aspecten worden geconsolideerd en versterkt. De podiumsector wordt uitgenodigd om dat te doen waar ze goed in zijn en ze krijgen daarvoor de (financiële) ruimte; de gemeente neemt hierbij eerder de positie van facilitator in dan van regisseur. Dit rapport is een uitnodiging om een gezonde afstand tussen de gemeente en de podiumsector te laten ontstaan, om de podiumsector op zijn eigen benen te laten staan, maar samen blijven de gemeente en de sector alert op ontwikkelingen in een snel veranderende wereld.

1. Small is beautiful *

Beschouwing vooraf

Mondiaal en landelijk is er de laatste decennia een duidelijke trend naar schaalvergroting, naar *bigger is better*. Voorbeelden hiervan zijn luchtvaartmaatschappijen, supermarkketens, banken, scholengemeenschappen, etc. Dit is nodig om mondiaal en nationaal te kunnen concurreren.

In de culturele sector is schaalvergroting het laatste decennium ook duidelijke waarneembaar. Dat zien we in het fuseren van podiuminstellingen en in het realiseren van grootschalige (presentatie)clusters. Voorbeelden hiervan zijn, onder andere, De Nieuwe Kolk in Assen, TivoliVredenburg in Utrecht, Rozet in Arnhem en het geplande Onderwijs en Cultuur Complex/Spuikwartier in Den Haag. In vele gevallen hebben de grote clusters niet opgeleverd wat men ervan hoopte. Financieel vallen ze vaak duurder uit, organisatorisch wordt de synergie maar ten dele gerealiseerd en inhoudelijk is de gezamenlijke programmering beperkt.

Schaalvergroting is in de podiumkunsten, vanuit een *concurrentie*-standpunt, over het algemeen niet nodig omdat de meeste podiuminstellingen een lokaal en/of regionaal publiek bedienen. Alleen voor de (zeer) grote poppodia en voor sommige festivals is de aantrekkingskracht, en dus de concurrentie, bovenregionaal.

Schaalvergroting focust zich vaak ook niet zozeer op kwaliteit, maar op de makkelijker meetbare kwantiteiten, namelijk meer bezoekers, meer producties en/of meer voorstellingen, en op financiële besparingen.

Daarnaast komt schaalvergroting in de culturele sector vaak niet vanuit een behoefte van de consument en/of de culturele instellingen, maar is het een (top down) *bestuurlijke* behoefte vanuit de overheden.

Advies

De podiuminfrastructuur in Groningen is fijnmazig en kleinschalig. Deze wordt gekenmerkt door een menselijke maat. Om het unieke te (be)houden, om flexibel en vernieuwend te kunnen zijn en blijven, zou Groningen de menselijke maat moeten koesteren. Niet schaalvergroting, maar een netwerk van autonome instellingen die, waar nodig en inhoudelijk wenselijk, samenwerken. Deze vorm van samenwerking manifesteert zich nu al in Groningen, bijvoorbeeld in de samenwerking tussen NNT en Club Guy & Roni, tussen Vera en Simplon, tussen de Noorderlingen en Jonge Harten, tussen Eurosonic/Noorderslag en De Oosterpoort, etc.

Met *small is beautiful* volgt Groningen een tegentrend en is onderscheidend van andere kernsteden in Nederland en behoudt de stad dat wat het nu al sterk maakt. Zet in op het functioneren als een netwerk met zowel een landelijke als een internationale uitstraling. Het idee hierachter is dat de hiërarchisch georganiseerde grotere organisaties niet altijd maatwerk kunnen leveren, niet tijdig kunnen inspelen op de vraag en op maatschappelijke veranderingen en niet altijd hun onderscheidende profiel kunnen behouden. Het netwerk ontstaat organisch en is intrinsiek en inhoudelijk gedreven, maar kan gestimuleerd worden. (Zie hiervoor Aanbevelingen 2, 3 en 4.)

2. Kwetsbaarheid

Beschouwing vooraf

Zoals hierna in de benchmarkstudie (zie hoofdstuk 6) wordt aangegeven, financiert de gemeente in vergelijking met de benchmarksteden relatief veel podiumkunstinstanties op een structurele basis, waardoor aan vele instanties relatief kleine bedragen worden toegekend. Ook is, in vergelijking met de BIS- en FPK-instanties in andere steden, de bijdrage van de gemeente Groningen per instantie relatief laag. Bijna 80% van de gemeentelijke subsidie gaat naar OPSB en de resterende 20% gaat naar de overige twaalf professionele podiumkunstinstanties; elke instantie is gemiddeld goed voor een kleine 2% van de gemeentelijk subsidie. Dit zorgt voor financiële kwetsbaarheid van onder andere een aantal producerende instanties en festivals.

Een van de kwetsbaarheden van de podiuminstanties betreft ook de arbeidsmarkt, als gevolg van de financiële druk, namelijk het feit dat het aantal theaterprofessionals daalt en het aantal laag betaalden en/of vrijwilligers stijgt. Dit leidt op termijn tot een uitholling van de sector en maakt de sector minder aantrekkelijk als potentiële werkgever. Ook constateert de Kunstraad in zijn evaluatierapport*, "De Kunstraad is geschrokken van de zeer magere overhead, met name bij de instanties met een bescheiden subsidiebudget. Deze organisaties draaien vooral snog op overtuiging en een grote hoeveelheid vrijwilligers."

De provincie geeft meer geld aan de Groningse podiuminstanties dan in de benchmarksteden, maar net zoals in het geval van de gemeente, wordt de bijdrage van de provincie verspreid over aanzienlijk meer instanties dan in de benchmarksteden, waardoor de bijdrage per instantie lager ligt.

Ook is de gebrekkige huisvesting van een aantal instanties een probleem in Groningen. Dit wordt verder uitgewerkt in Aanbeveling nr. 7.

De breedte van de gemeentelijke en provinciale financiële steun, en de daarbij behorende complete en complementaire keten, is een sterkte; maar het gevolg, de (financiële) kwetsbaarheid van sommige instanties, is een zwakte. Hoe hiermee om te gaan?

Er zijn theoretisch gezien vijf mogelijke oplossingen:

1. Dezelfde hoeveelheid geld voor minder podiuminstanties, of
2. Meer geld voor minder podiuminstanties, of
3. Meer geld voor het huidige aantal podiuminstanties, of
4. Effectiever werken door samenwerking en/of fusies en daardoor besparen waardoor geld vrijkomt voor de lopende exploitaties, of
5. Hervdeling van het bestaande bedrag onder hetzelfde aantal instanties.

Minder instanties met meer of hetzelfde geld is ons inziens geen wenselijke optie, gezien daarmee getornd wordt aan een van de belangrijkste sterkten van Groningen, namelijk een (bijna) complete en complementaire keten.

Samenwerken wordt in Aanbeveling 3 verder uitgewerkt, maar fusies worden afgeraden zoals we hiervoor in Aanbeveling 1 (*Small is beautiful*) aangeven.

Hervdeling van het bestaande bedrag onder hetzelfde aantal instanties vraagt om een financiële analyse van alle instanties en dit valt buiten de reikwijdte van dit onderzoek.

2. Kwetsbaarheid

Advies

1. Versterk de kwetsbare basis en daarmee de toekomstbestendigheid van de podiumsector. Doe dit door de extra gelden die van de gemeente en provincie voor de podiumkunsten beschikbaar komen voor de periode 2017-2020 *niet* in te zetten in ad hoc fondsen of activiteiten, maar investeer structureel in de kwetsbare onderdelen van de podiuminfrastructuur zelf. Dit kan bijvoorbeeld door een stimulans te geven op de basissubsidie die wordt aangevraagd, het Fonds Podiumkunsten heeft dit bijvoorbeeld met innovatie gedaan bij de meerjarig gesubsidieerde instellingen. Instellingen konden naast de aanvraag voor een basissubsidie zelf aangeven en motiveren of zij in aanmerking wilden komen voor een extra subsidie voor innovatie. In de praktijk bleek dat lang niet alle instellingen hiervoor opteerden, maar alleen als zij een kans zagen zich te onderscheiden op dit onderdeel. In Groningen zou deze vorm ook ingezet kunnen worden voor een *top up* voor 'professionalisering' (voortkomend uit kwetsbaarheden op de arbeidsmarkt), of voor inhoudelijke en/of organisatorische samenwerking om de kwetsbare instellingen te versterken.
2. Zet daarnaast in op het binnenhalen van de extra rijks gelden die voor de volgende cultuurnotaperiode vrijkomen. (Aanbevelingen nr. 3 en 5.)
3. Nodig de sector uit om te verkennen hoe zij kunnen samenwerken en dan met name in de backoffice en daarmee gelden besparen en gelden vrij maken voor een gezondere exploitatie. (Aanbeveling nr. 3.)

3. Samenwerking

Beschouwing vooraf - algemeen samenwerking

Samenwerking is in de culturele sector en vooral bij de overheden een toverwoord geworden. Het lijkt soms op een panacee voor alle dilemma's waarvoor de sector is komen te staan. Samenwerking is complex, zeker in de culturele sector, want zoals de Raad voor Cultuur stelt – samenwerking in het culturele veld is geen vanzelfsprekendheid: "Bij het huidige mechanisme van verdeling van subsidies wordt concurrentie eerder in de hand gewerkt dan samenwerking; het beste voorstel wint immers."* (Ieder subsidiesysteem heeft zijn voor- en nadelen en dit is een van de inherente nadelen van het huidige systeem.)

Daarnaast verloopt structurele samenwerking, waarvan het nut en de noodzaak niet evident zijn, in Nederland moeizaam. *Projectmatige* samenwerking met een duidelijke begin- en einddatum past beter bij het dna van de Nederlander (volgens de Cultural Insights van sociaal psycholoog Geert Hofstede).

In de woorden van de Raad voor Cultuur, "Terugblikkend op de aanbevelingen die de raad drie jaar geleden heeft gedaan ten aanzien van samenwerking concludeert de raad dat de afgedwongen fusies nog niet in alle opzichten tot voortvarende resultaten hebben geleid. Recent onderzoek van de Erasmus Universiteit Rotterdam in de Nederlandse culturele sector laat zien dat onder zulke omstandigheden de kans op succes klein is. Samenwerking op basis van vertrouwen en openheid tussen instellingen die elkaar kennen van eerdere gezamenlijke projecten is in het algemeen kansrijker."*

De Kunstraad merkt op in zijn tussentijdse evaluatie (2014), "De Kunstraad is geen voorstander van samenwerking om de samenwerking", maar stelt dat er ruimte is voor effectievere en concretere samenwerking in de stad. Welke vormen van samenwerking passen dan bij

Groningen binnen de gedachtegang van *small is beautiful*? Er valt te denken aan (inhoudelijke) projectmatige samenwerking, aan personele unies zoals tussen Club Guy & Roni en NNT, gezamenlijke inkoop, gezamenlijke front- en/of backoffices, etc. Fusies zijn dan niet voor de hand liggend, maar strategische allianties daarentegen wel.

In de kadernota's van zowel de gemeente als de provincie wordt ingezet op cultuurpijlers. Het is de intentie dat de cultuurpijlers het initiatief nemen tot meer samenwerking. Een omschrijving van de cultuurpijlers en de bijbehorende criteria is te lezen in bijlage F (pagina 94).

De vraag is in hoeverre de beoogde cultuurpijlers samenwerking bevorderen? Een dergelijk proces bevordert ons inziens eerder concurrentie onder de potentiële cultuurpijlers dan samenwerking, en daarnaast – terwijl de voordelen voor de cultuurpijlers evident zijn – zijn de voordelen voor de keten en/of voor de kleine(re) instellingen niet of minder evident.

Het is ons niet duidelijk aan welke behoefte in de podiumsector de cultuurpijlers voldoen. Cultuurpijlers lijken eerder te voldoen aan een bestuurlijke behoefte dan aan een behoefte vanuit de podiumsector zelf. Daarnaast zullen de cultuurpijlers niet bijdragen aan een *level playing field* (Aanbeveling 6); integendeel, namelijk het "risico van [de] cultuurpijlers op tweedeling in de sector" zoals de Kunstraad in zijn reactie op de kadernota aangaf.

Ook zijn de kleine(re) instellingen minder gebaat bij incidentele bijdragen uit het Cultuurpijlerfonds, maar meer door structurele financiële versterking zoals aangegeven in Aanbeveling 2.

Echter de keuze voor het instellen van cultuurpijlers is reeds gemaakt. Belangrijk is om bij de samenwerkingsvormen die worden voorgesteld

3. Samenwerking (vervolg)

kritisch te kijken naar wat het inhoudelijk en financieel oplevert voor de cultuurpijler en voor de kleine(re) instelling(en). Daarnaast raden we aan de cultuurpijlers na een jaar te evalueren door een inhoudelijk gesprek aan te gaan met de podiumsector, zowel met de cultuurpijlers als de instellingen waarmee zij samenwerken.

Samenwerking gaat om het slaan van bruggen, het efficiënt omgaan met de aanwezige 'grondstoffen', het behalen van financiële voordelen, het bereiken van een groter publiek, het creëren van nieuwe en/of kwalitatief betere inhoud. Samenwerking is ook mogelijk tussen podiumkunstinstanties en niet-culturele sectoren zoals onderwijs, toerisme en zorg of tussen Groningse podiumkunstinstanties en vergelijkbare instellingen elders in het land (zoals bij Jonge Harten en MartiniPlaza). Sectorale samenwerking, zoals binnen de keten van de popsector, kan ook leiden tot een helderder culturele profilering van de stad. Gezien de toenemende concurrentie (onder andere door nieuwe, aangepaste zalen in het land) is een nog nauwere samenwerking op het gebied van popprogrammering aan te bevelen. Doe dit niet door de samenwerking voor te schrijven, maar door de betreffende instellingen uit te nodigen om gezamenlijk zelf met concrete voorstellen te komen.

Samenwerking moet inhoudelijk, zowel artistiek als zakelijk, van binnenuit gedreven zijn en geen bezuinigingsopdracht zijn. Samenwerking leidt op korte termijn zelden tot significante besparingen; integendeel, het kost in eerste instantie vaak geld.

Structurele samenwerking is het meest kansrijk in de culturele sector als het gaat om de backoffice en om personele unies. Voorbeelden in het land zijn het delen van een controller of een P&O-functionaris waarvoor geen fulltime functionaris per organisatie nodig is. Backoffice-

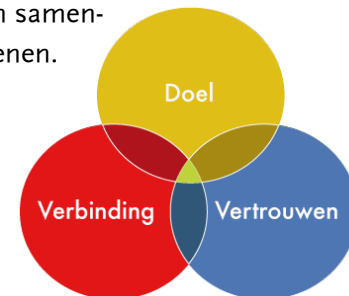
samenwerking richt zich veelal op besparingen, maar de te behalen besparingen moeten niet te hoog worden ingeschat.

Voorbeelden van personele unies zijn de popprogrammeurs die werken voor Vera, Eurosonic/Noorderslag, De Oosterpoort en MartiniPlaza of de artistieke leiding van Club Guy & Roni en NNT. Een voorbeeld van een backoffice samenwerking is Vera en Simplon.

Advies

1. De gemeente moet de sector uitnodigen om in hun aanvragen voor 2017-2020 te komen met suggesties voor *structurele* samenwerking waarin de artistiek inhoudelijke en/of zakelijke voordelen inzichtelijk worden gemaakt. Structurele samenwerking kan om besparingen gaan, maar *ook* om het verhogen van de inkomsten of het verhogen van effectiviteit en bereik.
2. Ook zou de gemeente de instellingen moeten uitnodigen om in hun plannen voor 2017-2020 aan te geven op welke wijze ze *projectmatig* willen samenwerken met andere instellingen/organisaties in de stad, de provincie, maar ook daarbuiten.

Om de slagingskans van samenwerking te vergroten, dient deze van binnenuit te ontstaan. Samenwerking is ook een kwestie van (persoonlijk) vertrouwen en is een groeiproces; het heeft tijd nodig. De culturele aanjager (Aanbeveling nr. 4) kan samenwerking stimuleren en kan als 'koppelaar' dienen.

3. Samenwerking (vervolg)

Beschouwing vooraf - talentontwikkeling OCW

Er is ook een specifieke situatie met betrekking tot samenwerking en dat betreft de extra gelden van OCW voor talentontwikkeling. In de uitgangspunten 2017-2020 Ruimte voor Cultuur stelt de minister: "In de podiumkunsten zijn de afgelopen jaren veel interessante nieuwe initiatieven en werkwijzen op het gebied van talentontwikkeling ontstaan. Wel is er nog steeds behoefte aan voorzieningen waar talent de tijd en ruimte krijgt om zich artistiek te verdiepen. Voor de scenische podiumkunsten adviseert de Raad een aantal plaatsen structureel van financiering te voorzien. Voor de uitwerking hiervan adviseert de Raad het Fonds Podiumkunsten de opdracht te geven om te onderzoeken hoe de vorm en de financiering van deze voorzieningen de komende beleidsperiode 2017-2020 geïntegreerd kunnen worden in het geheel van zijn regelingen voor programma's en instellingen." "Ik neem het advies over en zal het Fonds Podiumkunsten vragen vorm te geven aan deze voorzieningen. Daarbij gaat het mij niet per se om het creëren van nieuwe voorzieningen, maar vooral om de vraag hoe taken op het gebied van talentontwikkeling in de verschillende disciplines het best en meest duurzaam in het culturele veld kunnen worden belegd. Ik vind het van belang dat het Fonds Podiumkunsten talentontwikkeling integraal benadert, waarbij vanwege de samenhang ook de mogelijke rol van bestaande voorzieningen (podia, festivals, etc.) wordt betrokken. Ik geef het fonds de volgende aandachtspunten mee:

- ruimte voor innovatie en interdisciplinariteit
- samenhang tussen productie, presentatie en afzet van het werk van talenten
- relatie tussen lokale, nationale en internationale werking
- bijdragen van de lokale overheden."

Hiervoor is €1,6 miljoen extra geld voor talentontwikkeling binnen de BIS bestemd.

Tijdens de looptijd van dit onderzoek is Stichting Grand Futura bezig met het opstellen van een plan voor Grand Theatre. De stichting verwacht in november een plan voor 2016 aan de gemeente te kunnen voorleggen en aan het einde van dit jaar een plan voor 2017-2020. Ook de plannen rondom Station Noord 2.0 zijn momenteel (november 2015) nog in de maak. Het is nog niet bekend hoe de Groningse instellingen willen inzetten op een deel van de €1,6 miljoen voor talentontwikkeling. Dat zal de komende maanden blijken.

Advies

Omdat de plannen van Station Noord 2.0 en Grand Futura nog niet zijn uitgekristalliseerd, kunnen we geen goede inhoudelijke visie geven; juist de onderlinge samenhang en afstemming is van belang om duurzame en evenwichtige keuzes voor de stad te maken. Wel kunnen we procesmatig al wat algemene aanbevelingen geven ten aanzien van de functies:

- Laat Station Noord 2.0 landen bij een duidelijke eigenaar, zodat de coördinatie ervan in één hand ligt.
- Zorg voor afstemming van het programma tussen de Schouwburg, Grand Theatre en de productie-instellingen.
- Zet Grand Theatre in om met de programmering een jong publiek aan te trekken, stem hier de programmering op af.
- Het CiBoGa-complex lijkt een goede optie te zijn voor het fysiek huisvesten van een productiefunctie talentontwikkeling, mocht het complex gerealiseerd worden. Organisatorische inbedding kan hier los van staan.

4. Cultuuraanjager / cultuurloods

Beschouwing vooraf

Small is beautiful, maar vooral het inzetten op samenwerking vraagt om een mate van stimulans en coördinatie. Het ligt niet voor de hand dat een dergelijke taak bij de gemeente als subsidiegever hoort, maar ook niet bij de Kunstraad, als beoordelaar en adviseur. Er is in feite nu in Groningen geen instelling en/of persoon die spelers in de culturele sector bij elkaar brengt, die als *linking pin* tussen de podiuminstellingen onderling, de financiers en de overige stakeholders functioneert.

Advies

Wij stellen voor om een cultuuraanjager en -loods te benoemen, met als primaire taken: verbinden, aanjagen en het onderhouden van het Culturele Netwerk Groningen. Het is van belang dat de aanjager verankerd is in de stad. Dit is een onafhankelijke positie met een benoeming van twee jaar, waarna het nut en de noodzaak geëvalueerd worden.

De behoefte aan een cultuuraanjager is ook genoemd in een aantal van de persoonlijke interviews met de stakeholders.

Voorbeelden van enigszins vergelijkbare posities zijn: a) cultureel intendant, Han Bakker, in Dordrecht, met het verschil dat in Groningen minder wordt ingezet op het adviseren van het College van B&W, of b) Louis Pirenne, cultureel aanjager in Stadsdeel Noord in Amsterdam, maar met dien verstande dat er minder wordt ingezet op acquisitie, of c) de culturele ketenintendant in Nijmegen, met het verschil dat in Nijmegen een van de grote podia deze functie vervult, terwijl in Groningen de cultuuraanjager onafhankelijk en niet gebonden dient te zijn.

De cultuuraanjager werkt bottom-up en van binnenuit en niet top-down. Er is een wezenlijk verschil tussen een intendant en een cultuuraanjager. De intendant, naar Duits model, werkt voornamelijk top down en is daarnaast gezaghebbend.

De focus

De cultuuraanjager wordt aangesteld door de stad Groningen en werkt voor en met de instellingen in de stad. De aanjager stapt over de stadsgrenzen heen en verbindt vanuit een gezamenlijke visie de stad met de regio en het land. Wij zien drie functies voor de cultuuraanjager.

De cultuuraanjager:

1. *Verbindt lokaal*

- De aanjager werkt vanuit een onafhankelijke, maar gedragen positie aan de inbedding van cultuur in het brede perspectief van de stad. Hij/zij werkt mee aan een ontwikkeling van een visie op de stad: waar kan en zal de stad zijn over 15 jaar, op onder andere economisch, technologisch, demografisch en ecologisch gebied. Wat betekent deze algemene visie voor de cultuur in de stad en welke rol kan cultuur spelen in deze ambitie? Vanuit een gezamenlijke en overkoepelende visie op cultuur vanuit de stad kan gedestilleerd worden wat dit betekent voor het denken vanuit de stedelijke regio's (de gevolgen van de omvorming van de basisinfrastructuur door het Ministerie van OCW). Zie hiervoor aanbeveling 10.
- Vanuit een onafhankelijke positie houdt de aanjager contact met de verschillende instellingen in de stad. Hij/zij brengt partijen bij elkaar en spot kansen. De aanjager organiseert inhoudelijke en netwerkbijeenkomsten met de (podium)sector in Groningen waar de sector onderling met elkaar in contact wordt gebracht.

4. Cultuuraanjager / cultuurloods

- Hij/zij nodigt instellingen uit om samen te werken. Dit kan zakelijke en/of inhoudelijke samenwerking betreffen, op het gebied van marketing, marktonderzoek, ticketing, promotie, publiciteit, programmering, producties, etc.
2. *Verbindt (boven)regionaal*
- De bij 'verbindt lokaal' omschreven punten vinden hun weerslag in de regio. De visie van de stad – het culturele aspect hiervan – wordt door de aanjager ingebracht bij de noordelijke provincies, waar hij/zij de sector ondersteunt en vertegenwoordigt bij de invulling van de stedelijke regio (zie Aanbeveling 1).
 - De aanjager brengt de sector in contact met spelers van buiten de stad en buiten de sector. (Aanbeveling 9.)
3. *Verbindt landelijk*
- De functie van cultuuraanjager kan, op termijn, worden uitgebreid met de functie van lobbyist. De lobbyfunctie richt zich op onder andere Den Haag (OCW en de Raad voor Cultuur en het Fonds Podiumkunsten), maar ook richting de landelijke podiumkoepels zoals VSCD, NAPK en VNPF en de diverse prijzen en bijbehorende jury's waaronder de Theo en Louis d'Or, de Poelifinario en de Toneel Publieksprijs. Cultureel Groningen dient landelijk meer bekendheid te genieten. Dat doet de cultuuraanjager niet alleen, maar samen met de sector en bestuurlijk Groningen, waar wenselijk.

De randvoorwaarden

De cultuuraanjager krijgt geen fulltime benoeming en hij/zij treedt niet in dienst. Een benoeming voor gemiddeld twee dagen per week lijkt ons voldoende. De cultuuraanjager zou kantoor kunnen houden bij de Kunstraad als onafhankelijke organisatie.

De aanjager zou door de gemeente of door de gemeente samen met de podiumsector gefinancierd kunnen worden. De benoeming van de aanjager zou moeten plaatsvinden door een benoemingscommissie bestaande uit een aantal personen van de gemeente en de podiumsector gezamenlijk.

De aanjager maakt een jaarplan en jaarlijks wordt door dezelfde commissie het functioneren van de aanjager met hem/haar besproken en vastgelegd. De evaluatie vindt plaats op basis van de volgende aspecten:

- Wat uit het jaarplan is gerealiseerd en wat niet?
- De feedback van de podiumsector en betrokkenen binnen de gemeente op het functioneren van de aanjager.
- Het aantal bijeenkomsten met de sector breed en besprekingen met partijen in de sector, de stad en daarbuiten.
- De bereikte resultaten waarin de aanjager een rol heeft gespeeld.

De persoonlijkheid van de cultuuraanjager is van essentieel belang voor het welslagen van zijn/haar functie.

Het benoemen van een cultuuraanjager vrijwaart de gemeente, provincie(s) en podiuminstellingen niet. Ook zij *blijven* verantwoordelijk voor de onderwerpen die ook tot de focus van de aanjager behoren. De cultuuraanjager is *on top of* en niet in plaats van!

5. Talentontwikkeling

Beschouwing vooraf

In de kadernota 2017-2020 wordt in het verlengde van de titel - City of Talent - redelijk veel aandacht besteed aan talentontwikkeling. Onder de 'uitdagingen' wordt met betrekking tot de podiumkunsten aangegeven, 'Jonge Harten, Noorderzon, Academie Minerva en Eurosonic/ Noorderslag zijn voorbeelden van kweekvijvers voor cultuurtalent.' en 'Cultuureducatie draagt hieraan bij. Het vroeg herkennen, ondersteunen en koesteren van creatieve gaven, biedt kinderen de kans zich te ontwikkelen tot het cultuurtalent van morgen.'

Tegelijkertijd geeft diezelfde nota ook aan onder 'Ruim baan voor talent': 'Talentontwikkeling is voor een aantal van onze instellingen een kerntaak.' Hierbij worden onder andere genoemd Club Guy & Roni, Het Houten Huis, De Noorderlingen, Noorderzon, Jonge Harten en NNT. Opvallend is dat De Steeg, VRIJDAG (specifiek de jeugdtheaterschool) en NNO in deze opsomming ontbreken. De organisatieleer leert ons dat kerntaken niet uitbesteed dienen te worden want kernactiviteiten bepalen het wezen van een organisatie.

Ook wordt onder 'Ruim baan voor talent' aangegeven: 'Wij willen talentontwikkeling stadsbreed, liefst interdisciplinair en waar mogelijk bovensectoraal organiseren, met een scoutende en organiserende opdracht. Wij vragen hierover advies van de Kunstraad en staan open voor ideeën vanuit het veld. Jonge makers moeten binnen deze structuur terecht kunnen voor artistieke en zakelijke ondersteuning. We stellen een projectleider aan die de betrokken partijen bij elkaar brengt.' De hiervoor genoemde aanbeveling voor een cultuuraanjager/-loods (Aanbeveling nr. 4) zou hieraan invulling kunnen geven.

Ondertussen is de sector in wisselende samenstelling aan het nadenken over talentontwikkeling: namelijk (1) de rijks gelden voor talentontwikkeling/ productiehuisfunctie, (2) Station Noord 2.0 en (3) de toekomst van het Grand Theatre.

Omdat de kerntaak talentontwikkeling volgens ons niet uitbesteed dient te worden en omdat het begrip talentontwikkeling vele interpretaties kent, dient helderheid te komen over de visie van de gemeente ten aanzien van deze term, zodat de instellingen deze visie kunnen toepassen in hun beleid en activiteiten.

Advies

Wij pleiten om vanuit de inhoud te kijken naar talentontwikkeling want, immers *structure follows strategy*. Het is aan de gemeente om de volgende aspecten te verduidelijken:

1. Wat verstaan de stad en de instellingen onder talentontwikkeling? De definitie hiervan in de kadernota is niet duidelijk en behoeft aanscherping. (strategie)
2. Wat wil de stad ermee bereiken? Wat voegt het toe? (strategie)
3. Hoe verhoudt talentontwikkeling zich tot een productiehuisfunctie en wat zijn de plannen van de stad met betrekking tot de rijks gelden? (strategie)
4. Voor wie is talentontwikkeling een kerntaak en hoe kunnen de taken worden vormgegeven of geïnstitutionaliseerd? (structure)

Talentontwikkeling is een kerntaak voor sommige van de podiumkunstinstellingen. Wij adviseren de gemeente om de instellingen die hiervoor in aanmerking komen, uit te nodigen om specifiek aandacht hieraan te besteden in hun aanvraag voor de periode 2017-2020.

6. Level playing field

Beschouwing vooraf

Groningen wijkt af van de benchmarksteden voor wat betreft verzelfstandiging. In de benchmarksteden zijn alle theaters verzelfstandigd, terwijl in Groningen OPSB als werkmaatschappij deel uitmaakt van de gemeentelijke organisatie.

Er zijn meerdere argumenten voor verzelfstandiging. Een zelfstandige juridische entiteit biedt meer mogelijkheden om innovatieve verdienmodellen en samenwerkingsmodellen te ontwikkelen. Private en publieke (al dan niet financiële) stakeholders voelen zich meer betrokken bij een zelfstandige organisatie dan bij een gemeentelijke werkmaatschappij, waardoor de toegang tot de zakelijke markt eenvoudiger is. Een zelfstandige organisatie is bovendien veelal wendbaarder en kan sneller inspelen op veranderingen van buitenaf door de wijze waarop de organisatie is ingericht en de (financiële) bedrijfsvoering is geregeld. Deze flexibiliteit biedt ook mogelijkheden voor het sturen op resultaat en snellere besluitvorming (sturing op resultaten gaat via de gemeentelijke administratie en control).

OPSB als werkmaatschappij is daarnaast ook niet bevorderlijk voor de transparantie. Zoals in de kadernota City of Talent staat te lezen, wordt OPSB in de huidige cultuurnotaperiode door de Kunstraad alleen inhoudelijk beoordeeld. Het is de wens van de gemeente om alle instellingen in de periode 2017-2020 op een gelijke wijze te beoordelen.

Er is geen sprake van een *level playing field* door de positie van OPSB als gemeentelijke werkmaatschappij en door het verschil in de wijze van beoordeling door de Kunstraad ten opzichte van de overig gesubsidieerde podiuminstellingen. Een *level playing field* is een rechtvaardig-

heidsprincipe, waarbij het niet noodzakelijk is dat elke speler evenveel kansen heeft om te slagen, maar wel dat alle spelers het spel spelen volgens dezelfde regels. Dat is nu niet het geval.

Ook de Kunstraad is van mening dat OPSB verzelfstandigd moet worden. In de evaluatie uit 2013 (Evalueren en vooruit kijken) schrijft de Kunstraad, 'Zoals opgemerkt in eerdere adviezen constateert de Kunstraad opnieuw dat de formele positie van de gemeentelijke werkmaatschappijen niet ten goede komt aan hun cultureel ondernemerschap. Aansturing van deze organisaties vanuit meerdere gemeentelijke afdelingen werkt belemmerend en draagt niet bij aan de beoogde transparantie.'

Advies

In lijn met de benchmarksteden, adviseren we zo snel mogelijk van start te gaan met het verzelfstandigen van OPSB en daarmee het creëren van een *level playing field*. Dit vraagt in eerste instantie een forse investering, maar het betaalt zich op termijn terug.

Deze situatie is ook niet bevorderlijk voor de onderlinge samenwerking binnen de podiumsector (Aanbeveling nr. 3) en de hiervoor genoemde cultuurpijlers zijn ook niet bevorderlijk voor een *level playing field* (Aanbeveling 6).

7. Huisvesting

Beschouwing vooraf

De huisvesting is voor de podiumkunstinstanties niet alleen belangrijk om adequaat te kunnen presenteren en produceren. Voor de bezoekers is naast de intrinsieke waarde van de voorstelling ook de sociale component in toenemende mate belangrijk. Voor de podia betekent dit dat de huisvesting moet voldoen aan de (sociale) wensen van de bezoekers en de sociale interactie tussen de bezoekers moet bevorderen. Met de toegenomen individualisering zijn deze wensen en behoeften steeds specifiek geworden. Een goede ambiance van en goede voorzieningen bij de podia zijn daarom van groot belang.

Veel podiumkunstinstanties ervaren knelpunten op het gebied van hun huisvesting, niet alleen met betrekking tot het produceren, presenteren en de kantoren, maar ook wat betreft de sociale (interactie) component. Door het karakter van de festivals zijn deze goed in staat om invulling te geven aan de sociale component (zoals Noorderzon en Noorderslag/Eurosonic laten zien).

In hoofdstuk 4 zetten we uiteen wat de stand van zaken is met betrekking tot de podia en de huisvesting. Bij de *podia* ervaren De Oosterpoort en de Schouwburg knelpunten, bij de *producerende gezelschappen* het NNO, NNT, Club Guy & Roni, Het Houten Huis, De Steeg en De Noorderlingen, bij de *festivals* Noorderslag/ Eurosonic. Er zijn plannen voor een makers-cluster op het CiBoGa-terrein met NNT, Club Guy & Roni, Het Houten Huis en De Noorderlingen; deze plannen bevinden zich nog in een ruimtelijke verkenningsfase. De huisvestingsproblematiek van de podiumkunstinstanties vraagt om een integrale en voortvarende aanpak van de stad samen met de instellingen en, waar relevant, met de noordelijke provincies.

Advies

- Investeer in het verbeteren/versterken van dat wat de stad nu al heeft.
- Beteugel voor nu de drang om in nieuwe stenen te investeren. In het land zijn de laatste jaren erg veel nieuwe zalen gebouwd. De kapitaal- en huisvestingslasten lopen vaak zo op, dat de investeringen leiden tot structurele exploitatietekorten.
- Investeer op korte en middellange termijn niet in een middenzaal, vanwege de bovenstaande redenen en voer hiernaar geen onderzoek uit. Zet in op het up-to-date brengen van de huidige podia, investeer in de uitstraling – zowel interieur als exterieur – van De Oosterpoort en accepteer de beperkingen van de gezichtslijnen van de Schouwburg en de daarbij horende exploitatiebeperkingen. Dit laatste weegt niet op tegen de kapitaallasten van de investering en de extra huisvestingslasten die een nieuwe zaal met zich meebrengt.
- Het makers-cluster op het CiBoGa-terrein is een essentiële investering om de basisvoorzieningen voor de huisvesting op peil te brengen. Verschillende instellingen hebben momenteel geen (goede) huisvesting. Vanuit inhoudelijk oogpunt biedt het plan, zoals het nu nog als volumestudie voorligt, interessante kansen. Wij vinden het daarnaast een goede zet om meerdere instellingen bij elkaar te plaatsen die elkaar ook inhoudelijk (kunnen) raken. Waak voor overspannen financiële (synergetische) verwachtingen ten aanzien van het beheer van het cluster. Zorg ervoor dat het niet alleen een plek wordt voor productie achter gesloten deuren, maar besteed ook aandacht/ruimte aan ontmoeting met makers en publiek (zonder dat het een presentatieplek moet zijn).
- Mocht USVA een theaterzaal aanleggen in een nieuw complex bij het CiBoGa-terrein, zet dan niet in op intensief gebruik voor de professionele podiumkunsten (zie hoofdstuk 4).
- Voor de vlakke vloerfunctie is het Grand Theatre een geschikte locatie.

8. Publieksoontwikkeling

Beschouwing vooraf

In de cultuurverkenningen van de Raad van Cultuur 2017-2020 wordt geconstateerd dat gedrag, smaak en samenstelling van het publiek ingrijpend veranderen. Het publieksbereik van de traditionele cultuuruitingen – de disciplines waarop overheidsbeleid zich tot nu toe vooral richt – zal op termijn afnemen. Nieuwe generaties blijven, anders dan vroeger, gericht op de cultuurvormen die zij in hun jonge jaren al waardeerden. Ook dat is een taak voor theaters, podia, festivals of musea. Wie op zoek is naar nieuwe publieksgroepen heeft, volgens de Raad voor Cultuur, een eigen, herkenbare programmering, doet publieksonderzoek, betreft het publiek actief bij de activiteiten, verkent alternatieve locaties en nieuwe (digitale) manieren van presenteren, gaat allianties aan met partners, ook buiten de eigen sector.

We omschreven in hoofdstuk 5 onder meer de trends festivalisering, concurrentie om de vrije tijd en het veranderende cultuurgedrag van de consument, vooral van de jongere generaties. Om in te spelen op deze trends, raden we aan om ruimte in te bouwen voor programma op alternatieve locaties buiten de muren van de theaters. Het gaat om zowel artistieke experimenten als om publieksoontwikkeling. Het gaat om het faciliteren van bijzondere, op het oog onalledaagse locaties waar geprogrammeerd kan worden, en het gaat om programmeren in de openbare ruimte. Juist op deze beide typen plekken kan publiek worden aangesproken dat anders de reguliere podia amper of niet bezoekt. Bijvoorbeeld Club Guy & Roni is hier actief mee bezig.

Festivals spreken vaak een nieuw en jonger publiek aan en dat is duidelijk zichtbaar in Groningen. Festivals experimenteren met nieuw aanbod en nieuwe vormen van presentatie op bijzondere plekken.

De drempel voor een bezoek aan festivals is dus vaak laag, er worden veel mensen bereikt en festivals worden in mindere mate afgerekend op het niet lukken van experimenten.

Daarnaast is het belangrijk om te beseffen dat, door de stijgende competitie om de vrije tijd, de vrijetijdsmarkt – waaronder het kunst- en cultuuraanbod – een verdringingsmarkt is geworden. Enerzijds staat de vrije tijd onder druk, terwijl anderzijds het vrijetijdsaanbod sterk toeneemt. Hierdoor is de vrijetijdsconsument selectiever, kritischer en veeleisender geworden. Het kunst- en cultuuraanbod is een van vele vrijetijdsbestedingen die de consument ter beschikking heeft en kunst- en cultuuraanbieders moeten harder hun best doen om op te vallen, om aantrekkelijk te zijn.

Publieksoontwikkeling is daarom in toenemende mate belangrijk voor de ontwikkeling van de podiumkunstsector in de toekomst. Generaties komen en gaan. Publieksoontwikkeling is daardoor permanent noodzakelijk en is nooit klaar. Het is een individuele verantwoordelijkheid, maar ook een collectieve verantwoordelijkheid binnen de kunst- en cultuursector en tussen de sector en Marketing Groningen.

Advies

Wij raden aan om meer te investeren in publieksonderzoek en in kennis van het huidige en toekomstige publiek als basis voor een goede marketing, individueel en collectief. De investeringen van OPSB in mijntheater.nl en in de oprichting van publiek.nl vormen een goede basis voor kennisontwikkeling over het huidige publiek.

Daarnaast kan via programmering op **bijzondere locaties** nieuw publiek worden aangeboord, via de **stad als podium**.

(Zie ook advies Aanbeveling 10.)

9. Highlights in the spotlight

Beschouwing vooraf

Het podiumaanbod dat een aantrekkingskracht heeft op de inwoners van Groningen, op de inwoners van de noordelijke provincies en op de inwoners van de rest van Nederland, verschilt duidelijk van elkaar. De uniciteit en aantrekkelijkheid van het aanbod bepalen de reisbereidheid van de bezoekers. Hoe aantrekkelijker en unieker het aanbod is, hoe verder men bereid is om te reizen. De podia, producerende instellingen en festivals hebben, samen met Marketing Groningen, een uitdaging van formaat, namelijk: welke onderdelen van het podiumaanbod vormen de hoogtepunten die in de spotlight gezet moeten worden en voor welke doelgroepen? Welke onderdelen van het aanbod zijn de blikvangers voor Groningen?

In 'Toerisme 2014-2016 – De strategie – Marketing Groningen – Kernpropositie Stad: Groningen, culturele hoofdstad', staat: "De instrumentele reden om naar de stad te gaan, zeg maar de rationele component van de propositie, is het culturele aanbod. Belangrijke thema's die inhoud aan de kernpropositie en uniciteit aan het merk geven, zijn bijvoorbeeld het Groninger Museum, de festivals en de architectuur.

De emotionele component voor stad en provincie betreft het gevoel dat Groningen een goede bestemming is voor mensen die kwaliteit waarderen, geen massabestemming. Kortom, voor fijnproevers."

Verder wordt er in het document niets over (pop)muziek, de podiumkunsten of festivals geschreven, maar ook niet over show en entertainment (MartiniPlaza). Hierin ligt een interessante kans voor de stad.

Door de a-centrische ligging van Groningen en de gepercipieerde afstand tussen Groningen en de Randstad, maar ook tussen Groningen en de rest van Nederland, moet Groningen harder roepen, harder werken om onder de aandacht te komen, vooral in de landelijke media.

Er is een duidelijk verschil, qua schaal en aantrekkingskracht, tussen Groningen en Hamburg, maar hoe (Marketing) Hamburg (pop)muziek onder de aandacht brengt, kan als inspiratie dienen voor Groningen.

Advies

Organiseer een- of tweemaal per jaar een overleg tussen Marketing Groningen en (een afvaardiging van) de podiumkunsten waarin wordt bepaald welk aanbod voor welke doelgroep(en) in de kijker gezet moet worden. Hierin zou de cultuuraanjager een belangrijke intermediaire rol kunnen spelen. (Aanbeveling nr. 4)

10. Onze visie voor de middellange termijn

Inleiding

Een visie voor de langere termijn wordt enerzijds bepaald door de ambities van de stad en de cultuurinstellingen, anderzijds wordt de stad beïnvloed door andere stakeholders (zoals het Ministerie van OCW, het Fonds Podiumkunsten en de drie noordelijke provincies) en het publiek (stad en omgeving). In deze aanbeveling geven we een aanzet voor (behoud van) een duurzame podiumkunstinfrastructuur voor de stad Groningen. Dat doen we door in te spelen op de verschillende stakeholders en de ontwikkelingen die deze stakeholders op middellange termijn initiëren of doormaken.

Profiel van de stad Groningen als stedelijke regio

Zoals minister van OCW Jet Bussemaker heeft aangegeven als reactie op het advies van de Raad voor Cultuur, is in de toekomst een grotere rol weggelegd voor steden bij het bepalen van de Rijksge subsidieerde instellingen (inclusief de publieke fondsen, zoals het Fonds Podiumkunsten). De uniciteit van de steden en van de stedelijke regio's in Nederland staat centraal in het creëren van een passend profiel voor de cultuur-G9. De komende beleidsperiode zal er geen wijziging in het bestel plaatsvinden – dit staat gepland voor 2021-2024 – maar 2017-2020 zal wel de opmaat vormen naar de implementatie van deze visie. Wij denken dat de stad Groningen zich nu al moet voorbereiden op de sterkere rol van de steden bij het verdelen van de rijkssubsidies voor de basisinfrastructuur. Daarvoor is een algehele visie op de podiumkunsten nodig, zowel de stedelijke podia als de gezelschappen/orkesten in brede zin. Ook in de recent verschenen *discussion paper* van SEO Economisch Onderzoek en Atlas voor Gemeenten in opdracht van de VNG 'Opties voor verdere decentralisatie naar gemeenten' staat: "Daarom verdient het de voorkeur om bij de opschaling van gemeenten te kiezen voor één nieuwe indeling, met grotere gemeenten rond een centrumstad."

Regeren is vooruitzien, we raden aan om nu in te zetten op en te werken aan het gewenste en gedroomde profiel. De komende jaren kan een actielijst worden afgewerkt en kan alvast worden begonnen met het beklimmen van de berg naar het einddoel, kunnen de tussentijdse kampementen worden opgeslagen.

Een passende en precieze definitie van stedelijke regio is niet eenvoudig te maken. De Raad voor Cultuur schrijft hierover in Agenda Cultuur "De grenzen van zo'n stedelijke regio kunnen van geval tot geval verschillen. Het kan bijvoorbeeld gaan om een metropool waar een aantal omliggende gemeenten bij horen, maar zo'n stedelijke regio kan ook bestaan uit enkele kleinere steden die tezamen belangrijke culturele voorzieningen bieden voor een regio of provincie." In de cultuursector wordt wellicht met een andere definitie gewerkt dan in andere sectoren, afhankelijk van hoe het Rijksbeleid zich toespitst. Stedelijke regio's, zoals de metropoolregio Den Haag/Rotterdam, zijn vrijwillige – dus geen formele – samenwerkingsverbanden, maar de Metropoolregio Amsterdam daarentegen is wel een formele samenwerking. Voor de stad Groningen is Assen een logische partner, de mate waarin Leeuwarden bij dezelfde stedelijke regio past, verschilt per manier waarop er gekeken wordt naar dit concept. Volgens de Dienst O&S hoort Assen bij het *daily urban system* van Groningen (de Regiovisie), maar Leeuwarden niet.

Ook al wordt het stelsel van de Basisinfrastructuur door het Ministerie van OCW naar alle waarschijnlijkheid per 2021-2024 flink hervormd, wij verwachten dat de drie Noordelijke provincies in het denken over stedelijke regio's gezamenlijk worden aangesproken over de besteding van culturele Rijks gelden in het noorden van het land.

Advies

We adviseren om als drie Noordelijke provincies gezamenlijk proactief op te trekken in de bepaling van het profiel van de stedelijke regio.

Elementen voor een profiel als stedelijke regio

Bij het denken over stedelijke regio's is eigenlijk een analyse van het gehele culturele veld van de drie Noordelijke provincies nodig om op basis daarvan een uniek profiel te bepalen. Denk aan Eindhoven, waar theater bijvoorbeeld niet is benoemd tot prioritaire discipline, waar dat wel geldt voor muziek, design, beeldende kunst en urban.* In dit onderzoek hebben we niet het gehele culturele veld onderzocht, maar hebben we ons gericht op het podiumkunstenaanbod in de stad Groningen, en niet op het aanbod in de drie Noordelijke provincies. Desondanks denken we dat er in de Groningse podiumkunsten essentiële en toonaangevende elementen aanwezig zijn die ingezet kunnen worden voor het profiel in relatie tot de stedelijke regio.

Een onderscheidend profiel impliceert het maken van duidelijke keuzes. Wij raden aan onderscheid te maken in het profiel (en de marketing) voor *professionele stakeholders* (zoals het Rijk, provincies, Fonds Podiumkunsten, bedrijven, et cetera) en *consumenten*. De reden hiervoor ligt besloten in het feit dat de grotere steden vrijwel dezelfde belangrijke basisvoorzieningen bieden aan hun inwoners. Een schouwburg en een poppodium is in vrijwel elke (middel)grote stad te vinden, maar dat bepaalt niet direct het culturele profiel van een stad of regio. Deze functies zijn voornamelijk bedoeld voor de stad en het verzorgingsgebied. Naarmate consumenten verder weg wonen van een stad, is een kleiner en ander aanbod bepalend voor het profiel. Grotere popconcerten en festivals bijvoorbeeld, waarvoor de reisbereidheid veel groter is dan voor (regulier) theater. Dat betekent dat het profiel hier rekening mee moet houden. Voor een belangrijke stakeholder zoals het Rijk (Basisinfrastructuur), waarvoor theater wél een onderdeel van het profiel van de stedelijke regio kan zijn, ligt dit anders.

Advies

Wij zien een rol voor Groningen in een overkoepelend profiel voor de podiumkunsten (inclusief festivals), waarvan de kern is besloten in *innovatie en experiment, internationaal* en in *small is beautiful*. Deze elementen zijn al goed vertegenwoordigd in de podiumkunsten in Groningen en kunnen daarom de podiumkunsten goed vertegenwoordigen.

Ten aanzien van de *professionele stakeholders* zien wij in het profiel mogelijkheden voor het benadrukken van de ontmoeting tussen disciplines, zoals met de vervlechting tussen het NNT en Club Guy & Roni is ingezet, en met het denken over vormgeven van Station Noord 2.0. Ook de volledige keten (van aanstormend talent tot muzikanten/musici van wereldformaat) die de podiumkunst voor de muzieksector biedt, kan voor deze stakeholders gericht worden ingezet. Voor de *consument* van buiten de stad Groningen, zien wij vooral kansen voor het inzetten op muziek (specifiek popmuziek), omdat de reisbereidheid voor bijzondere popconcerten en festivals het hoogst is van alle podiumkunsten.

Het profiel, de gekozen identiteit, moet zoveel mogelijk overeenkomen met het imago. We adviseren om nu te beginnen met het optimaal toewerken naar het gewenste profiel. Bij welke primaire doelgroepen wil de stad het gewenste imago gerealiseerd zien? Met een imago/identiteitsonderzoek kan op gezette momenten gestaafd worden in hoeverre de stad op stoom ligt met het gekozen profiel.

We stellen voor om de stedelijke regio in het Noordelijke overleg op de agenda te zetten en de ambities en visie van de stad in te brengen in het denken over een gezamenlijk profiel. De cultuuraanjager kan hierin een waardevolle rol spelen (zie Aanbeveling nr. 4).

We adviseren daarnaast om met de podia (en productie-instellingen) in de drie Noordelijke provincies afstemming te zoeken om het profiel vorm te geven en in te bedden in de regio.

Visie op de podiumkunsten middellange termijn

Alle omschreven aanbevelingen hebben betrekking op de korte én middellange termijn. De aanbevelingen bevatten gezamenlijk de visie op de korte en middellange termijn. De aanbevelingen hebben alleen kans van slagen als een termijn van minimaal een aantal jaren wordt gegeven om resultaten te boeken.

Met *small is beautiful, internationaal en innovatie en experiment* als basis, kan met de instellingen samen aan het profiel worden gewerkt.

In het overzicht op deze en de volgende pagina vatten we de adviezen samen.

Aandachtspunt voor beleid

Zoals in de aanbevelingen verwoord, pleiten we ervoor om de beschikbare middelen zo weinig mogelijk versnipperd in te zetten; er moet zo weinig mogelijk gestuurd worden met separate budgetten. Als de inhoudelijke visie (zoals omschreven in de stedelijke regio) gedeeld wordt door de sector, pakt de sector deze elementen zelf op. Doe als gemeente en sector waar je goed in bent, zet als gemeente de lijnen uit en de financiële kaders, laat de sector programma maken en samenwerking zoeken. Neem als gemeente primair een facilitaire rol en laat de podiuminstellingen dat doen waar ze goed in zijn.

Aanbeveling	Advies/adviezen
1. Small is beautiful	<ol style="list-style-type: none">1. Behoud het fijnmazige, het kleinschalige en de menselijke maat van de instellingen in Groningen. Zet hiertoe in op het verder creëren van netwerken, maar kies niet voor schaalvergroting.2. Stimuleer de samenwerking, maar leg het niet op.
2. Kwetsbaarheid	<ol style="list-style-type: none">3. Versterk de kwetsbare basis en daarmee de toekomstbestendigheid van de podiumsector. Zet extra gelden van gemeente en provincie voor 2017-2020 <i>niet</i> ad hoc in via fondsen of activiteiten, maar investeer in de podiuminfrastructuur zelf.4. Zet in op het binnenhalen van de extra rijks gelden (deel van 1,6 miljoen euro voor talentontwikkeling).5. Laat de sector zelf samenwerking zoeken om gelden te besparen in (vooral) de backoffice of extra inkomsten te genereren.
3. Samenwerking	<ol style="list-style-type: none">6. Nodig als gemeente de sector uit om te komen met suggesties voor <i>structurele</i> samenwerking (besparingen en/of inkomstenverhoging). En nodig de instellingen uit om in de plannen voor 2017-2020 aan te geven op welke wijze ze <i>projectmatig</i> willen samenwerken met instellingen/organisaties in de stad, de provincie, maar ook daarbuiten.7. Laat Station Noord 2.0 landen bij een duidelijke eigenaar, zodat de coördinatie ervan in één hand ligt.8. Zorg voor afstemming van het programma tussen de Schouwburg, Grand Theatre en de productie-instellingen. Als er ook gekozen wordt voor andere dan theaterdisciplines in Grand Theatre, geldt hiervoor hetzelfde. Zet Grand Theatre in om met de programmering een jong publiek aan te trekken, stem hier de programmering op af.9. Het CiBoGa-complex lijkt een goede optie te zijn voor het fysiek huisvesten van een productiefunctie talentontwikkeling. Organisatorische inbedding kan hier los van staan.

4. Cultuur-aanjager/-loods	10. Benoem een cultuuraanjager/-loods met als primaire taken: verbinden, aanjagen en het onderhouden van het Culturele Netwerk Groningen. Zet de cultuuraanjager eventueel ook in voor de lobby naar het Rijk en andere belangrijke stakeholders.
5. Talent-ontwikkeling	11. Kijk vanuit de inhoud naar talentontwikkeling, want <i>structure follows strategy</i> . Stel eerst de vragen (zoals in de aanbeveling omschreven) en kies daarna voor een concrete invulling. Talentontwikkeling is een kerntaak voor sommige (niet alle) podiumkunstinstanties; laat deze groep specifieke aandacht besteden aan talentontwikkeling in hun aanvraag 2017-2010.
6. Level playing field	12. Verzelfstandig OPSB en creëer daarmee een <i>level playing field</i> . Dit vraagt om een forse investering, maar die betaalt zich op termijn terug.
7. Huisvesting	13. Beteugel de drang om te veel in nieuwe stenen te investeren. Investeer niet in een middenzaal, zet in op het up-to-date brengen van de huidige podia, investeer in uitstraling (interieur en exterieur) van De Oosterpoort en de Schouwburg. 14. Het makers-cluster op de CiBoGa-terrein is een essentiële investering. Waak voor overspannen financiële (synergetische) verwachtingen ten aanzien van het beheer van het cluster. Zorg ervoor dat het niet alleen een plek wordt voor productie achter gesloten deuren, maar besteed ook aandacht/ruimte aan ontmoeting met makers en publiek (zonder dat het een presentatieplek moet zijn). 15. Mocht USVA een theaterzaal aanleggen in een nieuw complex bij het CiBoGa-terrein, zet dan niet in op intensief gebruik voor de professionele podiumkunsten (zie hoofdstuk 4). 16. Voor de vlakkevloerfunctie is het Grand Theatre een geschikte locatie.
8. Publieksontwikkeling	17. Investeer meer in publieksonderzoek en in kennis van het huidige en toekomstige publiek als basis voor een goede marketing, individueel en collectief. Zorg voor mogelijkheden om programmering op bijzondere locaties mogelijk te maken, zodat nieuw publiek wordt aangeboord.
9. Highlights in de spotlight	18. Organiseer een- of tweemaal per jaar een overleg tussen Marketing Groningen en (een afvaardiging van) de podiumkunsten, waarin bepaald wordt welk aanbod voor welke doelgroep(en) in de kijker gezet moet worden.
10. Onze visie voor de middellange termijn	19. Begin met ontwikkelen van profiel voor de stedelijke regio (voorsorteren op bestelwijziging huidige Basisinfrastructuur Rijk), trek hierin op met noordelijke provincies, de andere (grote) instellingen in deze provincies. 20. Zet hierbij in op innovatie en experiment, internationaal en <i>small is beautiful</i> . Benadruk voor de professionele stakeholders andere elementen dan voor de consument. 21. Zet de middelen niet versnipperd in.

Hoofdstuk 3

SWOT

In dit hoofdstuk gaan we in op de SWOT*, de *belangrijkste* sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen van de professionele podiumkunsten in Groningen.

SWOT-analyse

Er is een SWOT opgesteld voor podia en een voor producenten en festivals. De SWOT-matrices zijn opgesteld aan de hand van de trends en ontwikkelingen (hoofdstuk 5), de analyse van de status quo (hoofdstuk 4), de benchmark (hoofdstuk 6) en input van de online enquêtes en interviews. De sterkte en zwakten zijn intern gericht (de organisatie, producten en/of diensten), terwijl de kansen en bedreigingen extern zijn gericht (de markt). De SWOT's leiden tot een aantal strategische issues, die blijken uit de confrontatiematrices.

De volgende pagina's bevatten achtereenvolgens:

- SWOT podia – confrontatiematrix podia en issues podia.
- SWOT producenten/festivals – confrontatiematrix producenten/festivals en issues producenten/festivals.

In de confrontatiematrices op pagina's 29 en 31 worden de zwakten en sterkten én de bedreigingen en kansen uit de SWOT-analyse met elkaar verbonden. Hierbij wordt er van buiten naar binnen gekeken; met andere woorden, wat is de werking van de sterkten en zwakten op de kansen en bedreigingen. De gedachte hierbij is dat er geen invloed uitgeoefend kan worden op de situatie en ontwikkelingen om ons heen, maar dat we wel kunnen aangeven welke effecten deze ontwikkelingen hebben op de interne omgeving. Niet alle sterkten en zwakten kunnen met alle kansen en bedreigingen verbonden worden.

De confrontatiematrix moet duidelijkheid bieden op deze vier vragen:

- Hoe kunnen sterke punten ingeschakeld worden om op kansen in te spelen?
- Hoe kunnen sterke punten ingeschakeld worden om bedreigingen af te weren?
- Hoe kunnen zwakke punten versterkt worden om op kansen in te spelen?
- Hoe kunnen zwakke punten versterkt worden om aan bedreigingen weerstand te bieden?

Sterkten

- S1 Nummer 2 op de cultuurkaart van Nederland op aantal culturele voorzieningen per inwoner en diversiteit van het culturele aanbod (Atlas voor Gemeenten).
- S2 De podia zijn met elkaar vervlochten middels organisatorische en inhoudelijke samenwerking, ook met de producenten.
- S3 publiek.nl biedt veel mogelijkheden voor OPSB om inzage te krijgen in het publiek.
- S4 De diversiteit aan zalen voor verschillende genres/disciplines.
- S5 Sterke regiofunctie voor de entertainmentfunctie van MartiniPlaza.
- S6 OPSB trekt veel bezoekers.
- S7 Klassieke en popmuziek zijn breed vertegenwoordigd op de podia.

Zwakten

- Z1 Het aantal theaterprofessionals daalt en het aantal laag betaalden en/of vrijwilligers stijgt. Dit leidt tot een uitholling van de sector.
- Z2 Gebrek aan een *level playing field*, met name met betrekking tot OPSB als gemeentelijke werkmaatschappij.
- Z3 Onduidelijkheid en onzekerheid over de toekomst van het Grand Theatre levert verdeeldheid op in de sector in Groningen.
- Z4 Zaal van Schouwburg is te klein/vele zichtlijnen zijn niet goed.
- Z5 Het gebouw van De Oosterpoort mist allure, in het bijzonder voor klassieke muziek.
- Z6 De podiuminstellingen zijn, voor wat de gemeentelijk en provinciale subsidiëring betreft, (financieel) concurrenten van elkaar en dit zit samenwerking soms in de weg.

Kansen

- K1 De trek naar de stad en het toenemend belang van stedelijke regio's.
- K2 Door haar geografische positie in het Noorden trekt de stad Groningen een relatief groot aantal bezoekers vanuit de brede regio.
- K3 De bevolking groeit. Groningen bevindt zich op plaats nummer 4 qua bevolkingsgroei in Nederland (Atlas voor Gemeenten).
- K4 Groningen heeft relatief veel hoogopgeleiden (zij zijn over het algemeen sterk(er) in cultuur geïnteresseerd) (Atlas voor Gemeenten).
- K5 Groningen heeft relatief veel 'jonge' eenpersoonshuishoudens (zij zoeken vaker hun vertier buitenshuis) (Atlas voor Gemeenten).
- K6 Glocalisering, in het land breed gedragen trend om als cultuurinstelling een sterkere verbinding aan te gaan met de stad en regio.

Bedreigingen

- B1 Voor internationale spelers wordt Nederland vaak als Amsterdam gezien, waardoor het moeilijker is, vooral voor de popsector, om bekende acts naar Groningen te halen.
- B2 Cultuur maakt deel uit van de vrijetijdsmarkt en dat is een verdringingsmarkt, sterkere concurrentie om de gunst van de consument.
- B3 De druk op de financiële middelen voor cultuur, van zowel de overheden, de publieke en private fondsen als het bedrijfsleven, maakt de financiering van de gesubsidieerde podiumkunsten moeilijker.
- B4 Nationaal gezien het afnemende gesubsidieerde aanbod voor de podia vanuit de producerende instellingen en de afnemende reisbereidheid van de producerende instellingen.
- B5 Jongeren bezoeken – ook als zij ouder worden – steeds minder de traditionele kunstvormen, met uitzondering van cabaret en pop.
- B6 Het veranderde bezoekgedrag, de consument is moeilijker te binden.
- B7 De groei van het aantal festivals in Nederland en de tendens om buiten de muren op bijzondere locaties te programmeren en de daarbij horende laagdrempeligheid.

Confrontatiematrix: Podia

Hieronder is de confrontatiematrix opgenomen die tot stand komt door de kwadranten van de SWOT met elkaar te confronteren.

		kansen						bedreigingen						
		K1	K2	K3	K4	K5	K6	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7
sterkten	S1	■												
	S2	■			1		■						■	■
	S3													
	S4			■	■	■				3		■		
	S5													
	S6													
	S7	■				■								
zwakten	Z1											■	■	
	Z2													
	Z3				■					4		■	■	
	Z4	2			■							■	■	
	Z5													
	Z6													

Strategische richtingen

Kwadrant 1 - Aanvallen: Hoe kan ik een sterkte benutten om in te spelen op een kans? Ofwel: sterkten en kansen uitbuiten.

1. Blijf investeren om de keten op peil en up-to-date te houden, zodat de stad haar aantrekkelijkheid houdt voor zowel bewoners als bezoekers.
2. De diversiteit aan zalen biedt kansen om het (groeierende potentiële) publiek gericht naar je toe te trekken, er is een breed aanbod, voor elk wat wils.

3. Muziek, waarvan een sterke basis ligt in de podia, is aantrekkelijk voor zowel jonge doelgroepen (waarvan er veel zijn in Groningen) als oudere doelgroepen en biedt perspectief voor het profiel van de stad.

Kwadrant 2 - Versterken: Hoe kan ik een zwakte versterken voordat ik kan inspelen op een kans?

1. Om de hoog opgeleide doelgroep te kunnen binnenhalen, is het van belang dat de podia de gewenste uitstraling en kwaliteit hebben. Niet alleen is de kwaliteit van de zalen van belang, maar ook de facilitaire en horecaruimtes en de uitstraling/gastvrijheid.

Kwadrant 3 - Verdedigen: Hoe kan ik een sterkte benutten om een bedreiging tegen te houden?

1. De diversiteit aan zalen inzetten om jonge mensen binnen te halen voor specifieke genres waarvoor zij wel interesse hebben.
2. Het tegenhouden van deze bedreiging (B 5) is geen optie, maar als de podia verder samen optrekken, ook met de producerende instellingen en festivals, kan er gezamenlijk aanbod worden ontwikkeld waarmee ingespeeld wordt op het veranderende bezoekgedrag.

Kwadrant 4 - Terugtrekken: Hoe kan ik een zwakte versterken om een bedreiging af te weren?

1. Aan het veranderende bezoekgedrag kan (en dan maar tot op zekere hoogte) het hoofd worden geboden door met professionals te werken die zijn ingevoerd en hun sporen hebben verdiend in marketing in de 21e eeuw.
2. Daarnaast zijn podia met een goede uitstraling, faciliteiten en gastheerschap de enige manier om de concurrentie aan te gaan met het veranderende gedrag en de concurrentie van de vrijetijdsmarkt.

Sterkten

- S1 Nummer 2 op de cultuurkaart van Nederland op aantal culturele voorzieningen per inwoner en diversiteit van het culturele aanbod (Atlas voor Gemeenten).
- S2 Toonaangevende festivals van (inter)nationaal belang (Noorderzon en Eurosonic/Noorderslag). Eurosonic/Noorderslag zorgen voor een landelijk en internationaal profiel op het gebied van popmuziek.
- S3 In vergelijking met de benchmarksteden heeft Groningen relatief veel BIS- en FPK-instellingen en haalt relatief veel geld uit Den Haag. Een positief kwaliteitsoordeel voor de gemeente van het aanbod.
- S4 De gemeente subsidieert relatief veel podiuminstellingen structureel.

Kansen

- K1 De trek naar de stad en het toenemend belang van stedelijke regio's.
- K2 Door haar geografische positie in het Noorden trekt de stad Groningen een relatief groot aantal bezoekers vanuit de brede regio.
- K3 De bevolking groeit. Groningen bevindt zich op plaats nummer 4 qua bevolkingsgroei in Nederland.
- K4 Groningen heeft relatief veel hoogopgeleiden (zij zijn over het algemeen sterk(er) in cultuur geïnteresseerd).
- K5 Groningen heeft relatief veel 'jonge' eenpersoonshuishoudens (zij zoeken vaker hun vertier buitenshuis).
- K6 Glocalisering, in het land breed gedragen trend om als cultuurinstelling een sterkere verbinding aan te gaan met de stad en regio.
- K7 De festivalisering, groei van het aantal festivals en de groeiende belangstelling daarvoor vanuit bezoekers.
- K8 De omnivorisering en de veranderende behoeftes en gedrag van de consument.

Zwakten

- Z1 Het aantal professionals daalt en het aantal laag betaalden en/of vrijwilligers stijgt. Dit leidt tot een uitholling van de sector.
- Z2 Onduidelijkheid en onzekerheid over de toekomst van het Grand Theater levert verdeeldheid op in de sector in Groningen.
- Z3 De gemeente verstrekt een relatief laag subsidiebedrag per instelling (vergelijking benchmarksteden en BIS- en FPK-steden); de instellingen zijn daardoor (financieel) kwetsbaar, terwijl wel pittige (landelijke) eisen aan hen worden gesteld.
- Z4 De instellingen zijn, voor wat betreft de gemeentelijke subsidie, (financieel) concurrenten van elkaar en dat zit samenwerking in de weg.
- Z5 Er is weinig bekend over bezoekend en niet-bezoekend publiek, weinig publieksonderzoek.
- Z6 Al zijn er positieve ontwikkelingen, samenwerkingsverbanden zijn veelal broos.
- Z7 Meerdere instellingen hebben huisvestingsproblemen.

Bedreigingen

- B1 Cultuur maakt deel uit van de vrijetijdsmarkt en dat is een verdringingsmarkt, sterkere concurrentie om de gunst van de consument.
- B2 De druk op de financiële middelen voor cultuur, zowel van de overheden, de publieke en private fondsen en het bedrijfsleven, maakt de financiering van de gesubsidieerde podiumkunsten moeilijker.
- B3 Consument is minder loyaal en moeilijker te binden.
- B4 Jongeren bezoeken – ook als zij ouder worden – steeds minder de traditionele kunstvormen, met uitzondering van cabaret en pop.

Confrontatiematrix: Producerende instellingen en festivals

Hieronder is de confrontatiematrix opgenomen die tot stand komt door de kwadranten van de SWOT met elkaar te confronteren.

1. Aanvallen 2. Versterken 3. Verdedigen 4. Terugtrekken		kansen								bedreigingen			
		K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	B1	B2	B3	B4
sterkten	S1												
	S2			1									
	S3												
	S4												
zwakten	Z1												
	Z2												
	Z3												
	Z4												
	Z5												
	Z6												
	Z7												

Confrontatiematrix

Kwadrant 1 - Aanvallen: Hoe kan ik een sterkte benutten om in te spelen op een kans? Ofwel: sterkten en kansen uitbuiten.

1

1. Blijf investeren om de keten op peil en up-to-date te houden, zodat de stad haar aantrekkelijkheid houdt voor bewoners en bezoekers.

Kwadrant 2 - Versterken: Hoe kan ik een zwakte versterken voordat ik kan inspelen op een kans?

2

1. Focus op minder kwetsbaar maken van de instellingen, of de eisen bijstellen, prioriteiten stellen, zodat er meer ruimte ontstaat om in te spelen op onder andere de glocalisering en festivalisering, de ontwikkelingen waar de sector voor komt te staan.

Kwadrant 3 - Verdedigen: Hoe kan ik een sterkte benutten om een bedreiging tegen te houden?

3

1. Noorderslag/Eurosonic en Noorderzon zijn sterke merken, waar de consument wél trouw aan is en blijft. Deze merken verder versterken biedt kansen om de consument nog sterker te verbinden aan deze festivals.

Kwadrant 4 - Terugtrekken: Hoe kan ik een zwakte versterken om een bedreiging af te weren?

4

1. Door in te zetten op het binden van professionals (inclusief bijbehorende lonen), kunnen met de juiste mensen de bedreigingen worden afgeweerd.

Hoofdstuk 4

Status quo en de keten podiumkunsten van de stad Groningen

In dit hoofdstuk gaan we in op de professionele podiumkunsten in Groningen; als eerste geven we de meest actuele beleidsmatige context, voor het overige relevante beleid verwijzen we naar bijlage C.

Vervolgens geven we kerngegevens van de podiumkunstinstituten weer en schetsen we de keten in Groningen. Wij sluiten af met conclusies en adviezen per podium.

City of talent: concept kadernota 2017-2020

Groningen profileert zich als City of Talent met veel kennis- en cultuurinstellingen, hoogopgeleide bevolking en constante instroom van jong (internationaal) creatief talent. Samen met onderwijs is cultuur immers dé pijler onder de stad Groningen. De ambitie van Groningen is om een cultuurstad te zijn met een breed en hoogwaardig cultuuraanbod en volop kansen voor het ontwikkelen van talent. Naast het inzetten op talentontwikkeling wil Groningen haar positie in de top 5 van Nederlandse cultuurstedes behouden en daarmee bijdragen aan een goed vestigingsklimaat en een grote aantrekkingskracht op toeristen. In de kadernota zijn zes strategieën geformuleerd om deze ambitie te realiseren:

1. Ruim baan voor talent door broedplaatsen te creëren en te ondersteunen waar nieuw talent en nieuwe kunstvormen kunnen worden ontwikkeld en talent en innovatie kunnen worden getoond, door talent in te zetten als ambassadeur voor de stad en door in te zetten op een nieuw stadsbreed, liefst interdisciplinair en waar mogelijk bovensectoraal talentenprogramma, met een scoutende en organiserende opdracht. Voor dit laatste wordt advies aan de Kunstraad gevraagd. De gemeente wil ook Groningen op de kaart zetten als één grote broedplaats, bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van leegstaande panden aan de creatieve industrie.
2. Een sterke basis en ruimte voor vernieuwing door meer flexibiliteit in het cultuurbudget, door het aanwijzen van 'Groninger cultuurpijlers' (instellingen die het Groningse brede en diverse cultuuraanbod schragen en zo zorgdragen voor het specifieke cultuurprofiel en die kleinere instellingen inhoudelijk of facilitair ondersteunen en het initiatief nemen tot (meer) samenwerking). Hiervoor is in de cultuurnota aanvullend budget gereserveerd, waarop cultuurpijlers na vaststelling van de cultuurnota met uitgewerkte plannen een beroep kunnen doen. Ook de Kunstraad wordt hierover advies gevraagd.
3. Nieuwe verbindingen leggen door het verbinden van cultuur met andere beleidsterreinen, zoals stadsontwikkeling en het sociaal domein, door de verhouding tussen 'Stad en Omme-land' te verbeteren en intensiever samen te werken met de provincie en het bedrijfsleven, door cultuur te promoten als belangrijke bijdrage aan het creëren van een goed vestigingsklimaat en cultuur te zien als basisingrediënt voor 'citymarketing', door het intensiveren van de culturele samenwerking in Noord-Nederland (Noordelijk cultuur-convenant)

waarbij afspraken wordt gemaakt over talentontwikkeling, innovatie, stad en regio en interdisciplinaire samenwerking, door aan te sluiten bij Leeuwarden-Fryslân 2018 en door te leren van andere steden, bijvoorbeeld als het gaat om het afstemmen van culturele functies.

4. Een leven lang cultuur, onder andere door het vergroten van het bereik en de kwaliteit van het cultuuronderwijs, door aansluiting bij landelijke impuls Muziekonderwijs, door een goed educatieaanbod bij instellingen die hier sterk in zijn en/of een centrale plek innemen in ons cultuuraanbod, door een goed media-aanbod (bibliotheek en omroep), door het cursusaanbod op het gebied van kunst en cultuur toegankelijk te houden (met aandacht voor private aanbieders) en door het amateurkunstbeleid af te stemmen op de behoeften van verenigingen en individuele beoefenaars.
5. Samenleven door cultuur te verbinden aan maatschappelijke thema's als healthy ageing, door cultuur in te zetten als middel voor ontmoeting en debat en door culturele instellingen uit te dagen om hun waarde voor het bredere maatschappelijke domein te bewijzen en verder in te zetten.
6. Overall cultuur door in te zetten op 'de stad als podium' (binnenstad als 'huiskamer' waar iedereen op een laagdrempelige wijze met cultuur in aanraking kan komen), door cultuur integraal onderdeel te maken van onze stadsontwikkeling, door een cultuuraanbod van topkwaliteit met een landelijke uitstraling, door citymarketing nog meer te verbinden met cultuur en nog meer profileren met de culturele kwaliteit, authenticiteit en sterke basis en door in te zetten op het bereiken van meer en nieuw publiek voor kunst en cultuur (m.b.v. social media en crowdfunding).

Status quo podiumkunstinstanties

Voor het in kaart brengen van de status quo van de podiumkunstinstanties hebben we een online enquête uitgezet onder de professionele podia, producenten en festivals in Groningen, met als doel om de kerngegevens van de instanties te verzamelen. In de diepte-interviews die vervolgens zijn gehouden met de podiumkunstinstanties zijn we waar nodig verder ingegaan op de basisgegevens. Hiernavolgend worden de kerngegevens van de podiumkunstinstanties kort weergegeven. Daarbij is een splitsing gemaakt naar:

- Presentatie: OPSB, MartiniPlaza, Simplon, Vera, Grand Theatre en VRIJDAG.
- Productie: NNO, NNT, Club Guy & Roni, Het Houten Huis, de Noorderlingen en De Steeg.
- Festivals: Noorderzon, Eurosonic/Noorderslag en Jonge Harten.

In de beschrijving van de status quo wordt de bezetting van de zalen niet aangegeven omdat hier geen consequente gegevens over verzameld worden, waardoor onderlinge vergelijking niet mogelijk is. De varianten zijn onder andere:

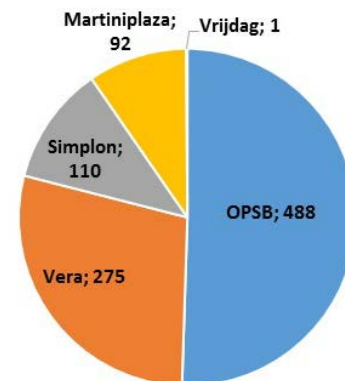
- soms staand, soms zittend;
- soms met balkon, soms zonder balkon;
- soms met stoelen op de podium in plaats van in de zaal;
- slechtzichtstoelen die niet verkocht worden;
- et cetera.

Status quo professionele podiumkunsten - presentatie

Podia	Zalen	Zitplaatsen	Stapplaatsen
OPSB	OP 1	450	750
	OP 2	1.150	1.850
	SB	739	-
	3 zalen	2.339	2.600
MartiniPlaza	1	1.550	-
	2	325	350
	3	2.800	2.500
	3 zalen	4.675	2.850
Vera	1	-	450
	2	-	70
	2 zalen	-	520
Simplon	1	-	350
	2	-	150
	2 zalen	-	500
Grand Theatre	1	125	-
	2	250	350
	2 zalen	375	350
VRIJDAG	St Jan	110	-
	N. buitensingel	90	-
	N. buitensingel	70	-
	3 zalen	270	-

Capaciteit: de zes Groningse podia beschikken gezamenlijk over 13 zalen, 7.659 zitplaatsen en 6.825 stapplaatsen.

Programmering: de vijf podia (excl. Grand Theatre) hebben samen 966 voorstellingen in 2014 geprogrammeerd (-/- 5% ten opzichte van 2013) als volgt verdeeld:

Van het totaal aantal voorstellingen is 68% van Nederlandse makelij. MartiniPlaza heeft het hoogste aandeel Nederlandse programmering (85%), Vera het laagst (52%).

Structurele subsidies: drie van de zes podia ontvangen bijna €7 miljoen structurele subsidie van de gemeente. De podia in Groningen worden uitsluitend door de gemeente gefinancierd (geen financiering vanuit rijk of provincie).

Podia	Structurele subsidie gemeente
OPSB	€6.255.000
Vera	€360.000
Simplon	€230.000
Grand Theatre	
Totaal	€6.845.000

MartiniPlaza is hier buiten beschouwing gelaten omdat de gemeentelijke ondersteuning niet voor de culturele programmering is. Ook VRIJDAG is buiten beschouwing gelaten omdat de hoofdtaak van VRIJDAG amateurkunsten is n niet professionele kunsten.

Status quo professionele podiumkunsten - presentatie

Eigen inkomsten: de vier podia (exclusief Grand Theatre en VRIJDAG) genereerden aan eigen inkomsten in 2014 ruim €9,4 miljoen. 55% hiervan was afkomstig uit kaartverkoop en 24% uit omzet horeca.

Betalende bezoekers: onderstaand overzicht geeft de betalende bezoekers aan professionele voorstellingen (exclusief Grand Theatre en VRIJDAG) in de periode 2011-2014:

Podia	2011	2012	2013	2014
OPSB	243.670	221.391	229.842	234.690
MartiniPlaza	107.360	92.506	79.070	76.028
Vera	56.218	47.705	48.044	53.296
Simplon	31.150	29.464	0	9.029
Totaal	438.398	391.066	356.956	373.043

Opmerkingen:

- Grand Theatre en VRIJDAG zijn in het bovenstaande overzicht niet opgenomen. Door het faillissement van Grand Theatre is deze informatie niet beschikbaar. De programmering in de zalen van VRIJDAG is in ontwikkeling en de bezoekaantallen aan professionele voorstellingen in/bij VRIJDAG zijn (vooralsnog) zeer beperkt: 250 in 2013 en 500 in 2014.
- Het aantal bezoekers aan Simplon is nul in 2013 als gevolg van het faillissement van Simplon in 2013, Sinds 2014 wordt Simplon geprogrammeerd door Vera.
- MartiniPlaza toont in de periode 2011-2014 een sterk dalende lijn, maar laat een kentering in 2015 zien (tot begin november 95.000 betalende bezoekers).

- Vera en OPSB geven beide een daling van respectievelijk 5% en 4% te zien in de periode 2011-2014.
- Als gevolg hiervan geven de bezoekaantallen aan alle podia (exclusief Simplon) in de periode 2011 – 2014 een daling te zien van 11%.

De herkomst van de bezoekers was in 2014 als volgt:

- uit de stad Groningen 58%
- rest van Noord-Nederland 34%
- rest van Nederland 6%
- buitenland 2%

Vera en Simplon trekken de meeste bezoekers uit de stad (resp. 72% en 90%), MartiniPlaza de meeste uit de rest van Noord-Nederland (71%).

Status quo professionele podiumkunsten - productie

Het aantal producties en presentaties bedroeg in 2014:

Gezelschappen	Producties	Voorstellingen	In Groningen	% in Gron.
NNT	20	295	124	42
NNO	44	207	54	26
Club Guy & Roni	15	165	58	35
Het Houten Huis	5	201	40	20
De Noorderlingen	4	47	23	49
De Steeg	6	273	101	37

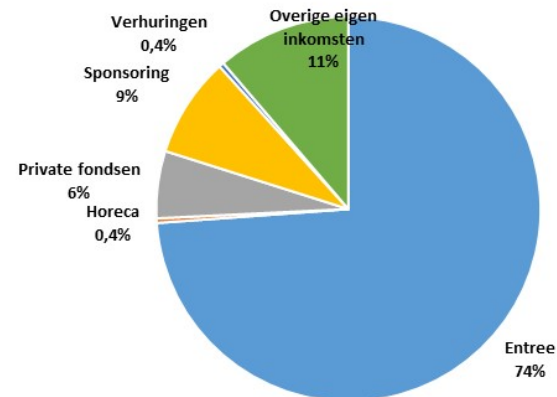
Structurele subsidies: De structurele financiering van de vier subsidiegevers bedroeg in 2014 (in €):

Gezelschappen	Gemeente	Provincie	OCW	FPK	Totaal
NNT	180.000	0	2.671.000	0	2.851.000
NNO	36.000	80.000*	6.095.375	0	6.211.375
Guy & Roni	121.600	28.750	0	493.500	643.850
Houten Huis	36.000	55.000	533.571	0	624.571
Noorderlingen	54.000	99.500	0	0	153.500
Steeg	25.000	60.000	0	0	85.000
Totaal	452.600 (4%)	323.250 (3%)	9.299.946 (88%)	493.500 (5%)	10.569.296 (100%)

De producerende instellingen in Groningen worden voor 93% door OCW en FPK gefinancierd.

Naast de structurele financiering werd in 2014 nog ruim € 300.000 aan incidentele subsidie verstrekt door de gemeente en de provincie.

Eigen inkomsten: de zes gezelschappen genereerden aan eigen inkomsten ruim € 3,6 miljoen in 2014. 80% hiervan werd gegenereerd door het NNT en het NNO. De totale inkomsten waren als volgt verdeeld over de verschillende inkomstenbronnen:

Status quo professionele podiumkunsten - productie

Betalende bezoekers: onderstaand overzicht geeft het totaal aantal betalende bezoekers van de gezelschappen (in Groningen en overig van Nederland) in de periode 2011-2014:

Gezelschappen	2011	2012	2013	2014
NNT	30.678	44.711	47.363	52.954
NNO	87.297	96.757	86.551	85.581
Club Guy & Roni	19.469	13.000	15.597	41.095
Het Houten Huis	-	-	9.386	14.110
Noorderlingen	2.175	1.976	2.250	2.340
De Steeg	19.850	14.260	15.639	15.960
Totaal	159.469	170.704	176.786	212.040
Totaal excl HHH	159.469	170.704	167.400	197.930

Opmerkingen:

- Het Houten Huis (HHH) is pas sinds 2013 in Groningen gevestigd.
- NNO heeft geen volledig beeld van de afspraken die zijn gemaakt over al dan niet betalende toegang. De bezoekaantallen betreffen alle bezoekers.

De gezelschappen trokken in 2014 gezamenlijk 212.000 bezoekers met 1.188 voorstellingen. Wanneer Het Houten Huis buiten beschouwing wordt gelaten, is het aantal bezoekers in de periode 2011-2014 met 24% gestegen. Met name Club Guy & Roni (veel coproducties en dubbele tournees in 2014) en het NNT zagen de totale bezoekersaantallen in die periode stijgen (respectievelijk 111% en 73%). De bezoekaantallen van deze gezelschappen aan de Groningse podia zijn opgenomen onder de podia.

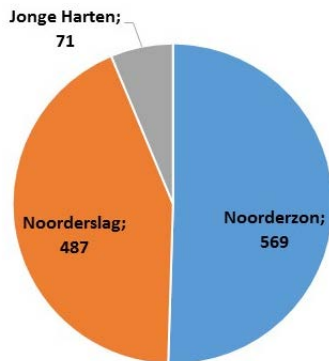
Circa 1/3 van het totale aantal voorstellingen in 2014 (1.188 voorstellingen) vond plaats in Groningen en ruim 1/3 in de rest van Noord-Nederland. De verdeling naar locatie waar deze plaatsvonden is als volgt:

- Groningen 34%
- overig Noord-Nederland 38%
- overig Nederland 26%
- buitenland 3%

De Noorderlingen heeft het hoogste aandeel voorstellingen in de stad Groningen (49%) en Het Houten Huis het laagste (20%).

Status quo professionele podiumkunsten - festivals

Programmering: Eurosonic/Noorderslag, Noorderzon en Jonge Harten programmeerden gezamenlijk 1.127 voorstellingen in 2014, als volgt verdeeld, zie hiernaast: 41% van alle voorstellingen is van Nederlandse makelij, 59% van buitenlandse. Noorderzon heeft relatief veel buitenlandse voorstellingen (70%), Jonge Harten veel Nederlandse voorstellingen (90%).

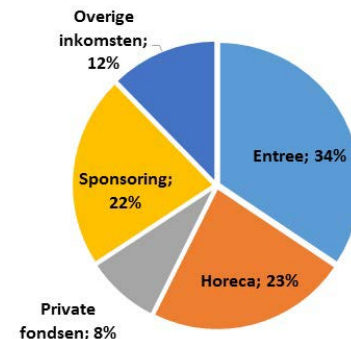
Structurele subsidies: De structurele financiering van de vier subsidiegevers bedroeg in 2014 (in €):

Festivals	Gemeente	Provincie	OCW	FPK	Totaal
Euros./Noorder.	127.000	110.200	0	130.400	367.600
Noorderzon	441.000	109.000	0	250.000	800.000
Jonge Harten	54.000	16.800	0	12.500	83.300
Totaal	622.000 (50%)	236.000 (19%)	0	392.900 (31%)	1.250.900 (100%)

De festivals worden voor 50% door de gemeente gefinancierd en voor 50% door de provincie en FPK.

Naast de structurele subsidies ontvangen de drie festivals incidentele subsidies van publieke fondsen en Europese fondsen, namelijk: Eurosonic/Noorderslag €1.070.300, Noorderzon €91.000 en Jonge Harten €33.900.

Eigen inkomsten: de drie festivals tezamen genereerden aan eigen inkomsten ruim €3,2 miljoen in 2014. 57% hiervan werd gegenereerd door Eurosonic/Noorderslag, 39% door Noorderzon en 4% door Jonge Harten. De eigen inkomsten van de drie festivals tezamen zijn als volgt samengesteld :

Status quo professionele podiumkunsten - festivals

Betalende bezoekers: onderstaand overzicht geeft de betalende bezoekers van de festivals in de periode 2011-2014:

	2011	2012	2013	2014
Eurosonic/ Noorderslag	17.026	18.277	18.069	20.805
Noorderzon	51.696	52.392	42.261	42.593
Jonge Harten	8.726	7.650	7.800	7.774
Totaal	77.026	78.319	68.130	71.172

Het totale aantal bezoekers aan de drie festivals laat in de periode 2011-2014 een daling zien van 8%. Eurosonic/Noorderslag zag tussen 2011 en 2014 het aantal bezoekers stijgen (+22%) en Noorderzon en Jonge Harten daalden (respectievelijk met -/-18% en -/-11%). De steeds sterker wordende concurrentie tussen festivals zal hiervan (mede) oorzaak zijn.

De herkomst van de bezoekers was in 2014 als volgt:

- uit de stad Groningen 61%
- rest van Noord-Nederland 23%
- rest van Nederland 15%
- buitenland 1%

Keten algemeen

De volgende [pagina 42](#) bevat een overzicht van de structureel gesubsidieerde podiumketen in Groningen, de scope van dit onderzoek. We hebben in het schema onderscheid gemaakt in presentatie-instellingen, producerende instellingen en festivals.

Op de pagina daarna hebben we een overzicht opgenomen van de incidenteel gesubsidieerde podiumkunsten aangevuld met de niet-gesubsidieerde (semi)professionele podiumkunsten in Groningen. Dit schema is niet uitputtend, maar geeft een indruk van de disciplines waarin andere *Groningse* spelers actief zijn. De festivals in De Oosterpoort zijn niet opgenomen, omdat deze zijn gedekt in de programmering van OPSB. Het overzicht laat zien dat verreweg de meeste niet gesubsidieerde of niet structureel gesubsidieerde Groningse spelers gericht zijn op muziek.

De verdere pagina's in dit hoofdstuk gaan in op de keten van de instellingen op het gebied van presentatie, productie en festivals. We geven conclusies en aanbevelingen waarvan de argumentatie te gedetailleerd is voor hoofdstuk 2: Aanbevelingen. In hoofdstuk 2 geven we de belangrijkste aanbevelingen voor de keten en de infrastructuur.

Presentatie-instellingen

op volgorde van grootte van boven naar beneden - zaalcapaciteit

dance	pop	rock	hiphop	alternatief	elektr. muziek	klassieke muziek	opera	show	muziektheater	dans	toneel	theater	jeugdtheater	cabaret
MartiniPlaza								MartiniPlaza				MP		MP
Schouwburg/Oosterpoort														
Vera														
Simplon			Simplon											
									huidige Grand Theatre					
						Vrijdag						Vrijdag		Vrijdag

Productie-instellingen

op volgorde van grootte van boven naar beneden - omvang producties

dance	pop	rock	hiphop	alternatief	elektr. muziek	klassieke muziek	opera	show	muziektheater	dans	toneel	theater	jeugdtheater	cabaret
						NNO								
											NNT			
									Club Guy & Roni					
													HHH	
													De Steeg	
												De Noorderlingen		

Festivals

op volgorde van grootte van boven naar beneden - aantal concerten/voorstellingen

dance	pop	rock	hiphop	alternatief	elektr. muziek	klassieke muziek	opera	show	muziektheater	dans	toneel	theater	jeugdtheater	cabaret
Eurosonic / Noorderslag														
	Noorderzon								Noorderzon					
												Jonge Harten		

Presentatie-instellingen

dance	pop	rock	hiphop	alternatief	elektr. muziek	klassieke muziek	opera	show	muziektheater	dans	toneel	theater	jeugdtheater	cabaret
					Paradigm									
	jazz cafés					diverse kerken								

Productie-instellingen

dance	pop	rock	hiphop	alternatief	elektr. muziek	klassieke muziek	opera	show	muziektheater	dans	toneel	theater	jeugdtheater	cabaret
						The Northern Consort				Random Collision				
					Noisia									
			Urban House Groningen			Luthers Bach ensemble								

Festivals

dance	pop	rock	hiphop	alternatief	elektr. muziek	klassieke muziek	opera	show	muziektheater	dans	toneel	theater	jeugdtheater	cabaret
Kopjek-festival	Swingin' Groningen		Block Jam			Soundsof-music								
KadePop						Peter de Grote Festival								
						Haydn Jeugdorkest								

Keten – presentatie-instellingen

Kijkend naar de presentatie-instellingen zien we een keten die redelijk compleet is, variërend van zeer groot (MartiniPlaza), groot en middelgroot (OPSB), tot klein (Vera, Simplon en Grand Theatre) en zeer klein (de verschillende theaters van VRIJDAG). Waar MartiniPlaza ruimte biedt aan (zeer) grote shows, concerten en (dance)evenementen, heeft OPSB het segment daaronder voor muziek (grote zaal in De Oosterpoort) en theater (Schouwburg).

De volgende punten willen we er in algemene zin uitlichten. Specifiek bevatten de [pagina's 45 t/m 50](#) een overzicht met kenmerken per podium, specifiek in relatie tot huisvesting.

Theater

- In de voor theater beschikbare zalen kunnen met name grotezaalvoorstellingen worden getoond. Vrij bijzonder is de mogelijkheid voor de zeer grote producties, die in MartiniPlaza kunnen staan. Denk aan War Horse, dat in andere steden alleen in zeer grote theaters als Carré (Amsterdam) en Nieuwe Luxor (Rotterdam) kon staan.
- In Groningen wordt in het Grand Theatre vlakkevloeraanbod getoond, momenteel geprogrammeerd door OPSB. Het is bij het verschijnen van het rapport nog niet bekend of en hoe het Grand Theatre in de toekomst een functie krijgt in de stad.
- De theaters van VRIJDAG zijn klein en in beperkte mate geschikt voor professioneel theateraanbod. VRIJDAG overweegt om in een aantal podia te investeren, om de faciliteiten op peil te brengen om beter en meer professioneel kleinschalig aanbod te kunnen tonen.

Muziek

- De capaciteit van de zalen biedt goede mogelijkheden voor klassieke muziek, pop, dance en de vele andere muziekgenres.
- De popketen is qua zalen en festivals compleet en complementair. Kijkend naar de eerder genoemde opbouw van de zalen, kunnen verder vrijwel alle segmenten en genres worden aangeboden. Van (incidenteel) grote dance-events in MartiniPlaza, concerten in Oosterpoort en Schouwburg, populaire bands in Vera tot kleinschalige hiphop in Simplon.
- Complementair, omdat de hele keten aanbod terecht kan in Groningen. De meer gevestigde muzikanten kunnen terecht in De Oosterpoort, waar qua programmering veel ervaring zit met tentakels in binnen- en buitenland, met de grote promotoren en impresario's. De rol van Eurosonic/Noorderslag is hierin uniek en precies passend. Vera en Simplon steken in op makers die in een andere fase in hun carrière zitten (laboratoriumfunctie). De profielen van Vera en Simplon zijn complementair aan elkaar, zij spelen in op (veel van elkaar) verschillende genres en zetten op hun beurt ook in op bands/muzikanten in een verschillende fase van hun carrière.
- De Oosterpoort is geschikt voor festivals en speelt hier sterk op in met hun programmering.
- Groningen heeft geen goede middenzaal (500 zitplaatsen) voor kamermuziek, wat andere steden die een concertzaal huisvesten vaak wél hebben (zie ook de benchmarksteden). De podia van VRIJDAG zijn wel geschikt voor akoestische muziek, maar zijn erg klein. Behalve in de gesubsidieerde podia wordt klassieke muziek ook in een aantal kerken geprogrammeerd.
- Een popopleiding op HBO-niveau ontbreekt in Groningen, maar is er wel in Leeuwarden.

Schouwburg

739
zitplaatsen

Geschikt voor: ✓
toneel, dans,
cabaret, opera,
jeugd, theater-
concert

Niet geschikt: ✗
grote shows,
staconcerten,
underground
muziek,
experimenteel
theater

Conclusie en advies

- Profiel programmering: Top en Lab. Top betekent (inter)nationaal topaanbod naar Groningen willen halen, voor de Lab(oratorium)functie sluit de schouwburg aan bij City of Talent (stad van doorbraak van talent en begeleiding van talent).
- Veel schouwburgen in het land hebben twee zalen, een grote zaal en een kleine zaal. Daarbij hebben de grote steden vaak aparte theaters voor meer experimenteel aanbod.
- De zaal van de schouwburg heeft in de praktijk veel minder zitplaatsen dan 739, circa 450 plaatsen hebben (goede) zichtlijnen. Dit bemoeilijkt de programmering van bepaalde voorstellingen, want de zaalcapaciteit verslechtert de onderhandelingspositie met de producenten; er zijn immers minder potentiële entree-inkomsten dan bij een 'reguliere' grote theaterzaal met zo'n 700 tot 900 zitplaatsen met goede zichtlijnen.
- Parkeren is een issue voor de bezoekers van de schouwburg.
- Idealiter is de zaal van een schouwburg groter om passend grote zaalaanbod te kunnen huisvesten. Al is de omvang van de zaal van de Stadsschouwburg verre van ideaal, zeker in relatie tot het aantal stoelen met slechte zichtlijnen, adviseren we om geen nieuwe schouwburgzaal te bouwen en ook geen kleine zaal te bouwen. De voornaamste redenen hiervoor zijn:
 1. De Stadsschouwburg is een monument. Het pand kan niet structureel aangepast worden en de alternatieve aanwendbaarheid van het gebouw is nagenoeg nihil.
 2. De zaal is als bonbonnière zeer aantrekkelijk en sfeerol voor zowel bepaalde bespelers als voor de bezoekers.
 3. De ontwikkelingen in programmering en bezoekgedrag vragen om andere keuzes: geen investering in stenen, maar juist het opzoeken van locaties buiten de reguliere podia.

Al heeft de zaal duidelijke nadelen, en al zijn er inhoudelijke voordelen voor een grotere zaal, de investering weegt niet op tegen de nadelen. Wel moet er in het gebouw geïnvesteerd worden om de kwaliteit van de faciliteiten aan de voorkant, maar ook backstage, te optimaliseren. Hier is de gemeente reeds mee bezig.

De Oosterpoort

450 zitplaatsen/
750 stapplaatsen

1150
zitplaatsen/
1850
stapplaatsen

Geschikt voor: ✓
klassieke muziek,
pop, jazz, festivals

Niet geschikt voor: ✗
theater, musicals

Conclusie en advies

- Profiel programmering: zie Schouwburg.
- De Oosterpoort neemt een unieke functie in het land in, door de veelzijdige programmering van muziek en specifiek daarin de vele festivals (met Eurosonic/Noorderslag als topper).
- De zalen van De Oosterpoort kunnen flexibel worden ingericht, dat levert een andere (kleinere) capaciteit op. De concertzaal van de Oosterpoort met 1150 zitplaatsen is qua omvang een goede concertzaal.
- De Oosterpoort leent zich uitstekend voor de festivals en popprogrammering. Het pand heeft een opzet van een beursgebouw, met veel flexibele ruimtes, waardoor festivals goed passen.
- Kijkend naar de omvang en aard van de zalen kan gesteld worden dat een kleine zaal voor kamermuziek ontbreekt. We adviseren om hier geen actie op te ondernemen. Met het programmeren in kerken en andere locaties kan dit (deels) worden opgevangen.
- De zalen zijn van goede kwaliteit; de akoestiek van de grote zaal is naar verluidt erg goed voor klassieke muziek. Maar de algehele uitstraling van De Oosterpoort is niet optimaal voor klassieke muziek. Het heeft niet de allure die past bij een orkest met de statuur van het NNO en het interieur (met name de foyers en faciliteiten) en exterieur hebben niet de sfeer passend bij klassieke concerten. Het pand hoeft niet de uitstraling te hebben van een klassiek concertgebouw, maar om klassieke muziek op de kaart te houden in Groningen is het raadzaam om hieraan aandacht te besteden. Kijkend naar de benchmarksteden, heeft De Oosterpoort als podium veel mogelijkheden, maar is het qua uitstraling als klassiek concertpodium niet vergelijkbaar met bijvoorbeeld het Muziekgebouw Eindhoven, de concertzaal in Tilburg of TivoliVredenburg in Utrecht. De Oosterpoort heeft wel *in potentie* de uitstraling van een muziekpodium.
- Voor Eurosonic/Noorderslag, een belangrijke gebruiker van De Oosterpoort, is er, nu het conservatorium verbouwd wordt, tijdens de festivalperiode te weinig ruimte. Er wordt voor de komende editie(s) naar uitwijkmogelijkheden gezocht.
- Gezien bovenstaande, adviseren we de uitstraling van de gevel en het interieur onder de loep te nemen en binnen de (financiële en bouwkundige) mogelijkheden aan te passen. Speciale aandacht is nodig voor de ontvangst- en horecaruimtes. Nauwkeurige afstemming met de andere bespelers, waaronder het NNO en Eurosonic/Noorderslag, is essentieel. Afhankelijk van de ambities van Eurosonic/Noorderslag en de stad is het gewenst om te onderzoeken of een structurele oplossing voor het ruimtegebruik van het festival binnen of buiten de muren gevonden dient te worden.

MartiniPlaza

Theaterzaal
1550 zitplaatsen

Springerzaal
325 zitplaatsen /
350 stapplaatsen

Middenhal
2800
zitplaatsen /
2500
stapplaatsen

Geschikt voor: ✓
grote shows/
musical, revu,
cabaret, jeugd/
familie, grote pop-
concerten

**Niet of minder
geschikt voor:** ✗
gesubsidieerd
theater,
experimenteel
theater/muziek,
klassieke muziek.

Conclusie en advies

- Profiel programmering: laagdrempelig voor een breed publiek uit, met name, Noord-Nederland.
- Naast de congres- en evenementenfunctie zijn de zalen van MartiniPlaza geschikt voor theater. Vooral de grote shows worden geprogrammeerd in MartiniPlaza. Niet al het theater-, musical- en showaanbod dat in een stad met de omvang van Groningen past, is geschikt om vertoond te worden in MartiniPlaza.
- Er is een verschil in het type bezoekers dat MartiniPlaza en OPSB bezoekt. Waar de bezoekers van MartiniPlaza vooral van buiten de stad Groningen komen (78%), komt bij OPSB (beide podia) 65% van de bezoekers uit de stad Groningen. Er is weinig overlap van bezoekers.
- De bereikbaarheid van buiten de stad en de parkeermogelijkheden zijn goed bij MartiniPlaza, in tegenstelling tot de Schouwburg en De Oosterpoort.
- Een aantal voorstellingen dat in de schouwburg staat, zou qua omvang en type producties *theoretisch en technisch* ook passen in MartiniPlaza. In de praktijk is de uitstraling en locatie van het gebouw zo bepalend dat de bespelers (!) en bezoekers van de schouwburg over het algemeen niet en masse voor een avondje uit naar MartiniPlaza gaan. Zij zullen minder snel – en niet structureel – afreizen naar MartiniPlaza voor een theateravond. Ook bezoekers die afgaan op meer experimenteel theater en muziek, zeker jonge hoog opgeleide bezoekers, vormen een moeilijke doelgroep voor de theaterfunctie in MartiniPlaza.
- We adviseren om vanuit de kenmerken van het gebouw en de potentiële bezoekers de programmering in MartiniPlaza te bekijken. Dat betekent dat de grote shows en grote popconcerten geprogrammeerd kunnen worden in MartiniPlaza, concerten waarvoor de locatie en de uitstraling van minder groot belang zijn, aanbod waarvoor verder gereisd wordt door de bezoeker, en waarvoor dus veel parkeerplaatsen nodig zijn. OPSB en MartiniPlaza zijn gestart met afstemming van de programmering. We adviseren op deze voet verder te gaan.

Simplon

350 stapplaatsen

150 stapplaatsen

Geschied voor: ✓
dance, pop, hiphop

**Niet of minder
geschied voor:** ✗
klassieke muziek,
theater

Conclusie en advies

- Profiel programmering: relevante en consequente programmering in het segment van dance-avonden, (3fm) bands en (hiphop)acts.
- Simplon kan als klein poppodium inspelen op opkomende artiesten. In vergelijking met Vera is Simplon wat toegankelijker.

Vera

450 stapplaatsen

70 stapplaatsen

Geschied voor: ✓
dance, rock,
alternatief, jazz,
progressieve
(nieuwe) muziek

**Niet of minder
geschied voor:** ✗
klassieke muziek,
theater

Conclusie en advies

- Profiel programmering: opsporen en presenteren van pop underground, presenteren van een actueel en progressief (nieuw) muziekaanbod, met in de slipstream experimentele en eigenzinnige films en progressieve dance-avonden.
- Vera kan landelijk vergeleken worden met Ekko in Utrecht. Een podium dat zich ook richt op de underground en dat aanvullend werkt op andere popfuncties in de stad.
- Vera is een unieke te koesteren functie om in een jonge stad als Groningen te hebben.

Grand Theatre

225 zitplaatsen

125 zitplaatsen

Geschikt voor: ✓
vlakkevloer-
producties theater,
cabaret,
kleinschalig
muziekaanbod

Niet geschikt voor: ✗
grote producties

Conclusie en advies

- Profiel programmering: tijdelijk wordt Grand Theatre door OPSB geprogrammeerd.
- Er is – op het moment van verschijnen van dit rapport – nog geen structurele oplossing voor het Grand Theatre en de programmering ervan.
- Kijkend naar de benchmarksteden en de G9 cultuursteden hebben vrijwel alle steden een apart theater voor een vlakkevloerzaal (Kikker in Utrecht, NWE Vorst in Tilburg, Natlab in Eindhoven, LantarenVenster in Rotterdam, diverse vlakkevloertheaters in Amsterdam), of in ieder geval een kleine zaal in de schouwburg. Een apart theater past het beste bij het publiek en het type aanbod dat experimenteel en vernieuwend dient te zijn.
- Juist het theateraanbod dat niet in de grote zaal van een schouwburg thuishoort, maar dat wel relevant is voor de keten, zou hier structureel een plek moeten krijgen. Belangrijk is dat de programmeur landelijk (en wellicht) internationaal voorstellingen scout en nieuwe theatervormen durft te programmeren, aanvullend op het aanbod dat door het FPK of de BIS wordt gefinancierd. Juist het ongewone, waar disciplines elkaar raken en waar jonge makers kunnen presenteren, past bij de stad en het theater zelf. Als stad is het daarnaast gewenst om lokale talenten, na de academie, een podium te bieden.
- De zaal en de uitstraling van de schouwburg zijn te groot voor het type aanbod waarover hierboven geschreven wordt. Er zijn momenteel geen andere zalen in Groningen die deze functie kunnen huisvesten. Een vlakkevloerzaal zoals in Grand Theatre is het meest passend.
- Een dergelijk podium heeft ook een belangrijke regiofunctie, wellicht meer voor makers dan voor het publiek (dat waarschijnlijk met name uit de stad zal komen). Om een makersklimaat te behouden en te creëren, is een kleine theaterzaal onontbeerlijk. Door het podium multidisciplinair en bewust te programmeren, kunnen ook studenten en (andere) twintigers worden aangesproken.
- De ligging van Grand Theatre in het centrum van de stad is zeer aantrekkelijk voor het publiek (presentatiefunctie).

De volgende podia hebben wel een rol in het professioneel podiumkunstenaanbod, maar geen *hoofdrol*. We gaan er daarom kort op in.

Machinefabriek

160 zitplaatsen

- Theater de Machinefabriek is het eigen theater van het NNT. Theater de Machinefabriek heeft een vlakke vloerzaal met een capaciteit van 160 stoelen. De zaal wordt gebruikt voor repetities (gedurende circa twee maanden per voorstelling) en het spelen van eigen voorstellingen. Het Noord Nederlands Toneel gebruikt het theater intensief, waardoor er in de planning weinig tot geen ruimte is om (andere) voorstellingen te programmeren.

Vrijdag

- De verschillende zalen van Vrijdag zijn gevestigd op meerdere locaties in de stad. Het zijn alle zeer kleine zalen met relatief beperkte theatertechnische mogelijkheden.

St. Jansstraat

110 zitplaatsen

50 zitplaatsen

Noorderbuitensingel

90 zitplaatsen

70 zitplaatsen

Walstraat

30 zitplaatsen

Overig

- Groningen heeft een aantal kerken die gebruikt worden voor professionele opvoeringen. Verder heeft het USVA een kleine vlakke vloerzaal met 77 zitplaatsen. Deze zaal is qua technische voorzieningen en capaciteit niet geschikt voor de meeste professionele programmering. Het USVA overweegt/gaat in het nieuwe onderkomen op het CiBoGa terrein ook een theaterzaal (te) bouwen. Wij zijn niet goed op de hoogte van deze plannen. Uitzonderingen daargelaten – zoals Theater De Griffioen van de VU – is het niet gebruikelijk en passend dat een dergelijke zaal intensief gebruikt wordt als presentatielocatie voor professionele podiumkunstenprogrammering; de investeringen in capaciteit en theatertechniek (en extra exploitatielasten) wegen vaak niet op tegen de voordelen die het professioneel inzetten van de zaal kan opleveren.

Keten – producerende-instellingen

De volgende punten over de keten van producerende instellingen kunnen worden opgemerkt:

- Kijkend naar de producerende instellingen die de gemeente ondersteunt, zien we een opvallend aantal dat ook door het Rijk (BIS) en Fonds Podiumkunsten wordt ondersteund: een orkest, een theatergezelschap, dansgezelschap en jeugdtheatergezelschap.
- Weinig steden in Nederland (7) huisvesten een orkest. Dat in Groningen het orkest is gevestigd dat de drie noordelijke provincies bespeelt, is gunstig voor de stad.
- Het NNT is als BIS-gezelschap een samenwerking aangegaan met Club Guy & Roni. Hierdoor ontstaat een interessante artistieke invalshoek, dans en toneel/theater.
- Groningen heeft een gezelschap voor jeugd (Het Houten Huis) en een gezelschap voor jongeren (De Steeg). Het Houten Huis speelt zowel vrije voorstellingen als schoolvoorstellingen, De Steeg speelt (vrijwel) alleen op scholen. Er is een heldere verdeling in de scope van de instellingen.
- De Noorderlingen is een unieke organisatie in het Noorden van Nederland. Zij biedt talent uit de Noordelijke provincies een kans om zich goed voor te bereiden op de auditie van de kunstacademies.

Huisvesting

Structurele subsidiëring van de professionele podiumkunsten is, zoals het Ministerie van OCW aangeeft, als volgt geregeld:

- **Het Rijk** is verantwoordelijk voor een kwalitatief hoogstaand aanbod aan podiumkunsten van (inter)nationale betekenis (muziek, theater en dans) waarmee het publiek in alle delen van het land muziek-, theater- en dansvoorstellingen kan bezoeken.
- **Gemeenten** zijn verantwoordelijk voor het lokale cultuurbeleid. Hieronder vallen onder andere accommodaties voor podiumkunsten.
- **Provincies** geven subsidie aan cultuur die lokale belangen overstijgt.
- **Cultuurfondsen** financieren gezelschappen, instellingen, producties en ensembles die niet rechtstreeks van het Rijk subsidie krijgen.

De accommodaties (huisvesting) van de podiumkunstinstanties vallen onder het lokale cultuurbeleid en zijn daarmee (mede) een verantwoordelijkheid van de gemeenten. Bij de productie-instellingen zijn er enkele punten in de huisvesting die aandacht verdienen:

- Zoals in de vorige paragraaf ook genoemd, bespeelt het NNO geen podium in de stad dat aansluit bij de gewenste allure van een symfonieorkest.
- De huisvesting van het gezelschap Club Guy & Roni is per 2016 onder de maat voor een dergelijk gezelschap. Er is dan geen vaste repetitieruimte meer en de kantoren zijn op een andere locatie gevestigd dan waar de repetitie plaatsvindt. Het Houten Huis heeft momenteel geen vaste repetitieruimte, het kantoor is tijdelijk gevestigd op het Centraal Station, waar ook het kantoor van Jonge Harten is gevestigd. Voor gezelschappen is het van belang dat de repetitieruimtes en kantoren bij elkaar zijn gevestigd. Ook De

Noordelingen kampt met huisvestingsproblemen; de huidige ruimte in een leegstaande school is erg spartaans. Bovenal is de locatie qua ligging voor de studenten, die soms van ver komen, zeer onpraktisch. Het cluster, dat in hoofdstuk 2, aanbeveling 7 verder aan de orde komt, is geen overbodige luxe om de huisvestingsproblematiek op te vangen.

Keten - festivals

De volgende punten zijn van toepassing op de festivals in de keten:

- De stad huisvest een drietal gesubsidieerde festivals, Eurosonic/Noorderslag, Noorderzon en Jonge Harten. Alle drie worden door het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerd.
- Binnen de discipline festivals is in algemene zin moeilijk uitspraak te doen of een keten van festivals compleet is. Eurosonic/Noorderslag en Noorderzon zijn beide festivals met nationale en internationale uitstraling en waardering. Jonge Harten is een kleinschalig, verrassend theaterfestival dat aanvullend aanbod laat zien op de programmering van de schouwburg en het huidige Grand Theatre.

Huisvesting

- Eurosonic/Noorderslag zit nu, onder meer door het feit dat het Conservatorium aan het verbouwen is, krap in zijn jas tijdens het festival. Daarnaast zit de festivalorganisatie krap in kantoorruimte in De Oosterpoort.

Hoofdstuk 5

Trends en ontwikkelingen

In dit hoofdstuk gaan we in op de trends en ontwikkelingen die van belang zijn voor de podiumkunsteninfrastructuur van de stad Groningen. We focussen dus op voor dit onderzoek relevante trends, en hebben niet de intentie volledig te zijn. We geven macrotrends, microtrends en trends voor de podiumkunsten; de trends geven de context aan waarbinnen de podiumkunsten in Groningen moeten acteren.

Per trend geven we aan in hoeverre het relevant is voor dit onderzoek. Dat doen we door een score van 1-5 te geven, waarbij 1 staat voor enigszins relevant en 5 staat voor zeer relevant.

De rol van de stad

Een aantrekkelijke stad*

In 1913 woonde tien procent van de wereldbevolking in steden, in 2013 vijftig procent en in 2050 zal dat vijfenzeventig procent zijn. Er gaan stemmen op om de steden meer invloed te geven en van de natiestaat terug te gaan naar de stadsstaat. Het beklemtonen van de stijgende invloed van steden, ingezet door de Amerikaanse politicoloog Benjamin Barber, wint aan stemmen, ook in Nederland, onder meer via Agenda Stad. In vervolg op deze Agenda geeft de Raad voor Cultuur in de Cultuurverkenning en Agenda Cultuur haar visie op de stad (zo dadelijk meer hierover). Elke stedelijke regio vraagt een andere inzet van cultuur, afhankelijk van de kenmerken van de regio. De Raad voor Cultuur verwacht dat de profilering van steden verder doorzet en dat deze megatrend op hoofdlijnen vertalend naar Groningen, is de investering op de ontwikkeling van een sterke stad belangrijker dan ooit. Marlet signaleerde in een aantal publicaties dat het culturele aanbod de laatste decennia een steeds belangrijkere factor is geworden voor de aantrekkingskracht en de economische vitaliteit van een stad. En cultuur speelt een steeds prominentere rol in de concurrentiepositie van steden, steden met een groot en gevarieerd aanbod aan cultuur zijn over het algemeen ook de populaire woonsteden. Volgens Marlet profiteert naar verwachting de hele provincie Groningen van het culturele aanbod in de stad Groningen. Voor de provincie, waar krimp op de loer ligt, is de rol van een sterke stad met goede culturele voorzieningen onmisbaar. Om de concurrentie tussen woonlocaties het hoofd te bieden, is een regio met een sterke centrumstad essentieel. Het culturele aanbod speelt hierin een belangrijke rol.

Ook concludeert Marlet dat, 'Voor de gemeentelijke uitgaven aan de podiumkunsten in Groningen is het saldo van maatschappelijke kosten en baten duidelijk positief.' Daarnaast concludeert hij dat de totale maatschappelijke waarde van het culturele aanbod in Groningen (podiumkunsten, festivals en musea) is €340 miljoen, waarvan het grootste deel (€298 miljoen) in de stad zelf neerslaat. Van dit bedrag zijn de podiumkunsten bij verre verantwoordelijk voor het grootste aandeel, namelijk tezamen minstens €239 miljoen voor de stad waard, en €38 miljoen voor de rest van het land.'

De economische tijd en de rol van subsidiënten

Focus op stedelijke regio's

De Raad voor Cultuur presenteerde in april 2015 het advies de *Agenda Cultuur 2017-2020 (en verder)*. In samenhang met de ontwikkeling die het Rijk en de grote steden hebben ingezet, ontwikkelt ook het cultuurbeleid zich naar een grotere invloed voor de steden. Centraal in de Agenda Cultuur staan stedelijke regio's. De raad ziet deze als de natuurlijke brandpunten in het culturele aanbod. Volgens de raad kunnen stedelijke regio's rekening houden met de eigen identiteit en inspelen op de behoeften van hun inwoners. Hierdoor worden onderscheidende profielen en maatwerk mogelijk. In de visie van de raad blijft het Rijk een belangrijke partner en financier, maar verschuift het initiatief naar de stedelijke regio's. In *Ruimte voor cultuur Uitgangspunten cultuurbeleid 2017-2020* deelt de minister de functie van stedelijke regio's. De G9-gemeenten en de landsdelen hebben nadrukkelijk de wens naar voren gebracht om de stedelijke en regionale cultuurplannen ook in de periode 2017-2020 meer van invloed te laten zijn op de besluitvorming over de basisinfrastructuur. Voor nu focust de minister op stabiliteit en ruimte binnen het bestel. Zij stimuleert strategische allianties tussen podia en gezelschappen en zij roept instellingen in de basisinfrastructuur op in hun subsidieaanvraag met concrete plannen te komen over programmatische samenwerking met podia. Zo wordt het profiel van een stad versterkt. De komende beleidsperiode wordt dus gestimuleerd dat, zonder grote verschuivingen, de stedelijke regio's hun huidige infrastructuur verstevigen, onder meer door samenwerking tussen de instellingen. Voorts wordt verder gekeken naar een omvangrijkere invloed van de steden bij de samenstelling van de infrastructuur.

Rationeel cultuurbeleid versus flexibeler opererende cultuursector *

Cultuurbeleid bij het Rijk, gemeenten en publieke fondsen hanteren een gestructureerde beleidscyclus. Zowel in de subsidie- als beoordelings-systematiek is het laatste decennium meer gesystematiseerd en geformaliseerd. Subsidieregelingen worden steeds specifiek, vaak met duidelijk omschreven categorieën en harde prestatie-eisen. Kwantitatieve indicatoren nemen toe in de beoordeling; cultuurbeleid wordt steeds minder gedreven door inhoudelijke cultuurpolitieke uitgangspunten. Deze beweging staat in contrast met de steeds informelere wijze waarop het cultuurveld zich organiseert. Podia en gezelschappen gaan steeds meer verrassende verbindingen aan, over de grenzen van disciplines heen. Dit is een trend die juist vraagt om flexibelere regelingen, om beleidsinstrumenten die meer ruimte geven voor een eigen profiel van instellingen.

NB. Het cultuurbeleid van de provincie en gemeente Groningen zien wij als context en zijn daarom niet opgenomen bij de trends en ontwikkelingen. Het cultuurbeleid komt aan de orde in hoofdstuk 4 en in bijlage C.

Minder schenkingen/nieuwe financieringsbronnen*

De gevolgen van de financiële crisis zijn nog steeds merkbaar in de cultuursector. OCW constateerde dat het geven aan goede doelen tussen 1995 en 2011 met maar liefst 246 procent steeg (veel meer dan in de meeste andere sectoren). Maar tussen 2009 en 2011 liep het totaal aan particuliere bijdragen voor cultuur fors terug van 454 miljoen naar 287 miljoen. Er zijn geen recentere statistische gegevens beschikbaar, maar de verwachting is dat deze cijfers de laatste jaren niet sterk zijn toegenomen /gewijzigd. De economische crisis, digitalisering en individualisering hebben geleid tot nieuwe vormen van financiering door het publiek, zoals crowdfunding. Dit is in korte tijd populair geworden, maar het is onbekend welk aandeel deze financieringsbron in het totaal aan schenkingen heeft. De nieuwe vorm van filantropie leidt er volgens het Ministerie van OCW mogelijk toe dat mensen op jongere leeftijd schenken aan cultuur.

De publieke middelen die beschikbaar zijn voor de kunsten en het cultureel erfgoed zijn teruggelopen. De hoop was dat dit zou worden gecompenseerd door meer private middelen. Maar ondanks grote inspanningen is dit niet gelukt. De trend is (ook internationaal) dat sponsoring van kunst en cultuur afneemt en dat de samenwerking tussen bedrijfsleven en kunstinstellingen bovendien complexer wordt. De particuliere giften nemen af, maar mecenaat en crowdfunding lijken wel iets te groeien.

NOS op 3 meldde in een recent item dat via het bekende internationale crowdfunding platform Kickstarter slechts 20% van alle projecten het volledige gevraagde bedrag bereikt. Op Nederlandse platforms ligt dit aandeel hoger, zo'n 50%.

Algemeen is het beeld over private financiering allerminst positief. De (nasleep van de) economische crisis, de toon van het politieke debat in de afgelopen jaren en de terugtrekkende overheid trekken potentiële sponsoren en particulieren bepaald niet naar de cultuursector. Stimuleringsmaatregelen als de Geefwet hebben dit (nog) niet kunnen compenseren.

In een analyse van het NRC van 1 oktober 2015 onder de kop "Sponsors compenseren cultuurbezuinigingen niet" concludeert de krant 'dat de helft van de grote kunstinstellingen de begrote sponsorinkomen niet halen'. Daarnaast concludeert het NRC, "De inkomsten uit bijdragen van vermogensfondsen en particulieren stijgen licht, maar vormen met €5,1 bij de podiumkunsten geen substantieel deel van de totale baten (€19,6 miljoen)."

Sectorale trends & vrijetijdstrends

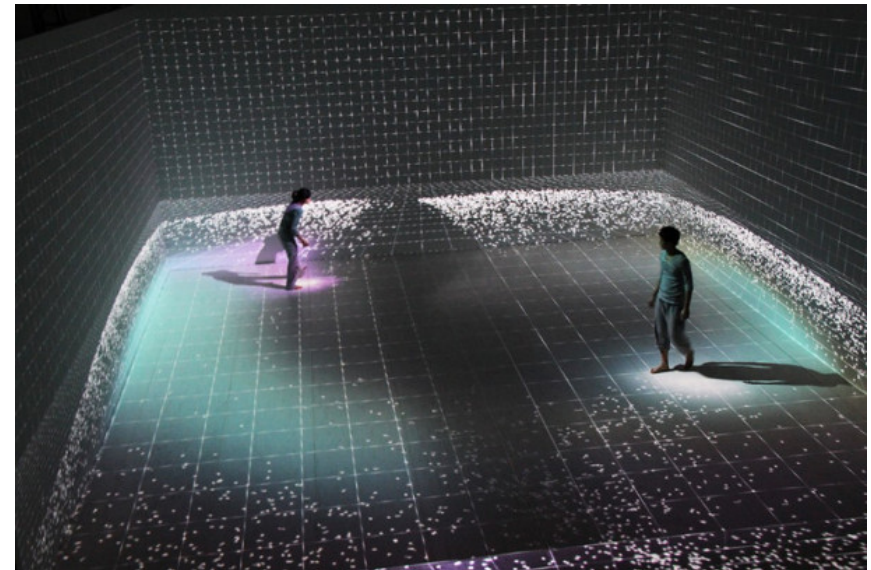
Digitalisering, technologisering en medialisering in cultuursector

Deze megatrends zijn zo allesomvattend dat de impact ervan moeilijk te omschrijven is. We geven hieronder beknopt een aantal belangrijke gevolgen van deze megatrends voor de podiumkunsten. Nederland loopt voor op de meeste andere landen in de wereld wat betreft de digitale infrastructuur. De trend heeft vergaande gevolgen voor de programmering, de marketing en het gehele businessmodel van cultuurinstellingen. De factor arbeid, die de kunsten in de presentatie en organisatie zo kostbaar maakt, maakt door de digitalisering een gigantische ontwikkeling door. Vrijwel alles wat wij doen wordt niet alleen digitaal ondersteund, maar ook digitaal ge(re)presenteerd. Daarom zijn de media onlosmakelijk verweven geraakt met onze beleving van de werkelijkheid. De hele dag is men verbonden met computers, tablets, e-readers, smartphones, televisies, radio's, kranten en gameconsoles. Men besteedt veel tijd aan media die onze gevoelens, opvattingen en handelingen (in korte tijd) kunnen beïnvloeden.

Culturele instellingen beseffen dat zij niet om digitalisering heen kunnen en dat digitalisering ook kansen biedt. De voorheen zo overzichtelijke keten van productie, distributie en consumptie wordt een netwerk van rollen en relaties. Via YouTube of live streams kunnen we concerten van Lady Gaga, The National Theatre of het Concertgebouworkest 'bijwonen'. In theatervoorstellingen wordt, in plaats van decors, projectie gebruikt waardoor decors (en toneeltorens) minder nodig zijn; voorstellingen kunnen interactief worden door de inzet van technologie en kennis wordt via smartphones in de concertzaal ter plekke gedeeld.

Over de impact van digitalisering op de kwaliteit en diversiteit van het cultuuraanbod bestaan verschillende opvattingen. Optimisten verwachten een groei van het aantal bezoekers, pessimisten vrezen dat het fysieke bezoek aan culturele instellingen zal afnemen.

Ook de praktische en organisatorische kanten van deze trends hebben grote gevolgen. De kaartverkoop automatiseert, bezoekgegevens kunnen beter worden bijgehouden, culturele instellingen verbeteren hun aanbod op internet en mobiele platforms en ontwikkelen nieuwe verdienmodellen. Kortom, de gangbare verdienmodellen zijn en worden op scherp gezet.

Glocalisering en de cultuursector*

Het lokale antwoord op globalisering is glocalisering: als reactie op de internationalisering en mondialisering is het eigen culturele karakter van steden en regio's een aandachtspunt en onderwerp van programmering en marketing. In de eigen regio is meer ruimte voor de eigen identiteit dan in abstracte mondiale verbanden. Glocalisering heeft een voor het bedrijfsleven en de lokale economie belangrijk effect: cohesie in de regio. Glocalisering vertaalt zich ook naar de podiumkunsten met de herwaardering van de streekeigen cultuur, volkscultuur of geschiedenis. Een voorbeeld is de Volksopera in de Utrechtse wijk Ondiep en de Wijksafari van Adelheid Roosen.

Ook is steeds vaker te zien dat instellingen een sterkere band aangaan met de eigen stad of regio en hun programmering daarop afstemmen. De ontwikkelingen in Rotterdam en Den Haag zijn hier een voorbeeld van, waarbij de theaters een intense samenwerking of fusie aangaan met een of meer gezelschappen. Dit type samenwerkingsvormen, dat zich op het internationale vlak al heeft bewezen, maakt het mogelijk om een structureel sterkere verbinding aan te gaan met een stad of regio, zowel qua programmering als qua publieksbereik.

Afbeelding: website Volksopera.

Het culturaanbod evolueert**

Deze trend heeft een brede oorsprong en de gevolgen ervan reiken tot diep in de sector. Het aanbod in de vrijetijdssector, specifiek in de podiumkunsten, is geëvolueerd. Zo zijn de grenzen tussen lage en hoge kunst, tussen kunst, cultuur en entertainment vervaagd. De programmering gaat dwars door de disciplines heen en de traditionele grenzen worden opgerekt: theaters programmeren wetenschappelijke lezingen, diners vinden plaats tijdens de voorstelling, musea organiseren *enactments*. De traditionele vormen van optredens worden steeds meer aangevuld met optredens op alternatieve locaties: maatwerk is een trend. Dit is (volgens de Cultuurindex) vooral in de popsector zichtbaar: Poppodia programmeren steeds meer buiten de eigen deur om bands en artiesten een passend podium te bieden op een locatie elders in de stad.

Podia, gezelschappen en orkesten zoeken steeds meer aansluiting bij de wensen en verwachtingen van het publiek. De gemene deler is dat in de programmering en in de randprogrammering steeds meer wordt ingespeeld op de 'beleving' van de bezoeker

Festivalisering*

Om de hang naar beleving te voeden, is er een forse toename te zien van festivals in alle mogelijke disciplines, van eendaags naar meerdaags, van groot naar klein (nieuwe trend). De meeste festivals zijn gericht op pop en dance, waar relatief veel jonge mensen op afkomen.

Alhoewel de festivalisering afgelopen jaren stabiliseerde, zit de festivalmarkt sinds 2013 weer in de lift. Volgens recent onderzoek van Respons worden er alleen al in juni, juli en augustus in Nederland ruim 300 festivals gehouden, van dance tot literatuur, die zo'n 12 miljoen keer zullen worden bezocht. Door de verzadiging van de markt in de zomermaanden gaan festivals zich meer over het jaar spreiden.

Tegelijkertijd kampen festivals met financiële problemen nadat de rijksoverheid de subsidies flink gekort heeft sinds 2013. Vooral festivals voor podiumkunsten hebben het lastig; het budget voor het Fonds Podiumkunsten werd met 40 procent gekort. Er zijn gaten in de begroting en ze moeten snijden in hun aanbod en organisatie. Private fondsen hebben moeten bijspringen.

Afbeelding: Noorderzon

Culturele omnivoor

Niet alleen de sector is veranderd, ook de consument waardeert het historische onderscheid van hoge en lage cultuur steeds minder. De consument gedraagt zich anders dan voorheen. (Vooral) hoger opgeleiden stellen kriskras door alle lagen en disciplines een eigen pakket samen dat bestaat uit populaire en canonieke cultuur: de culturele omnivoor.

Een vluchtiger vrijetijdspatroon en ander bezoekgedrag

Volgens onderzoek door Van den Broek en Van Eijck leidt de meerkeuzemaatschappij tot meer drukte en ambities en daardoor ontstaat een vluchtiger vrijetijdspatroon. Sinds 1975 is daarom niet alleen de omnivorisering de meest opvallende ontwikkeling in patronen van cultuurparticipatie, maar meer nog het aantal culturele activiteiten dat mensen in een bepaalde hoeveelheid vrije uren ondernemen. Dit leidt ertoe dat mensen zich minder willen vastleggen en kiezen voor meer flexibiliteit. Hierdoor kopen mensen hun kaarten korter van tevoren, zijn zij minder trouw aan een instelling dan vroeger (toen mensen vanzelfsprekend een schouwburgabonnement hadden). En juist omdat de consument minder eenvoudig is te segmenteren, hebben instellingen moeite om grip te krijgen en te houden op hun bezoekers en potentiële bezoekers.

De factor leeftijd in de programmering

De laatste decennia is een groei van bezoek onder de 20 jaar en boven de 50 jaar te zien. De leeftijdsgroep daartussen laat geen toename zien, deze groep heeft minder vrije tijd. In sommige genres van de meer traditionele cultuur is vergrijzing te zien. Ballet en klassieke muziek trokken meer bezoekers in de leeftijdscategorie van 65 tot 79 jaar dan voorheen. De belangstelling voor traditionele kunstuitingen neemt op de lange duur af, simpelweg omdat de generaties die met uitsluitend traditionele kunstuitingen zijn opgegroeid uitsterven. Nieuwe generaties houden er andere voorkeuren op na. Dit proces is vooral waarneembaar in de belangstelling voor klassieke muziek. De belangstelling van ouderen neemt ook toe bij de populaire vormen van cultuur (cabaret en popmuziek), maar omdat ook de jongere generaties vaker cabaret en popmuziek bezoeken, is bij deze twee genres geen sprake van vergrijzing. Een voorbeeld is de opkomst van festivals voor ouderen (het Vlaamse Rimpelrock) of de gemiddelde leeftijd bij concerten in poppodia, die de laatste jaren is gestegen.

Concurrentie om de vrijetijd

Het aanbod en de diversiteit aan vrijetijdsvoorzieningen is de afgelopen jaren flink gestegen, wat betekent dat de concurrentie tussen vrijetijdsaanbieders is toegenomen. De culturele sector moet concurreren met een sterk toenemend aanbod – TV, internet, sport, winkelen (funshopping), bioscoop, games, et cetera. De vrijetijdsmarkt is een verdringingsmarkt geworden. Volgens recent onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau is de hoeveelheid vrije tijd tussen 2006 en 2011 niet verder gedaald, maar we zien wel een verschuiving van de vrijetijdsbesteding buitenshuis naar binnenshuis.

Reisbereidheid*

Uit het meest recente onderzoek blijkt dat het publiek in het algemeen binnen de regio beperkt reist voor toneel, opera, dans en klassieke muziek: gemiddeld genomen bedraagt de reisafstand 14 kilometer. Voor de grotere evenementen of (stadion)concerten zijn mensen bereid om verder te reizen. Ook bezoekers aan musicals tonen een grotere reisbereidheid. In de regio reist het publiek voor musicals gemiddeld 31 kilometer.

Minder vrije voorstellingen & minder grote producties*

De Cultuurindex laat zien dat het totale aanbod van voorstellingen de afgelopen jaren iets harder groeide dan het bezoek, maar dat beide sinds 2011 sterk zijn afgenomen. De Rijksgesubsidieerde instellingen hebben zelfs in de periode na de crisis een stijging laten zien van het aantal voorstellingen (met 12%).

Het aantal voorstellingen in de *vrije* sector daalde echter de laatste jaren (voornamelijk musicals). Naar verhouding stonden de musicals er in 2013 iets beter voor, hoewel het nog steeds een fiks verschil is met de voorgaande jaren. Vooral de grote theaters ervaren de gevolgen van deze trend. Zij geven aan dat er veel minder grootschalige producties worden geboekt en dat er minder series van musicals en grote show-producties spelen. Er zijn meerdere (met elkaar samenhangende) verklaringen hiervoor. Zo is er sinds de financiële crisis minder vraag vanuit de consument naar dure producties, besteedt de consument zijn geld vaker aan één dure, bijzondere productie, zoals Soldaat van Oranje, in plaats van aan een aantal producties. Ook is er eenvoudigweg minder aanbod, de producenten maken minder grote (reis)-producties, omdat deze financieel niet meer rendabel zijn. Er zijn geen recentere statische cijfers (dan van 2013) beschikbaar over de verhouding tussen vrije producties en gesubsidieerde producties. De verwachting is dat de grote musicalproducties in de theaters niet meer in die mate terugkomen zoals dat voor de financiële crisis het geval was.

Schaalvergroting

De laatste jaren is in de cultuursector een ontwikkeling zichtbaar van schaalvergroting. Het varieert van grote nieuwe cultuurtempels die zijn gebouwd of nog worden gebouwd. Denk bijvoorbeeld aan de podiumkunstcomplexen Tivoli/Vredenburg in Utrecht, Onderwijs- en Cultuur Complex/Spuikwartier in Den Haag (gepland) en De Nieuwe Kolk in Assen, en aan recent gerealiseerde (educatie)clusters zoals Rozet in Arnhem en het Eemcomplex in Amersfoort. In veel gevallen vallen de investeringen veel hoger uit dan gepland en blijven de gedroomde financiële synergievoordelen uit. In lang niet alle gevallen verloopt de inhoudelijke en organisatorische samenwerking optimaal.

Waarom werkt schaalvergroting vaak niet?

1. Schaalvergroting is vaak top-down opgelegd in plaats van dat het van binnenuit de betrokken organisaties komt.
2. Er wordt vaak niet *vooraf* nagedacht over de potentiële synergie tussen de betrokkenen en op welke wijze de synergie tot een meerwaarde kan leiden. Of er wordt van uitgegaan dat er financiële synergievoordelen behaald worden, zie volgende punt.
3. De instellingen gaan vaak over naar een nieuwe organisatie met gelijkblijvende of lagere budgetten, terwijl de huisvestingslasten vaak hoger zijn en de kosten voor gezamenlijke programmering niet of onvoldoende worden gedekt.
4. De organisatiestructuur is vaak niet helder. Wie is waarvoor verantwoordelijk en wie is eindverantwoordelijk?
5. De branding van het complex en de afzonderlijke spelers is niet duidelijk.
6. Er worden te hoge doelstellingen gesteld voor de commerciële inkomsten (commerciële verhuur en horeca).
7. De financiering van de diverse onderdelen is afkomstig van verschillende overheden met niet altijd gelijklopende prestatie-eisen.

Demografie en de rol van de stad

Trek naar de stad & een jonge, hoogopgeleide stad*

De gemeente Groningen groeit, tussen 2004 en 2014 nam het aantal inwoners in de gemeente Groningen met ruim 19.000 toe, inmiddels woont nu ruim een derde van alle inwoners van de provincie Groningen in de stad. De stad vraagt hierdoor steeds meer en meer diverse faciliteiten. Door de toegenomen mogelijkheden voor gezinnen om in de stad te (blijven) wonen, is de uitstroom van gezinnen uit de stad sterk teruggelopen. Geen gemeente in Nederland kent verhoudingsgewijs zoveel 20- tot 30-jarigen, de gemeente behoort tot de 'jongste gemeente van Nederland'. In de praktijk blijven steeds meer dertigers in de stad wonen, maar jongvolwassenen in de leeftijd van 18-24 verlaten Groningen juist. Het merendeel van de jongeren trekt eerst naar de stad toe, maar is een paar jaar later alweer vertrokken. De meerderheid van de afgestudeerden vertrekt (meestal voor een baan) uit Groningen. Dit geldt naast Groningen ook voor Utrecht, maar in mindere mate voor de andere grote steden. Groningen tracht de studenten vast te houden en blijkt in staat om weliswaar lang niet alle, maar wel de betere studenten vast te houden. De ware 'braindrain' (verlies van geschoolde elite), waarmee de stad vele jaren werd geconfronteerd, lijkt volgens het Planbureau voor de Leefomgeving niet meer in die mate te bestaan. Aan de Hanzehogeschool en de Rijksuniversiteit studeren ruim 50.000 studenten. Een grote groep hoogopgeleide mensen dus. Kijkend naar het cultuurgebruik van deze groep, neemt deze groep een actieve rol aan in het uitgaansleven (cafés en clubs). Zij gaan veel naar concerten en festivals, maar zijn in het algemeen een moeilijke doelgroep voor de meer gevestigde cultuur-

instellingen, zoals een schouwburg. Zij zijn minder trouw aan instellingen en leggen zich minder vast dan de leeftijdsgroep boven hen. Hoe dan ook, een belangrijke groep om rekening mee te houden. Door de toegenomen rol van de stad, ten opzichte van het ommeland – ook door de ligging van Groningen ten opzichte van andere grote steden – vraagt de stad om complete en aantrekkelijke culturele faciliteiten.

Vergrijzing, vooral in het ommeland*

In de stad loopt het aandeel ouderen pas de laatste paar jaar op, nu de omvangrijke babyboomgeneratie (1945-1960) langzaam maar zeker de 65-jarige leeftijd passeert. De vergrijzing vindt daarnaast vooral plaats in de omliggende gemeenten en in de voormalige groeikernen. Zo is het ommeland sterk vergrijsd en mist het vooral jongvolwassenen. Dit ommeland bestaat volgens het CBS uit Stadsgewest Groningen en beslaat, exclusief de stad Groningen, de gemeenten Bedum, Ten Boer, Haren, Leek, Marum, Noordenveld, Tynaarlo, Winsum en Zuidhorn. In het ommeland ligt het percentage 20- tot 30-jarigen met 9 procent veel lager dan het landelijk gemiddelde. In de praktijk biedt vergrijzing voor (bepaalde vormen van) podiumkunsten vaak kansen, mits het aanbod, de reistijd en een aantal andere criteria, zoals service, kwaliteit van de horeca en goede bereikbaarheid en parkeergelegenheid, voldoen.

Stadsgewest incl. gemeente Groningen	Inwoners
stad Groningen	200.350
Bedum	10.450
Haren	18.900
Leek	19.500
Marum	10.300
Noordenveld	31.150
Tynaarlo	32.550
Winsum	13.750
Zuidhorn	18.750
Totaal	355.700

Stadsgewest	Leeftijd inwoners	
	excl. stad Groningen	stad Groningen
Jonger dan 5 jaar	7.650	9.050
5 tot 10 jaar	8.900	8.050
10 tot 15 jaar	10.250	7.550
15 tot 20 jaar	9.750	13.900
20 tot 25 jaar	6.150	34.850
25 tot 45 jaar	31.150	60.600
45 tot 65 jaar	47.300	42.550
65 tot 80 jaar	25.650	17.550
80 jaar of ouder	8.550	6.250
Totaal	155.350	200.350

Bron: CBS 2015, cijfers afgerond.

Overzicht van trends en ontwikkelingen en hun relevantie

Rol van de stad

- ✓ Een aantrekkelijke stad

De economische tijd en de rol van subsidiënten

- ✓ Focus op stedelijke regio's
- ✓ Rationeel cultuurbeleid versus flexibeler opererende cultuursector
- ✓ Minder schenkingen / nieuwe financieringsbronnen

Sectorale en vrijetijdstrends

- ✓ Digitalisering, technologisering en medialisering in cultuursector
- ✓ Glocalisering en de cultuursector
- ✓ Het cultuuraanbod evolueert
- ✓ Festivalisering
- ✓ Culturele omnivoor
- ✓ Een vluchtiger vrijetijdspatroon en ander bezoekgedrag
- ✓ De factor leeftijd in de programmering
- ✓ Concurrentie om de vrijetijd
- ✓ Reisbereidheid
- ✓ Minder vrije voorstellingen & minder grote producties
- ✓ Schaalvergroting

Demografie en de rol van de stad

- ✓ Trek naar de stad & een jonge, hoogopgeleide stad
- ✓ Vergrijzing, vooral in het ommeland

Hoofdstuk 6

Benchmark

In dit hoofdstuk gaan we in op de podiumkunsteninfrastructuur in een aantal (enigszins) vergelijkbare steden in Nederland, te weten:

- Utrecht
- Eindhoven
- Tilburg
- Enschede

Op basis van (op internet) beschikbare informatie hebben we de podiumkunsteninfrastructuur in deze steden op hoofdlijnen in kaart gebracht en trekken we daaruit lering voor Groningen.

De benchmark is naar beste kennis en inzicht tot stand gekomen. Daarbij merken wij op dat, gezien de reikwijdte van de benchmark, wij geen inzage hadden in de afzonderlijke exploitaties van de instellingen. Dat betekent dat wij geen zicht hebben op specifieke afspraken die zijn gemaakt tussen de instellingen en de subsidiërende organisatie bijvoorbeeld op het gebied van huisvesting.

Door de oogharen

De benchmarksteden zijn gekozen in overleg met de begeleidingsgroep op basis van de volgende criteria:

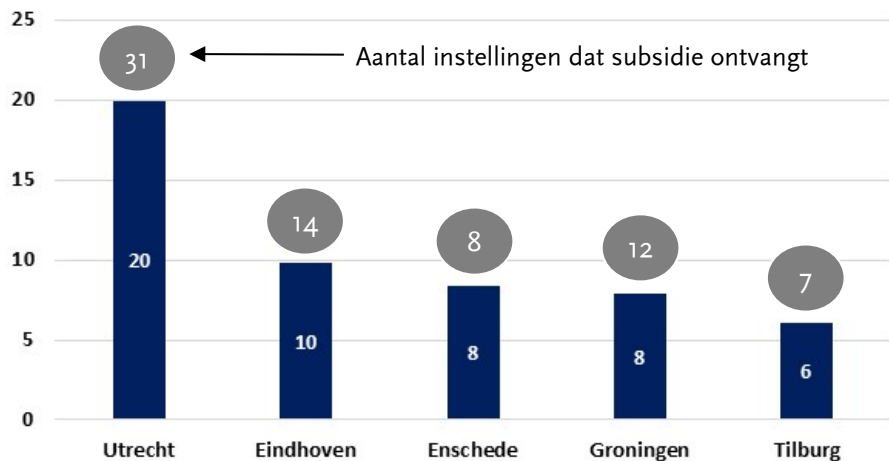
- enigszins vergelijkbare positie in de Atlas voor Gemeenten 2015:
 - monumentale binnenstad
 - studenten
 - werkgelegenheid
 - hoogopgeleiden
 - bevolking (aantal inwoners)
- studentenstad/stad met een universiteit
- a-centrisch gelegen.

Hieronder is in een matrix weergegeven hoe, volgens de Atlas voor Gemeenten 2015, de steden op de bovengenoemde selectiecriteria scoren:

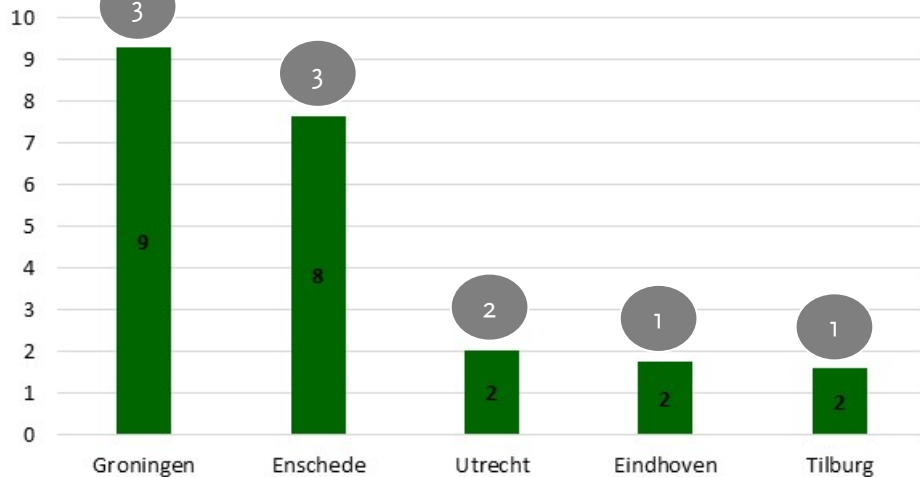
	Groningen	Utrecht	Eindhoven	Tilburg	Enschede
Monumentale binnenstad *	19	15	32	24	46
Studenten*	1	6	11	9	8
Werkgelegenheid *	7	4	5	8	16
Hoogopgeleiden *	5	1	8	22	28
Bevolking *	7	4	5	6	11
A-centrisch gelegen	ja	nee	enigszins	enigszins	ja

Op de pagina hierna wordt een overzicht van de belangrijkste bevindingen weergegeven.

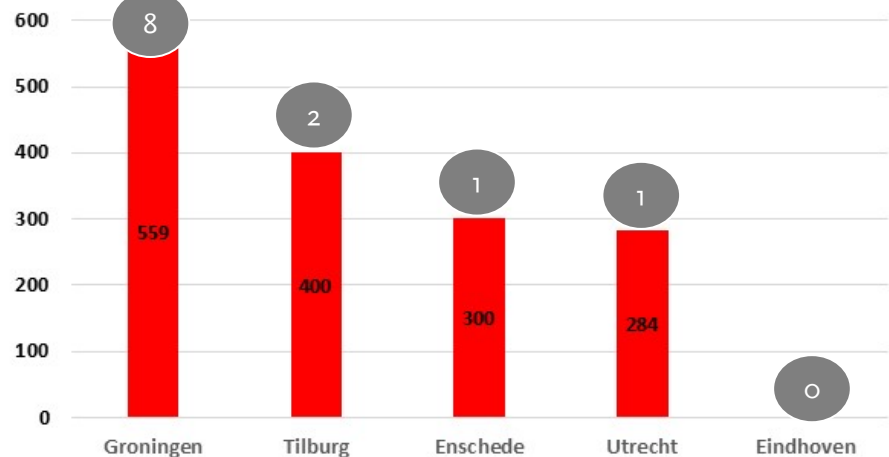
Structurele subsidie gemeenten (x € mln)

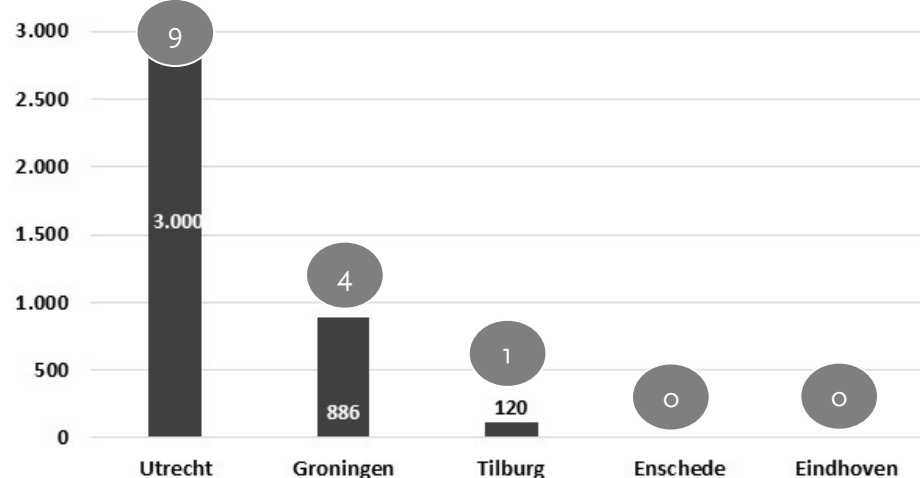
Rijkssubsidie - BIS (x € mln)

Structurele Provinciale subsidie (x €1.000)

FPK Meerjarige activiteitsubsidie (x € 1.000)

Totale structurele subsidie podiumsector

Conclusies benchmark en financiering OCW en FPK

Voor onderstaande conclusies van de benchmark verwijzen we naar bijlage B, waarin we een aantal schema's hebben opgenomen met de meerjarige gesubsidieerde instellingen door het Rijk (BIS), het Fonds Podiumkunsten (FPK) en de provincie Groningen.

De opmerkingen over de benchmark hebben uitsluitend betrekking op de podiumkunsten; we hebben niet gekeken naar de andere cultuurdisciplines.

- Kijkend naar de verdeling van BIS en FPK staat Amsterdam met stip op 1, gevolgd door Rotterdam, Den Haag en Utrecht. Daarna voert Groningen de derde 'groep' aan, op niet zo een grote afstand. Dat betekent dat Groningen, gezien de omvang van de stad, het relatief goed doet qua aantal door het Rijk en het Fonds Podiumkunsten gesubsidieerde instellingen. Dit kan ook gezien worden als een positief kwaliteitsoordeel over de door OCW en FPK gesubsidieerde instellingen.
- De gemeente Groningen steunt structureel relatief veel producerende instellingen, maar draagt relatief weinig bij per instelling als de bedragen worden afgezet tegenover steden als Tilburg en Enschede. Groningen geeft in absolute zin veel uit aan structurele subsidies, maar verdeelt dit over relatief veel instellingen.
- Voor de provincie geldt hetzelfde. Een relatief grote groep producerende instellingen en festivals ontvangt een structurele bijdrage van de provincie, maar deze bedragen zijn relatief klein, afgezet tegen de benchmarksteden. Dus in de benchmarksteden geven zowel de provincie als de gemeente vergelijkbare bedragen uit aan structurele subsidies als Groningen, maar de stad en provincie

Groningen subsidiëren méér instellingen voor dat bedrag dan de benchmarksteden.

- Het Ministerie van OCW deelt het land op in regio's, waarbij de geselecteerde instellingen een (in principe) gelijk subsidiebedrag ontvangen. Verondersteld wordt dat de instellingen door de eigen regio ondersteund worden, zodat de opdrachten van het Rijk en Fonds Podiumkunsten haalbaar zijn. Het Houten Huis, als een van de (momenteel) acht jeugdtheatergezelschappen die deel uitmaken van de BIS, heeft de bedragen in kaart gebracht die deze instellingen van hun gemeente en provincies ontvangen.* Het valt op dat Het Houten Huis minder tot veel minder subsidie ontvangt van gemeente en provincie dan de andere gezelschappen. Cumulatief scheelt het soms een miljoen euro op de totale jaarlijkse subsidie, terwijl het aantal bereikte bezoekers niet minder is.
- Groningen profileert zich als 5e cultuurstad van Nederland. Gezien de structurele gelden die de stad aantrekt vanuit het Rijk en Fonds Podiumkunsten klopt dit, echter de afstand tot de G4 is erg groot.
- De benchmarksteden gaan elk geheel anders om met de structurele financiering van festivals, variërend van €4000,- door Enschede, tot €1,3 miljoen door Utrecht. Groningen bevindt zich qua beschikbaar bedrag in het midden. Groningen schiet er, in vergelijking met de benchmarksteden, uit voor wat betreft het aantal bezoekers aan de podiumkunstenfestivals (m.u.v. Utrecht).** Utrecht investeert met €1,3 miljoen veel in festivals, die veelal in de binnenstad voor reuring zorgen. De provincie Utrecht investeert niet meer structureel in de podiumkunsten, maar heeft de festivals als speerpunt benoemd en maakt hier jaarlijks een bedrag voor vrij. Eindhoven legt de focus overduidelijk op design, dat uit zich ook in het aantal festivals.

- Op muziekgebied zijn Eindhoven en Utrecht vergelijkbaar met Groningen qua diversiteit in podia. Utrecht is door Tivoli/Vredenburg niet (meer) optimaal vergelijkbaar met Groningen, door het aantal zalen dat geschikt is voor klassieke muziek in Utrecht.
- De meeste schouwburgen in het land zijn verzelfstandigd. In Eindhoven zijn het Muziekgebouw en Parktheater een NV, met de gemeente als enige aandeelhouder. De overige benchmarksteden hebben verzelfstandigde theaters. Landelijk zijn de laatste twintig jaar de meeste theaters verzelfstandigd, waarbij het pand meestal in eigendom van de gemeente blijft. In het hoofdstuk aanbevelingen gaan we verder in op verzelfstandiging.

Noot: de structurele subsidies aan de podiumkunsteninstellingen zoals weergegeven in de tabel op [pagina 70](#) hebben betrekking op het jaar 2014. Indien de subsidie over het jaar 2014 niet voorhanden was, hebben we de subsidie over 2013 genomen.

**FONDS
PODIUM
KUNSTEN**
PERFORMING
ARTS FUND NL

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Tilburg: gevoel voor absurdisme, ietwat rauw en tegendraads

Podiumaanbod: Tilburg heeft vier podia: Theaters Tilburg (bestaande uit een schouwburg en een concertzaal), poppodium 013, NWE Vorst (een vlakkevloertheater) en concertpodium Paradox. Gezamenlijk hebben deze podia negen zalen met in totaal 2.287 zitplaatsen.

Producerende instellingen en festivals: Tilburg heeft verschillende producerende gezelschappen waarvan de belangrijkste zijn het Zuidelijk Toneel, T.R.A.S.H, L'Avventura, Dans Brabant, Vloestof en Paul van Kemenade Quintet. De belangrijkste culturele festivals zijn Incubate en Mundial.

Ontwikkeling bezoekaantallen podia en festivals:

- Theaters Tilburg van 120.000 in 2012 naar 125.000 in 2014;
- 013 circa 225.000 per jaar;
- NWE Vorst circa 20.000 per jaar;
- Paradox circa 18.500 per jaar;
- Incubate van 16.000* in 2012 naar 16.500 in 2014;
- Mundial van 45.000 in 2011, 22.000 in 2013 naar 23.000 in 2015.

Structurele gemeentelijke subsidie podiumkunstinstanties: het jaarlijkse subsidiebudget cultuur van de gemeente bedraagt € 14,6 miljoen in 2014 waarvan voor structurele subsidies voor podiumkunstinstanties:

- € 5,5 miljoen voor de vier podia. Het merendeel hiervan gaat naar Theaters Tilburg (€ 4 miljoen);
- bijna € 0,5 miljoen voor het Zuidelijk Toneel;
- de twee festivals krijgen ieder circa € 120.000 per jaar.

De andere producerende gezelschappen krijgen geen structurele subsidies. Ze zijn niet opgenomen in het Programma van Eisen dat de gemeente jaarlijks opstelt t.b.v. de structurele subsidieverlening.

Basisinfrastructuur (BIS): Tilburg heeft één BIS-gezelschap, het Zuidelijk Toneel dat jaarlijks circa € 1,6 miljoen van het Rijk ontvangt.

Meerjarige activiteitsubsidie FPK: Tilburg heeft één gezelschap dat een meerjarige activiteitsubsidie van het FPK krijgt. T.R.A.S.H kreeg in 2013 en in 2014 € 120.000 van het FPK.

Structurele provinciale subsidie: er zijn twee instellingen die structurele subsidie van de provincie ontvangen, te weten het Zuidelijk Toneel en Dans Brabant (beide jaarlijks € 200.000).

Proces verdeling subsidie: De gemeente stelt na de zomer een programma van eisen op voor podiumproductie en -programming, op basis waarvan de vier podia en het Zuidelijk Toneel een subsidieaanvraag indienen. Daarin geven deze instellingen aan wat zij gaan leveren in de komende periode. Deze cyclus was tot 2014 jaarlijks, nu tweejaarlijks (2015/2016) en wordt in de toekomst vierjaarlijks. Verantwoording wordt door de instellingen afgelegd in het jaarverslag. Bij afwijkingen vindt een gesprek plaats met de wethouder en de ambtenaar.

Verzelfstandiging podia: de vier podia (Theaters Tilburg, 013, NWE Vorst en Paradox) zijn alle vier zelfstandige organisaties (stichtingen).

Relevante gemeentelijke beleidscontext 2015/2016: de culturele aantrekkelijkheid van de stad wordt behouden door het culturele productieklimaat op niveau te houden, een landelijke top 10-positie voor cultuuraanbod te bereiken en met de podiumkunsten een groter publiek bereiken. Met 'de stad als podium' en 'de cultuurkracht van morgen' als vitale denklijnen wordt de stad over het voetlicht gebracht als een toonaangevend cultureel knooppunt in Zuid-Nederland, een open laboratorium waar 'the next generation' zijn cultuur ontwikkelt en toont. Er wordt ingezet op jeugd en participatie met speciale aandacht voor talentontwikkeling in het algemeen en versterking van de Tilburgse voedingsbodem in het bijzonder met het (inter)nationaal

zichtbaar maken van het Tilburgse aanbod. Door specifieke productie- en presentatiefaciliteiten voor talentvolle makers te verbeteren, wordt de culturele top versterkt en zichtbaar gemaakt en Tilburg als makersstad op de kaart gezet. Om een breder publiek te bereiken, wordt de onderlinge afstemming in de programmering bevorderd.

Door samenwerking tussen culturele instellingen, onderwijs en bedrijfsleven worden cultuurprojecten gestimuleerd die zorgen voor een duurzame impuls aan het vestigingsklimaat van de regio.

Relevant provinciaal beleid : doelstellingen van het provinciale beleid zijn 1) de cultuursector draagt bij aan de versterking van de positie van Brabant in Europa en 2) versterken van samenwerking (internationaal profiel, kennis, communicatie, vijf stedelijke cultuurregio's en sector-overstijgende samenwerking) binnen de cultuursector en met partners in de omgeving. De beleidskaders die zijn ontwikkeld in het kader van de nominatie voor 2018Eindhoven|Brabant richten zich ten aanzien van het internationaal profiel van Brabantstad op de specialisatie van de vijf steden die de kracht van het geheel versterkt. Het profiel van Tilburg is sociale innovatie, dans/podiumkunst, topmusea, stad van daadkracht. Met de provincie Noord-Brabant wordt nog afgestemd in welke mate zij (structurele en incidentele) subsidies aan podiumkunsten verstrekken.

Vergelijking met Groningen

- Tilburg heeft vier podia met negen zalen en 2.287 stoelen: Theaters Tilburg (theater en concertgebouw), poppodium 013, vlakkevloertheater NWE Vorst en Paradox (podium voor hedendaagse muziek). Groningen heeft drie podia met zeven zalen en 2.339 stoelen: Oosterpoort en de Schouwburg en twee poppodia. Daarnaast heeft Groningen MartiniPlaza met drie zalen en 4.675 stoelen, en een vlakkevloertheater. De totale bezoekaantallen aan de podia zijn vergelijkbaar.

- Tilburg heeft zes producerende gezelschappen: Het Zuidelijk Toneel en verschillende gezelschappen gericht op dans.
- Tilburg heeft een beperkt aantal podiumkunstenfestivals, wel veel andere festivals.
- Tilburg geeft structurele subsidies van in totaal € 6,2 miljoen aan zeven instellingen, minder dan Groningen (€ 7,9 miljoen), maar dat geld gaat naar twaalf instellingen. De provincie Noord-Brabant geeft structurele subsidies van totaal € 400.000 aan twee instellingen, minder dan Groningen (€ 559.000) maar dat gaat naar zes instellingen.
- OCW geeft een structurele subsidie van € 1,6 miljoen aan één instelling, beduidend minder dan Groningen (€ 9,7 miljoen) maar dat gaat naar zes instellingen.
- FPK verstrekt structurele subsidie aan één instelling (€ 120.000), beduidend minder dan Groningen (€ 494.000 aan één instelling).

Enschede: muziek en beeldende kunst

Podiumaanbod: Enschede heeft vijf podia, nl. het Wilminktheater Muziekcentrum Enschede, podium Atak, Jazzpodium Tor, het Vestzaktheater en Concordia. Daarnaast is er de voormalig Twentse Schouwburg De Kleine Willem en De Grote Kerk die worden geprogrammeerd door het Wilminktheater, Muziekcentrum. Gezamenlijk hebben deze podia tien zalen (inclusief De Kleine Willem en De Grote Kerk) met in totaal 3.006 zitplaatsen.

Producterende instellingen en festivals: Enschede heeft drie grote producerende gezelschappen (Nederlandse Reisopera, Het Nederlands Symfonieorkest en Jeugdtheater Sonnevank). De stad heeft geen grote culturele festivals, alleen een aantal kleine (Twents Gitaar-festival, International Piano Competition Young Musicians, Crossing Border).

Ontwikkeling bezoekaantallen podia en festivals:

- Wilminktheater van 63.754 in 2012 naar 66.564 in 2013;
- Muziekcentrum van 49.019 in 2012 naar 51.110 in 2013;
- Poppodium Atak: van 57.800 (2012), 50.000 (2013) naar 46.000 (2014);
- Jazzpodium Tor, Vestzaktheater en Concordia niet bekend.

Structurele gemeentelijke subsidie podiumkunstinstanties: het jaarlijkse structurele subsidiebudget van de gemeente Tilburg voor de professionele podiumkunsten bedraagt € 8,5 miljoen in 2014:

- € 8,1 miljoen voor vier van de vijf podia. Ruim € 5 miljoen hiervan gaat naar het Wilminktheater Muziekcentrum Enschede, € 1,8 naar ATAK, ruim € 1,2 miljoen naar Concordia en slechts € 57.000 naar het Vestzaktheater. Sinds 2013 niets meer naar Jazzpodium Tor.
- € 340.000 gaat naar de gezelschappen: Nederlandse Reisopera, Het Nederlands Symfonieorkest en Jeugdtheater Sonnevank.
- € 4.000 gaat jaarlijks naar het Twents Gitaarfestival.

De ander culturele festivals in Enschede (International Piano Competition Young Musicians, Crossing Border) krijgen geen structurele subsidie van de gemeente.

Basisinfrastructuur (BIS): Enschede heeft drie BIS-gezelschappen die in 2014 samen ruim €7,6 miljoen ontvingen:

- Nederlandse Reisopera €3.555.636
- Het Symfonieorkest €3.555.656
- Jeugdtheater Sonnevank €530.589

Meerjarige activiteitsubsidie FPK: Enschede heeft geen podiumkunstinstanties die meerjarige activiteitsubsidie van het FPK krijgen.

Structurele provinciale subsidie: de provincie Overijssel heeft met vijf culturele instellingen in de provincie jaarlijkse prestatieafspraken, waarvan twee in Enschede. Jeugdtheater Sonnevank ontvangt van de provincie Overijssel ruim € 300.000. Het Nederlands Symfonieorkest heeft in 2012 van de provincie een investeringsimpuls van €5 miljoen ontvangen met het oog op het beëindigen van de subsidierelatie en om ondernemerschap op te bouwen.

Proces verdeling subsidie: de culturele instellingen krijgen op basis van het bedrag in de gemeentebegroting een subsidietoekenning. Daarvoor dienen de instellingen een jaarlijks subsidieverzoek met activiteitenplan in. Bij de beschikking wordt een uitvoeringsovereenkomst gevoegd. Deze overeenkomsten bevatten een overzicht van de geplande activiteiten van de instelling en de indicatoren waarover moet worden gerapporteerd. De uitvoeringsovereenkomsten worden op de maat van de instelling gemaakt en bevatten voor de instelling relevante kwantitatieve indicatoren. (Bron: Evaluatie van cultuurbeleid in Enschede, een vooronderzoek, rekenkamer, 2012.)

Verzelfstandiging podia: de vijf podia (het Wilminktheater Muziekcentrum Enschede, poppodium Atak, Jazzpodium Tor, het Vestzaktheater en Concordia) zijn alle vijf zelfstandige organisaties (stichtingen of NV).

Relevante gemeentelijke beleidscontext: Enschede biedt op de terreinen van muziek (Nationaal Muziekkwartier*, Wilminktheater/Muziekcentrum, Nationale Reisopera, het Nederlands Symfonieorkest) en beeldende kunst (Rijksmuseum Twenthe en museum TwentseWelle) een volledige keten van productie tot programmering en educatie en van basisniveau tot topkwaliteit. Muziek en beeldende kunst staan in de culturele profilering van de stad centraal. De stad wil daarmee de aantrekkingskracht op bezoekers én eigen inwoners vergroten, het bereik van cultuur vergroten en het culturele imago van de stad versterken. Inhoudelijke doelen daarbij zijn versterking via productie, programmering en promotie van twee culturele concentratiepunten (Nationaal Muziekkwartier in de binnenstad en het Kunstkwartier in Roombeek) en het sterker maken van de verbinding van de culturele instellingen met de stad. Ook worden samenwerking, het verhogen van de eigen inkomsten en versterking van en innovatie in het culturele veld, door te kiezen voor Ondernemerschap en Talentontwikkeling, genoemd als leidende principes voor de komende jaren.

Relevante provinciale beleidscontext: in het Uitvoeringsprogramma cultuur 2013-2016 heeft de provincie Overijssel drie beleidsdoelen geformuleerd waarvan de tweede relevant is voor de podiumkunstinstellingen namelijk: het stimuleren van de culturele identiteit door creatief talent een kansrijke en inspirerende omgeving te bieden voor cultureel ondernemerschap. Dat wordt onder andere gerealiseerd door het mogelijk maken van de reguliere programmering bij de culturele basisinfrastructuurinstellingen (waaronder het Nederlands Symfonieorkest en Jeugdthater Sonnevand, naast De Fundatie, Natuur-

historisch museum Natura Docet Wonderryck Twente en Introdans) en via hen het bevorderen van netwerkvorming, talentontwikkeling en cultureel ondernemerschap. Deze instellingen vormen een compacte culturele basisinfrastructuur in Overijssel. Zij moeten zorgen voor netwerkvorming en kennisuitwisseling in Overijssel binnen de eigen sector. Denk aan het stimuleren van ondernemerschap, het onderzoeken van nieuwe verdienmodellen en het vormen van crowdfunding en -sourcing, samenwerkingen met het bedrijfsleven en andere sectoren en talentontwikkeling door afgestudeerd talent een podium te bieden.

Vergelijking met Groningen

- Enschede heeft vijf podia met tien zalen en 3.008 stoelen: het Wilminktheater/Muziekcentrum, poppodium Atak, Jazzpodium Tor, het Vestzaktheater (vlakke vloer) en Concordia. Groningen heeft drie podia met zeven zalen en 2.339 stoelen: OPSB, twee additionele poppodia en Martiniplaza met drie zalen en 4.675 stoelen.
- Enschede heeft drie gezelschappen met een focus op muziek, maar geen podiumkunstenfestivals van enige omvang.
- Enschede geeft in totaal € 8,4 miljoen aan structurele subsidies aan acht instellingen t.o.v. € 7,9 miljoen aan 12 instellingen in Groningen.
- Overijssel geeft nog structurele subsidie aan één instelling (€ 300.500) t.o.v. € 559.000 voor zes instellingen in Groningen.
- OCW geeft € 7,6 miljoen structurele subsidies aan drie instellingen, t.o.v. € 9,7 miljoen aan zes instellingen in Groningen.
- FPK verstrekt geen structurele subsidies aan instellingen in Enschede t.o.v. € 494.000 aan één instelling in Groningen.

Eindhoven: designstad met basic theateraanbod

Podiumaanbod: Eindhoven subsidieert vijf podia.

Muziek: Dynamo, De Effenaar en Muziekgebouw Frits Philips; en theater: Parktheater Eindhoven en Natlab/Plaza Futura (filmhuis en vlakkevloerzaal, interdisciplinaire programmering). Gezamenlijk hebben deze podia negen zalen met in totaal circa 4.200 zitplaatsen en circa 4.700 stapplaatsen. Verder wordt het Klokgebouw op Strijp S voor grote (pop- en dance-)evenementen gebruikt, Strijp S is niet meegenomen in de analyse.

Producerende instellingen en festivals: Eindhoven heeft een zestal producerende instellingen (Afslag Eindhoven, Philharmonie Zuid-Nederland, Axesjazzpower, Paard dat vliegt, United C en Gebouw52) en drie festivals (urban festival, Storioni festival en Tromp Percussion) die alle meerdere jaren subsidie van de stad ontvangen.

Ontwikkeling bezoekaantallen podia en festivals: gezamenlijk trokken de podia 420.000-450.000 bezoekers aan professionele voorstellingen. Er zijn overall geen historische cijfers beschikbaar om een ontwikkeling te schetsen. Er zijn wat schommelingen, de Effenaar heeft een toename laten zien van 20.000 in 2014 t.o.v. 2013. Plaza Futura en Dynamo hebben een (zeer) kleine professionele podiumfunctie. De podiumkunstfestivals trekken gezamenlijk 30.000 à 35.000 bezoekers.

Structurele gemeentelijke subsidie podiumkunstinstanties: het jaarlijkse subsidiebudget van de gemeente bedraagt €19,7 miljoen in 2014 waarvan ongeveer €10 miljoen is bestemd voor podiumkunsten:

- €9,1 miljoen voor de vijf podia. Het merendeel hiervan gaat naar Muziekgebouw (€4,3 miljoen) Parktheater (ruim €3 miljoen) en €900.000 voor De Effenaar;
- de producerende instellingen ontvangen samen circa €400.000;
- verder ontvangen de festivals gezamenlijk circa €300.000.

Basisinfrastructuur (BIS): Eindhoven heeft één BIS-gezelschap, Philharmonie Zuid-Nederland; dit orkest wordt 'gedeeld' met Maastricht en ontvangt structureel €90.000 van Eindhoven.

Meerjarige activiteitsubsidie FPK: geen.

Structurele provinciale subsidie: geen.

Proces verdeling subsidie: de gemeente Eindhoven heeft tot nu toe ambtelijk een jaarlijkse aanvraagronde voor subsidie. Intentie is om voor de komende kunstenplanperiode aan te haken bij de landelijke cyclus en te gaan werken met een stichting die de verdeling van de subsidiegelden vierjaarlijks organiseert, en daarbij incidentele subsidies verstrekt.

Verzelfstandiging podia: Parktheater en Muziekgebouw zijn beide een NV, Dynamo is onderdeel van een welzijnsorganisatie (wordt wel vanuit cultuur gesubsidieerd), Natlab/Plaza Futura is een stichting.

Relevante gemeentelijke beleidscontext 2015/2016: er is geen actuele cultuurnota in Eindhoven. Sinds 2014 is Eindhoven bezig hier opnieuw vorm aan te geven, eerst door het onderzoek van Blueyard en daarna door de oprichting van de nieuwe uitvoerings- en subsidiestichting Cultuur Eindhoven (SCE).

Relevant provinciaal beleid: zie bij Tilburg. Aanvullend : focus op design.

Overig relevant: een ‘megafusie’ is op komst in Eindhoven:

de Effenaar en Muziekgebouw Frits Philips willen vanaf 2017 door als één organisatie die ze de werknaam ‘Muziekpodium’ hebben gegeven. De merken Effenaar en Muziekgebouw blijven na de fusie wel bestaan. Door de fusie moet een winstgevende organisatie ontstaan, uit twee podia die daar zelfstandig niet toe in staat zouden zijn (bron: 3voor12).

Vergelijking met Groningen

Eindhoven heeft een vergelijkbare keten op muziekgebied als Groningen. De stad heeft met de ontwikkeling van Strijp S rafelranden in de stad gecreëerd, met een sterke focus (binnen de podiumkunsten) op urban. De Eindhovense podia behalen 420.000-450.000 bezoekers, tegenover 390.000 bezoekers aan de Groningse Podia. De podiumkunstfestivals in Eindhoven zijn klein en niet te vergelijken met de bezoekersaantallen die in Groningen worden behaald. De omvang van de subsidie van de gemeente Eindhoven aan producerende instellingen is vergelijkbaar met die in Groningen, maar Eindhoven heeft kleinere producenten en slechts ten dele (Philharmonie) een BIS- en FPK-instelling.

Utrecht: enorm veelzijdig podiumkunstenaanbod

Podiumaanbod: Utrecht subsidieert negen podia structureel.

Muziek: Tivoli/Vredenburg, Ekko (pop & niche) en De Helling (alternatief); en theater: Stadsschouwburg, Kikker (vlakkevloer), Rasa (wereldmuziek), Hoge Woerd (Leidsche Rijn), Groeneveld (zeer klein werftheater) en Rood Noot (multidisciplinair). Ten slotte, het Beatrixtheater, een musical- en showtheater (van Stage Entertainment), niet gesubsidieerd. Gezamenlijk hebben de podia (incl. Beatrixtheater) veertien zalen met in totaal circa 7.000 zitplaatsen en circa 5.500 stapplaatsen. Rood Noot is in de zalentelling en zitplaatsen niet meegenomen, het heeft een geheel flexibel in te delen ruimte.

Producerende instellingen en festivals: de stad heeft een enorme hoeveelheid aan producerende instellingen. In totaal subsidieert de gemeente zestien producerende instellingen en zeven festivals (overwegend muziekfestivals).

Ontwikkeling bezoekaantallen podia en festivals: er zijn geen historische cijfers beschikbaar om een ontwikkeling te schetsen. De gesubsidieerde podia lieten in 2014 zo'n 2.000 professionele voorstellingen/concerten zien.

Structurele gemeentelijke subsidie podiumkunstinstanties: het jaarlijkse structurele budget van de gemeente Utrecht aan cultuur bedraagt €32,7 miljoen, waarvan bijna €14 miljoen aan podiumkunsten

- circa €16,7 miljoen voor acht podia (excl. Hoge Woerd), waarvan €6,4 miljoen voor de Stadsschouwburg en €8 miljoen voor Tivoli/Vredenburg.*
- de zestien producerende instellingen ontvangen gezamenlijk circa €2,4 miljoen, met uitschieters als BIS-gezelschappen Theater Utrecht (circa €500.000), Het Filaal (circa €400.000) en DOX (circa €250.000).

- de zeven festivals ontvangen samen circa €1,3 miljoen.

Basisinfrastructuur (BIS): Het Filaal (€532.000) en Theater Utrecht (€1.500.000).

Meerjarige activiteitsubsidie FPK: Utrecht heeft negen instellingen die meerjarige subsidie vanuit Fonds Podiumkunsten ontvangen (drie muziek, drie theater, drie festivals). De gemeente subsidieert twee instellingen niet vanuit de stad die wel vanuit het FPK worden gesubsidieerd.

Structurele provinciale subsidie: de provincie is recent gestopt met structurele subsidie aan podiumkunsten.

Proces verdeling subsidie: proces van cultuurnota, conform grote steden en het Rijk. De stad stelt elke vier jaar een ad hoc commissie Cultuurnota samen die de voorstellen voor structurele subsidie beoordeelt.

Verzelfstandiging podia: Stadsschouwburg is redelijk recent verzelfstandigd (stichting). Tivoli/Vredenburg en Kikker zijn ook een stichting.

Relevante gemeentelijke beleidscontext 2015/2016: een aantal belangrijke uitgangspunten (samenvatting gericht op podiumkunsten):

- Utrecht profileert zich als stad van kennis en cultuur;
- focus op in stand houden van kwaliteit, diversiteit en eigenzinnigheid, relatie met een groot en breed geschakeerd publiek, en (inter)nationale uitstraling;
- de ketengedachte zoals hierboven omschreven (educatie – talentontwikkeling – innovatie – productie – presentatie). Het publiek moet kunnen rekenen op inspirerende concerten, voorstellingen en presentaties;

* Exclusief Podium Hoge Woerd, het is onduidelijk hoeveel subsidie Kikker ontvangt voor de podiumkunsten-exploitatie van Hoge Woerd. Het bedrag voor Tivoli/Vredenburg wordt hoger per 2015 door structurele tekorten op de begroting.

- de culturele organisaties en initiatieven dragen bij aan de internationale profilering van Utrecht;
- aantal accommodaties gericht op programmering en productie dient in evenwicht te zijn met de omvang van het te verwachten aanbod, inclusief publiek en het aantal culturele organisaties en initiatieven (festivals, gezelschappen, ensembles).

Relevant provinciaal beleid: de provincie voert met ingang van 2012 geen beleid meer ten aanzien van amateurkunst, beeldende kunst en podiumkunst. Op die terreinen zijn volgens de provincie primair de gemeenten aan zet. In de periode 2012-2015 vinden grote en aansprekende internationale evenementen plaats die een brug slaan tussen cultuur en publiek en die Utrecht profileren als culturele regio bij uitstek. De provincie draagt hiertoe financieel bij aan vier grootschalige en vier of vijf kleinschalige festivals. Voor de grootschalige festivals is in 2012 besloten dat deze een bijdrage voor de gehele notaperiode ontvangen. Voor de kleinschalige festivals is gekozen voor twee keer een tweejarige open subsidieregeling (2013-2014 en 2015-2016), omdat er veel beweging is in de sector en ze ruimte willen bieden voor vernieuwing. Bronnen: Kadernota Cultuur voor u, Advies Commissie Festivals 2015-2016.

Overig relevant

- de Neude als festivalterrein is een centraal en terugkomend element in de stad;
- speciale aandacht voor vinexwijk Leidsche Rijn in het cultuur-aanbod.

Vergelijking met Groningen:

- Utrecht heeft een omvangrijke regiofunctie en met Tivoli/Vredenburg een podium met verrekende aantrekkingskracht.
- De stad subsidieert instellingen aanvullend op hun structurele BIS- of Fonds Podiumkunsten-bijdrage, oplopend tot €496.000 voor Theater Utrecht.
- Het aantal producerende instellingen dat door de stad Utrecht structureel wordt gesubsidieerd is enorm.
- Utrecht huisvest veel door het Fonds Podiumkunsten meerjarig gesubsidieerde instellingen. Dit heeft te maken met de positie in de Randstad, waar veel makers wonen (met een reisverplichting).

Bijlagen

Martiniplaza theater

Bijlage A

Bronnen

Geraadpleegde personen

Begeleidingsgroep

- Roelof Dalstra, directeur projecten, gemeente Groningen
- Hester Diender, accountmanager cultuur, gemeente Groningen
- Koen Eekma, beleidsmanager, gemeente Groningen
- Robert Bangma, directeur Vera en Simplon
- Harmen van der Hoek, business manager Club Guy & Roni
- Willem de Kok, directeur MartiniPlaza.
- Nynke Stellingsma, directeur Oosterpoort/Stadsschouwburg Groningen

Geïnterviewde personen

1. Monique Antonis, provincie Groningen
2. Robert Bangma, Vera en Simplon
3. Janke Brands, Eurosonic/Noorderslag
4. Roelof Dalstra, gemeente Groningen
5. Hester Diender, gemeente Groningen
6. Koen Eekma, gemeente Groningen
7. Femke Eerland, Noorderzon
8. David van Griethuysen, Het Houten Huis
9. Saskia van Ham, VRIJDAG
10. Harmen van der Hoek, Club Guy & Roni
11. Wendy Holtkamp, De Steeg
12. Dago Houben, Eurosonic/Noorderslag
13. Hendrik Jan Houtsma, VRIJDAG
14. Elly Jonker, OPSB
15. Joost van Keulen, wethouder
16. Nicolette Klein Beumink, Noorderlingen
17. Annerie Knol, MartiniPlaza
18. Willem de Kok, MartiniPlaza
19. Marga Kroodsmma, Jonge Harten
20. Henk Kuiper, OPSB
21. Karin Noeken, De Steeg
22. Marcel Mandos, NNO
23. Dirk Nijdam, Groninger Forum
24. Henriette Post, FPK
25. Paul de Rook, wethouder
26. Peter Sikkema, Eurosonic/Noorderslag en De Oosterpoort
27. Anton Smit, Stichting Grand Futura
28. Nynke Stellingsma, OPSB
29. Tessa Valentien, provincie Groningen
30. Ingeborg Walinga, NNO
31. Arie Wink, NNT
32. Marc Yeomen, Noorderzon

Bijlage A

Bronnen

Schriftelijke bronnen

- Advies bezuiniging cultuur 2013-2016 Noodgedwongen keuzen, Raad voor Cultuur
- Agenda Stad
- Agenda Cultuur, Raad voor Cultuur
- Atlas voor gemeenten 2015
- Analyse kunstfinanciering, het NRC d.d. 1 oktober 2015.
- City of Talent, kadernota 2017-2020
- Cultuurverkenning, Raad voor Cultuur (2014)
- Cultuur in Beeld, Ministerie van OCW
- Cultuurindex 2013
- Cultural Insights, Geert Hofstede
- Evalueren en vooruitkijken, Kunstraad
- Het belang van Cultuur in Groningen, Gerard Marlet (2012)
- Opties voor verdere decentralisatie naar gemeenten, SEO en Atlas voor gemeenten (2015)
- Planbureau voor de Leefomgeving. DE STAD: MAGNEET, ROLTRAP EN SPONS. Bevolkingsontwikkelingen in stad en stadsgewest. 2015.
- Raad voor Cultuur, Advies bezuiniging cultuur 2013-2016 Noodgedwongen keuzen.
- Respons festival monitor
- Strategisch Beleidskader Cultuur 2017-2020, provincie Groningen
- Toerisme 2014-2016 - De strategie - Marketing Groningen
- Samenwerking, Erasmus Universiteit, Cees Langeveld, bijzonder hoogleraar in de Economie van de Podiumkunsten en onderzoekers Dóra Belme en Tessa Koppenberg
- Ruimte voor Cultuur, uitgangspunten cultuurbeleid 2017-2020, OCW
- Dagblad van het Noorden 22 maart 2014

Bijlage B Structurele subsidies

Overzicht Fonds Podiumkunsten 2013-2016

Grote gemeente *	Cultuur G9	Inwoners	Stad aangevraagd/gehonor. >	Muziek	Theater	Dans	Muziek- theater	Festivals	TOTAAL
				51 / 17	69 / 32	20 / 14	17 / 6	46 / 13	
1	✓	822.000	Amsterdam	12	14	6	5	2	39
2	✓	624.000	Rotterdam	0	2	2	0	1	5
3	✓	515.000	Den Haag	1	0	2	0	0	3
4	✓	334.000	Utrecht	3	3	0	0	3	9
5	✓	223.000	Eindhoven	0	0	0	0	1	1
6	✗	212.000	Tilburg	0	0	1	0	0	1
7	✓	200.000	Groningen	0		1	0	2	3
11	✓	159.000	Enschede (oosten)	0	0	0	0	0	0
15	✓	152.000	Arnhem	0	0	0	0	0	0
16	✓	122.000	Maastricht	0	1	1	0	1	3
26	✗	108.000	Leeuwarden	0	0	0	0	0	0
			OVERIG verzameld	1	11	1	1	3	17

Overzicht Podiumkunsten Basisinfrastructuur 2013-2016

Groote gemeente *	Cultuur G ₉	Inwoners	Stad	Theater	Dans	Orkest	Opera	Jeugdtheater **
1	✓	822.000	Amsterdam	Toneelgroep Amsterdam	Nationale Ballet (fusie: Nationale Opera & Ballet)	Koninklijk Concert-gebouworkest / Nederlands Philharmonisch Orkest / Het Balletorkest	Nationale Opera (fusie: Nationale Opera & Ballet)	De Toneelmakerij
2	✓	624.000	Rotterdam	RO theater	Scapino Ballet Rotterdam	Rotterdams Philharmonisch Orkest		Theatergroep Max
3	✓	515.000	Den Haag	Nationale Toneel	Nederlands Dans Theater	Residentie Orkest		NT Jong
4	✓	334.000	Utrecht	Theater Utrecht				Het Filiaal
5	✓	223.000	Eindhoven			vestiging: Philharmonie Zuidnederland		
6	✗	212.000	Tilburg	Zuidelijk Toneel				
7	✓	200.000	Groningen	Noord Nederlands Toneel		Het Noord Nederlands Orkest		Het Houten Huis
11	✓	159.000	Enschede (oosten)			Nederlands Symfonieorkest	Nationale Reisopera	Jeugdtheater Sonnevank
15	✓	152.000	Arnhem	Oostpool	Introdans	Het Gelders Orkest		
16	✓	122.000	Maastricht	Toneelgroep Maastricht		vestiging: Philharmonie Zuidnederland	Opera Zuid	
26	✗	108.000	Leeuwarden	Tryater				

Bron: Ministerie van OCW. Toekenningen culturele basisinfrastructuur 2013-2016. 18 september 2012.

* (8) Almere; (9) Breda; (10) Nijmegen; (12) Apeldoorn; (13) Haarlem; (14) Amersfoort.

** In totaal 8 jeugdtheater, waarvan de andere twee in Den Bosch (Artemis) en Sittard (Het Laagland).

NB. Holland Festival als enige festival in de BIS heeft geen aparte kolom.

Overzicht meerjarensubsidie provincie Groningen *

In de Cultuurnota 2013-2016, Het Verhaal van Groningen omschrijft de provincie welke instellingen structurele subsidie ontvangen van de provincie, via de term 'Uitvoerende instellingen'. De provincie verstrekt in de periode 2013-2016 jaarlijks €2.517.200 aan cultuurinstellingen. Hiernaast volgt een kort overzicht van de relevante kengetallen van de provincie. Toevoeging vormt de jaarlijkse bijdrage aan het Noord Nederlands Orkest, vanuit het budget 'Overige instrumenten'.

Structurele subsidie 2013-2016 provincie Groningen	Subsidie
Totale meerjarensubsidie provincie Groningen	€ 2.517.200
Aantal structureel gesubsidieerde instellingen	25
Gemiddeld subsidiebedrag *	€ 100.688
<i>Uitvoerende instellingen - provinciaal budget podiumkunsten stad Groningen</i>	
Grand Theatre	€ 27.500
De Noorderlingen	€ 100.600
Jonge Harten	€ 17.000
Noorderzon	€ 111.100
Eurosonic/Noorderslag	€ 111.400
<i>Overige instrumenten - provinciaal budget podiumkunsten stad Groningen</i>	
Noord Nederlands Orkst - bijdrage provincie **	€ 20.000

* Vertekend door Groninger Museum dat circa €900.000 ontvangt. Exclusief dit museum bedraagt het gemiddelde: €67.000

** De provincies Groningen, Drenthe en Friesland en de gemeenten Groningen en Leeuwarden financieren gezamenlijk het Noord Nederlands Orkest vanwege de bijdrage die het orkest levert aan het gehele landsdeel.

Bijlage C

Beleid

In deze bijlage geven we kort de kern van de belangrijkste gemeentelijke cultuurnota's weer, voor zover relevant voor de professionele podiumkunsten.

Beleidsmatige context professionele podiumkunsten in Groningen

Ruimte voor vernieuwing, vernieuwing voor ruimte, kadernota cultuur 2013-2016 (28-09-2011)

De gemeentelijke ambitie op het gebied van cultuur in de stad is: 1) blijvend in de top 5 cultuursteden van Nederland, 2) een breed aanbod aan culturele voorzieningen, 3) voortzetting van de ontwikkeling van het Forum/Oostwand Grote Markt en 4) het bevorderen van deelname aan cultuur en sport door alle Stadjsers. In de beleidsperiode 2013-2016 wordt ingezet op drie doelstellingen:

1. Kwaliteit en authenticiteit, met als subdoelen:
 - een kwalitatief hoogwaardig en authentiek aanbod dat bijdraagt aan de culturele identiteit de stad;
 - behoud en toegankelijk maken van de collectie Groningen;
 - status als landelijk en regionaal kernpunt;
 - instellingen met een sterk artistiek en organisatorisch profiel, in staat draagvlak te genereren door externe partners en publiek aan zich te binden, en daardoor met (internationale) uitstraling.
2. Vergroten van cultuurbereik, participatie en waarde voor de stad, met als subdoelen:
 - voor alle Groningse cultuurinstellingen is educatie een kerntaak;
 - een groter percentage Stadjsers is – liefst actief – deelnemer;
 - een versterkte en wederzijds profijtelijke relatie tussen de cultuursector, het bedrijfsleven en maatschappelijke instellingen.
3. Talentontwikkeling, met als subdoelen:
 - Groningen is een culturele broedplaats;
 - een volledige carrière – van opleiding tot productie, presentatie en experiment – is mogelijk in meerdere kunstdisciplines.

Uitgangspunten bij het realiseren van bovengenoemde doelstellingen zijn:

- a. Cultureel ondernemerschap. Meer eigen inkomsten in 2013: voor BIS-instellingen minimaal 17,5 % met een jaarlijkse stijging van gemiddeld 1%, voor de podiuminstellingen geldt een minimum van 21,5%.

- b. Maatschappelijk ondernemen en publieksbereik. Een proactieve en resultaatgerichte inzet op het gebied van bereik, aandacht voor (de relevantie van) externe partijen met kennis van marketing, fondsenwerving, bedrijfsvoering, inkoop en administratie en grensoverschrijdende krachtenbundeling met resultaten op het gebied van bedrijfsvoering en efficiency.
- c. Cultuureducatie. Een kwalitatief hoogwaardig aanbod op het gebied van cultuureducatie, ten minste geschikt voor (segmenten van) het onderwijs en voldoende afname van dit aanbod.
- d. Grensoverschrijdende samenwerking in de 'backoffice' om efficiencywinst te boeken.

Cultuurstad Groningen, Tegen de stroom in 2013-2016

In deze cultuurnota (een uitwerking van de kadernota) geeft Groningen aan waar zij de komende jaren op wil focussen. Wat betreft de podiumkunsten is de ambitie 1) een positie in de landelijke top 5, met voldoende en gevarieerd aanbod, 2) effectievere samenwerking tussen instellingen, 3) behoud van de productiefunctie voor theater en 4) een goed en compleet educatief aanbod. Om dit te realiseren is in de nota het volgende genoemd:

1. Groningen wil een evenwichtige en complete culturele keten van functies (presentatie, productie, talentontwikkeling en educatie) in meerdere culturele disciplines. De stad wil een zakelijke bedrijfsvoering van de instellingen, een krachtige visie op cultureel ondernemerschap, toezicht volgens de Code Cultural Governance, en – in samenwerking met andere partijen – een sluitend aanbod voor cultuureducatie. Een aantal instellingen wordt in 2013 en 2014 (extra) ondersteund om deze omslag in werken te stimuleren.
2. De kernvoorzieningen worden op peil gehouden. Het Kruithuis wordt in 2013 gesloten en in relatie daarmee wordt het budget van De Oosterpoort & de Stadsschouwburg (OPSB) verlaagd.

3. In lijn met het advies van de Kunstraad wordt de subsidie aan het Noord Nederlands Toneel, de festivals Noorderzon, Noorderlicht en Noorderslag, aan het Jonge Harten Festival en aan dansgezelschap Club Guy & Roni verhoogd. Simplon krijgt een hogere subsidie dan de Kunstraad adviseert, maar moet meer uitwerking geven aan het cultureel ondernemerschap.
4. De functie presentatie (primaire) van Grand Theatre wordt gesubsidieerd door de gemeente en voor de functie productie (secundaire) is een verdienmodel ontwikkeld.
5. De eigen bijdragen van deelnemers aan De Noorderlingen en het Haydn Jeugd Strijkorkest worden verhoogd.
6. Huisvestingsproblemen van cultuur worden geïnventariseerd en mogelijke oplossingen gezocht.

Evalueren en vooruitkijken, evaluatie eerste jaar cultuurnota 2013-2016 - Kunstraad, d.d. april 2014

Het NNT en het productiehuis van het Grand Theatre werden vóór 2013 volledig door het ministerie van OCW gesubsidieerd en zagen zich door wegvallende Rijkssubsidies genoodzaakt een beroep te doen op het gemeentelijke cultuurbudget. Ook werden enkele in Groningen gevestigde instellingen geconfronteerd met een negatief advies (Noord Nederlandse Dans en Jeugdtheater De Citadel, die hun werkzaamheden in 2013 staakten) of verwezen naar de overvraagde landelijke fondsen (Club Guy & Roni). Omdat de druk op het budget zeer groot was, heeft de gemeente voor de periode 2013-2016 keuzes gemaakt.

Infrastructuur: volgens de Kunstraad is – ondanks bovenstaande ontwikkelingen – de gehele keten van participatie, talentontwikkeling, productie en presentatie overeind gebleven. Een aantal instellingen is echter financieel zeer kwetsbaar (mede) vanwege de generieke korting van 10% en het wegvallen van maatschappelijke banen en incidentele gelden per 2015.

De hierdoor ontstane groei van het aantal vrijwilligers en daling van het aantal professionals zal volgens de Kunstraad op de lange termijn negatieve gevolgen hebben voor de professionaliteit van de sector.

Interdisciplinair stadsgezelschap: het NNT, Club Guy & Roni en Het Houten Huis zien geen meerwaarde om tot vergaande artistiek-inhoudelijke samenwerking te komen. Een interdisciplinair stadsgezelschap kan ook bedrijfsmatige meerwaarde hebben, wanneer backoffice en technische dienst gedeeld worden. Club Guy & Roni kampt met een huisvestingprobleem en Het Houten Huis heeft moeite om schoolvoorstellingen weg te zetten. Juist dergelijke praktische knelpunten zouden gezamenlijk kunnen worden opgepakt.

Podiumkleuring, afstemming en samenwerking: de samenwerking tussen het Grand Theatre en OPSB lijkt zich momenteel te beperken tot bedrijfsvoering, marketing en publiciteit. De programmatische afstemming tussen het Grand Theatre en OPSB (en NNT met de Machinefabriek als podium) behoeft nadere beschouwing. Het Kruithuis, de kleine zaal aan de achterzijde van de Stadsschouwburg, sloot medio 2013 om arbo- en theatertechnische redenen. De sluiting van deze zaal heeft een gat geslagen in het breed toegankelijke aanbod voor de kleine zaal. Het is momenteel onvoldoende helder wie de verantwoordelijkheid voor dit aanbod neemt of zou moeten nemen. Het is noodzakelijk dat in samenwerking met OPSB en het Grand Theatre op korte termijn een visie wordt geformuleerd op de toekomst van het vlakkevloertheater en de midden- en kleinezaalprogrammering in de stad. De meer zakelijke opstelling van het Grand Theatre en ook OPSB in de samenwerking met producerende en presenterende partners in de stad wordt moeilijk verteerd. In het verleden vruchtbare (artistieke) samenwerkingen, zoals tussen Noorderzon en het Grand Theatre en het NNO en OPSB, staan hierdoor onder druk.

Bezuinigingen leiden er bovendien toe dat culturele instellingen zich soms genoodzaakt zien op eerder gemaakte afspraken terug te komen. Dit bemoeilijkt de samenwerking en bevordert concurrentie. De popsector spreekt vaak over innovatie, maar speelt weinig in op actuele ontwikkelingen en daarmee gepaard gaande kansen. De focus zou moeten liggen op de ontwikkeling van een sterke, stadsbrede visie op de popprogrammering. Vera heeft een blauwdruk voor Groningen als popstad opgesteld. OPSB, Vera en Simplon zouden op korte termijn een concrete, gezamenlijke visie moeten presenteren waarin ook de onderlinge afstemming aan bod komt. De harde infrastructuur in de Groningse popsector is uitstekend. Een gentlemen's agreement tussen de verschillende podia en festivals zou ervoor kunnen zorgen dat het aanbod beter wordt afgestemd op de zaalcapaciteit. Eurosonic/Noorderslag is niet bij deze evaluatie betrokken omdat de gevraagde gegevens volgens de festivalorganisatie pas bij de oplevering van de jaarstukken 2013 konden worden aangeleverd.

Cultuureducatie en talentontwikkeling: het plan voor een Matchmaker (over de onvrede over de afwezigheid van een bemiddelingsfunctie voor binnenschoolse opvang), dat werd ingediend door Theater De Steeg, toen nog [red.] Theater de Citadel, De Noorderlingen, het NNT en het Jonge Harten Festival, moet uit het eigen instellingsbudget bekostigd worden en de Kunstencentrumgroep zou het proces moeten faciliteren en ondersteunen. De producerende instellingen worstelen in 2013 nog steeds met het aanbieden van voorstellingen aan scholen. Scholen hebben weinig budget (over) voor cultuureducatie. Met name het geringe draagvlak binnen het basisonderwijs is zorgelijk, zeker voor een organisatie als Het Houten Huis, die haar bestaansrecht ontleent aan het produceren van voorstellingen voor deze doelgroep.

De Kunstraad signaleert dat talentontwikkeling in de theatersector vrij versnipperd is en instellingen zien zich tegelijkertijd geconfronteerd met teruglopende financiële middelen voor producties van jong talent: De Noorderlingen is financieel kwetsbaar, De Steeg verliest de gemeentelijke subsidie per 2015, de productiefunctie van het Grand Theatre staat onder druk en het NNT heeft wegens teruglopende financiële middelen besloten om in de huidige cultuurnotaperiode slechts één jonge regisseur te begeleiden naar de grote zaal. De Kunstraad moedigt daarom samenwerking tussen de verschillende producerende instellingen aan, waarbij talentontwikkelingstrajecten vanuit een gedeelde, stadsbrede visie op talentontwikkeling worden afgestemd.

Aanbevelingen:

1. De Kunstraad roept NNT, Club Guy & Roni en Het Houten Huis op om de samenwerking in de backoffice actief op te pakken en adviseert om de voor- en nadelen van de vorming van een interdisciplinair stadsgezelschap verder in kaart te brengen. De gemeente zou die vraag in eerste instantie moeten neerleggen bij de betrokken instellingen, op basis van een duidelijke planning.
2. De Kunstraad spoort de producerende theaterinstellingen aan om een stadsbrede visie op talentontwikkeling uit te werken en talentontwikkelingsprogramma's zodanig af te stemmen dat versnippering wordt tegengegaan.
3. De gemeente dient actief richting te geven aan het podiumbeleid. De Kunstraad adviseert hiertoe een intermediair aan te wijzen die op basis van intensieve gesprekken met alle podia een toekomstbestendig plan opstelt. Uitgangspunt zou kunnen zijn dat OPSB zich primair richt op het groot gemonteerde aanbod en het Grand Theatre op aanbod voor de kleine en middelgrote zaal. OPSB, Vera

- en Simplon dienen ook op korte termijn een gezamenlijk plan voor de presentatie van popmuziek te presenteren, waarin vooral ook de onderlinge afstemming aan bod komt.
4. De Kunstraad adviseert de gemeente om te onderzoeken of de beschikbare middelen voor binnenschoolse cultuureducatie op een effectievere manier kunnen worden ingezet, bijvoorbeeld door een regeling waarmee scholen optimaal gebruik kunnen maken van het cultuureducatieve aanbod. Aangezien de betrokken partijen onvoldoende resultaten boeken, adviseert de Kunstraad een intermediair aan te wijzen die hiervoor een concreet meerjarenplan gaat opstellen.
 5. Zoals reeds aangegeven bij de algemene bevindingen heeft het besluit van de gemeente om de verzelfstandiging van OPSB opnieuw uit te stellen volgens de Kunstraad een negatief effect op het ondernemerschap van OPSB. De Kunstraad acht meer autonomie van OPSB noodzakelijk voor het gezond functioneren van deze instelling.

Bijlage D Financieel overzicht structurele subsidies

De tabel op de volgende pagina bevat een beknopt overzicht van de totale (financiële) gegevens en bezoekaantallen van de benchmarksteden.

	Tilburg	Enschede	Eindhoven	Utrecht	Groningen
Subsidie gemeente podia (aantal)	€ 5,3 miljoen (4)	€ 8,1 miljoen (3)	€9,1 miljoen (5)	€16,3 miljoen (8)	€ 6,8 miljoen (3)
Subsidie gemeente festivals (aantal)	€ 242.000 (2)	€ 4.000 (1)	€339.000 (3)	€1,3 miljoen (7)	€ 622.000 (3)
Subsidie gemeente producerende (aantal)	€ 474.000 (1)	€ 340.000 (3)	€393.000 (6)	€2,4 miljoen (16)	€ 452.600 (6)
Subsidie provincie (aantal)	€ 400.000 (2)	€ 300.000 (1)	nb.	€0	€ 559.000 (8)
Subsidie OCW (aantal)	€ 1,6 miljoen (1)	€ 7,6 miljoen (3)	€3,5 miljoen (1/2*)	€2 miljoen (2)	€ 9,3 miljoen (3)
Subsidie FPK (aantal)	€ 120.000 (1)	€ 0 (0)	€0	€3 miljoen (9)	€ 886.00 (4)

Bijlage E Inspiratie- voorbeeld

In deze bijlage geven we een inspirerende voorbeeld van de marketing van de podiumkunsten en festivals in Hamburg.

Hamburg (pop)muziekstad

De website van Hamburg Marketing besteedt veel aandacht aan de pop- en muzieksce­ne in Hamburg. Hieronder is een selectie van de site. (<https://marketing.hamburg.de/hamburgs-pop-scene.html>):

Rock 'n' roll fever underneath the low ceilings of the “Molotow”, folk and country tunes behind the large windows of the “Hasenschaukel”, and newcomer bands on the Spielbudenplatz mesmerising passing tourists with their songs: once a year, Hamburg’s district of St Pauli is transformed into one big stage. During the annual Reeperbahn Festival, the pubs and clubs of the neighbourhood, as well as churches, lap-dance venues, theatres and local banks are filled with the sound of pop, rock, hip-hop, folk and experimental music. The Reeperbahn Festival is Europe’s biggest club festival and is used as a stepping stone by up-and-coming artists from around the globe – just like the South By Southwest Festival in Austin, Texas. Each year in late September, St Pauli, Hamburg’s most famous quarter, provides the ideal stage for this live music festival. After all, St Pauli’s 70 participating live venues are vibrating music hotspots all the year round.

The Roots of Rock Music

In Hamburg, rock music has a long tradition: for decades, the north German city of Hamburg has served as a stepping stone for artists from Scandinavia and Britain looking to enter the continental European market. And this is also how, back in August 1960, four young lads from Liverpool came to give their first live performance in the “Indra”: the Beatles! The “Indra”, the neighbouring “Kaiserkeller” and the stage of the legendary “Star Club” served as the training site and experimental ground for the young band. This is where, night after night, the Beatles learned to gel as a band, while also creating their own repertoire. The stages of these time-honoured live clubs continue to be a source of inspiration for newcomer bands from Britain and Scandinavia.

School of Hamburg and Hip Hop

In the 1990s, Hamburg even gave its name to a genre that is specific to the city: the so-called “School of Hamburg”. Bands such as “Die Sterne”, “Tocotronic” and “Blumfeld” were the German equivalent of US indie bands at the interface of grunge, punk and slacker music. Combining elements of youth culture, emotional sensitivity and political criticism, these bands are often subsumed under the genre of “discourse pop”. Today, up-and-coming bands such as “Trümmer”, “Die Heiterkeit” and “Schnipo Schranke” are following the political trail of the School of Hamburg.

Hamburg’s hip-hop artists of the 1990s also identified with the political themes set by Hamburg’s leftist scene: in lyrics, interviews or during solidarity gigs, bands and artists such as “Deichkind”, “Fettes Brot” and Jan Delay still continue to address socio-political issues. Yet, in more recent years, pure hip-hop has increasingly given way to other music styles: thus “Fettes Brot” now experiment with pop and electro tunes, while Jan Delay has been focussing on soul, funk, and, in a tongue-in-cheek way, even rock. “Deichkind” have long since created their very own style and continue to thrill audiences with their unique mix of electro-trash and heavy beats.

Up-And-Coming Artists of Today

Up-and-coming artists such as “Boy”, “Hundreds” and “Fuck Art, Let’s Dance!” are following suit. The female duo “Boy” produces light-hearted folk pop with a touch of melancholy, while “Fuck Art, Let’s Dance!” create danceable electronic synthie pop, catering for the latest trend among indie hipsters. “Hundreds” with their atmospheric sound float somewhere between day and night, with singer Eva Milner mesmerising audiences with her pure, timeless voice.

Hamburg is a great experimental ground for young artists at the beginning of their careers. The city is home to major music companies such as Warner Music and Edel Music, and renowned concert organisers such as Karsten Jahnke and FKP Scorpio coordinate world tours and international festivals from here. Hamburg’s club scene with its countless stages makes it easy for local bands to connect with their

Hamburg (pop)muziekstad

audiences. Small and unknown bands get their start in venues such as the “Astra Stube”, the “Logo” or the “Hasenschaukel” – and then go on to conquer bigger venues such as “Uebel & Gefährlich”, located in a former bunker, the “Knust” just opposite, or the “Grosse Freiheit” in the Reeperbahn quarter.

Opportunity for Young Artist to Kickstart Their Career

The areas of St Pauli and Schanzenviertel provide the ideal breeding ground for young artists: the clubs and record stores offer ample inspiration; the local bars provide bread-and-butter jobs; and the small labels, booking agencies and local independent associations are also in close proximity – and all of these are shaping the city’s music scene. Among them the label Buback, which serves as a music publisher and booking agency e.g. for Jan Delay, “Die Goldenen Zitronen” and “Deichkind”. More recent labels include e.g. Audiolith, Grand Hotel van Cleef, Tapete Records and Dial Records, all of which have been fostering new artists and genres since the early 2000s. For these labels, commercial interest is only of secondary importance; it is the love of music, the independent principle and the mutual support that count most. For instance, at electronic label Dial Records, a handshake with founders Peter Kersten and David Lieske is still worth more than an intricate contract devised by solicitors. Based on this ethos, Dial Records has been promoting internationally successful electronic artists such as Lawrence, DJ Efdemin, resident DJ at the “Berghain” in Berlin, as well as “Pantha du Prince”. The same can be said about Audiolith, where owner Lars Lewerenz has recruited bands such as “Egotronic”, “Frittenbude” and “Click Click Decker” not only as business partners, but also as friends.

Support by the City of Hamburg

During their start-up phases, some of these labels could be found in the “Karostar” music centre. Supported by the City of Hamburg, this centre for Hamburg’s local music scene has been home to numerous players from the music industry, ranging from record labels and music publishers to booking agencies. The “Karostar” premises are situated in close proximity to the “Media Bunker” – a former WW2 bunker, which is now home to the music channel Byte.fm, the legendary music club “Uebel & Gefährlich”, as well as several music studios. On the “Karostar” premises you will also find the music venue “Knust” as well as “Rockcity e.V.” – a non-profit organisation that supports young artists through mentoring programmes, workshops and their annual “Krach & Getöse” newcomer award. Past award winners include bands such as “Tonbandgerät” and “Fuck Art Let’s Dance!”. In the meantime both bands have signed up to a label and continue to perform to sold-out crowds. Hamburg’s music scene in its most condensed form can be experienced at the “Hanseplatte” record shop, which is also housed in the “Karostar” music centre. “Hanseplatte” only deals in recordings by Hamburg musicians from the past three decades, offering anything from rare gems to the latest hits.

From Electro-Punk to Folk – the Variety of Hamburg’s Music Scene

If you work your way through the “Hanseplatte” shelves for the year 2015 alone, you will find that Hamburg caters for all shades of pop music – from electro-punk, techno, rock and indie to folk, pop, and even German Schlager. Almost every night of the week you can experience this diversity at any of the city’s countless live gigs: in the summer, the local and international music and DJ scenes are lured to the Dockville Festival south of the River Elbe. With its industrial charm and port setting, the Dockville Festival has featured bands such as Editors, Hot Chip, Santigold, Mount Kimbie among many others. Events such as the Elbjazz Festival, the “Soul am Hafen” festival or the Spektrum Festival, which draws hip-hop fans, cater for more specific genres. There are many more music events waiting to be discovered in Hamburg – the only thing that the city’s music scene is lacking is monotony.

Hamburg (pop)muziekstad *

The image displays three sequential screenshots of the Hamburg Marketing GmbH website, each showing a different article page. Each screenshot includes the company logo, navigation menu, search bar, and breadcrumb trail.

First Screenshot:
- Logo: HAMBURG Marketing GmbH
- Navigation: COMPANY, LATEST PROJECTS, MEDIASERVER, **PRESS-SERVICE**
- Search: Keyword [Q]
- Breadcrumb: Hamburg Marketing EN > Homepage > Press-Service > Culture > Music > Bands from Hamburg
- Title: The Most Exciting Bands and Musicians of Hamburg

Second Screenshot:
- Logo: HAMBURG Marketing GmbH
- Navigation: COMPANY, LATEST PROJECTS, MEDIASERVER, **PRESS-SERVICE**
- Search: Keyword [Q]
- Breadcrumb: Hamburg Marketing EN > Homepage > Press-Service > Culture > Music > Hamburg's Pop Scene
- Title: A City Live on Stage - Hamburg's Pop Scene

Third Screenshot:
- Logo: HAMBURG Marketing GmbH
- Navigation: COMPANY, LATEST PROJECTS, MEDIASERVER, **PRESS-SERVICE**
- Search: Keyword [Q]
- Breadcrumb: Hamburg Marketing EN > Homepage > Press-Service > Culture > Music
- Title: Hamburg - Under the Spell of Music

Conclusies: Hamburg (pop)muziekstad

De pagina's hiervoor geven een indicatie van de aandacht die Marketing Hamburg besteedt aan Hamburg als muziekstad. Het is uitgebreid en dekt het aanbod van podia tot festivals, van kleinschalig en experimenteel tot grootschalig en populair.

Hiernaast is een voorbeeld van de aandacht voor poppodia op de website van Marketing Groningen. Marketing Groningen besteedt, in vergelijking met Hamburg, beperkt aandacht aan de podiumkunsten en specifiek muziek/pop. Er is wel een website live.groningen.nl, een initiatief van Marketing Groningen en de muzieksector van Groningen, waaronder de podia De Oosterpoort, Vera en Simplon, maar de site is niet up-to-date (o.a. recensies en blogposts) en is zeer moeilijk via Google of andere search engines te vinden. Er is ook geen link tussen de website van Marketing Groningen en Live Groningen.

Poppodia

De oudste en meest bekende poptempel van Noord-Nederland is Vera in de binnenstad van Groningen. Vera is de trots van Groningen: hier traden grootheden op als U2, Pearl Jam en Nirvana, voordat ze wereldwijd doorbraken. Het pand aan de Oosterstraat barst van de undergroundmuziek en het programma is altijd volgeboekt met bijzondere bands.

Simplon is een befaamd poppodium in Groningen. Al meer dan 30 jaar zit Simplon aan het Boterdiep 69, vijf minuten lopen vanaf het centrum van Groningen. Simplon is na al die jaren nog steeds een club waar iedereen terecht kan. In 2010 werd het zelfs genomineerd voor de titel 'Beste poppodium van Nederland'. Pop, rock, metal, hiphop, urban, punk of house, iedere muzikliefhebber komt in Simplon aan zijn trekken.

Een bijzondere locatie voor bijzonder bands: in het Viadukt; in de catacomben van de zuidelijke ringweg oefenen wekelijks zo'n 120 bands. Terwijl de auto's boven de hoofden razen worden hier regelmatig optredens gegeven.

Bijlage F Cultuurpijlars

In deze bijlage geven we een beschrijving van de cultuurpijlars zoals die zijn omschreven en vastgesteld door de bestuurders van de gemeenten en de provincie.

Cultuurpijlars

Het instellen van Cultuurpijlars komt voort uit de volgende constatering over de culturele infrastructuur van Groningen:

- De kracht van de Groninger cultuursector zit in de breedte, kwaliteit en diversiteit van het aanbod.
- Een aantal instellingen is financieel kwetsbaar.
- Door de grote diversiteit aan instellingen is, ondanks een relatief groot cultuurbudget, de bijdrage van de Groninger overheden, vooral aan landelijk gefinancierde instellingen, relatief laag.
- Door de gewenste ruimte voor nieuwe initiatieven in onze nieuwe cultuurnota's kan de druk op de bestaande infrastructuur verder toenemen.
- Samenwerking op zakelijk en inhoudelijk gebied kan de financiële kwetsbaarheid van instellingen verkleinen.
- Huidige manieren om deze samenwerking te stimuleren werpen nog te weinig vruchten af.
- Onder de thans benoemde 'kernvoorzieningen' in de gemeente Groningen vallen geen zelfstandige gezelschappen, terwijl deze ook of zelfs bij uitstek bepalend zijn voor de kwaliteit en zichtbaarheid van het Groninger cultuurprofiel. Een 'bottom up' benadering voor het stimuleren van meer samenwerking vinden we te vrijblijvend, een 'top down' benadering juist te dwingend.

Met de Cultuurpijlars willen we op deze situatie een passend antwoord bieden:

- De Cultuurpijlars in de verschillende disciplines dragen en borgen de kwaliteit in de breedte van de Groningse cultuursector.
- Van Cultuurpijlars verwachten wij een voortrekkersrol als het gaat om meer samenwerking en het aangaan of versterken van verbindingen, binnen of buiten de keten, of de sector. Dit geldt ook voor samenwerking met aanverwante kleinere instellingen. Dat kan door hen bij te staan in dienstverlening of door de gezamenlijke ontwikkeling van activiteiten of projecten. Ondersteuning kan in natura, bijvoorbeeld door artistiek of zakelijk advies, of door financiering van gezamenlijke projecten. Kleinere instellingen kunnen hier financieel

Cultuurpijlers

en/of inhoudelijk hun voordeel mee doen, door ook hun exploitatie of artistieke kwaliteit te verbeteren.

- Voor bovenstaande taken kan de cultuurpijler aanvullende subsidie uit het Fonds Cultuurpijlers aanvragen. Hiervoor dienen ze een concreet plan in waaruit duidelijk blijkt hoe de samenwerking en het aangaan van verbindingen wordt versterkt en welke partners hierbij zijn betrokken. Dit budget is voor het gezamenlijk realiseren van een sterkere infrastructuur. Het staat instellingen vrij om samenwerkingen aan te gaan met verschillende partners. Het budget moet ten goede komen aan het programma of project dat voortvloeit uit de samenwerking.
- Er is nadrukkelijk geen sprake van een moederinstelling of adoptie-model. De samenwerking tussen partners geschiedt op basis van gelijkwaardigheid.
- Landelijk gefinancierde Cultuurpijlers kunnen door een bijdrage uit het Cultuurpijlerfonds hun aandeel in regionale cofinanciering vergroten.
- Instellingen en gezelschappen die al jarenlang bepalend zijn voor de kwaliteit en zichtbaarheid van het Groningse cultuurprofiel op (inter)nationaal niveau krijgen erkenning voor hun positie.
- Het fonds voor de Cultuurpijlers wordt gevoed uit extra middelen die voor het cultuurbeleid beschikbaar zijn gesteld, niet uit de bestaande programmabudgetten voor cultuur.
- Voor de instellingen die geen Cultuurpijler worden, verandert er niets: de bestaande structuur voor incidentele en structurele toekenningen blijft intact. Dus de mogelijkheid blijft bestaan om voor 4 jaar structurele subsidie te ontvangen of op incidentele basis

voor eenmalige projecten. Wel spreken we in de gemeente Groningen niet langer over kern- en specifieke voorzieningen.

- Instellingen en gezelschappen bepalen zelf óf zij cultuurpijler zouden willen zijn en hoe zij daar vorm aan zouden willen geven (bottom up). Tegelijkertijd houden de gemeente en de provincie de mogelijkheid om de plannen van de instellingen al dan niet te honoreren met een bijdrage uit het fonds (top down).
- Voor de onderdelen de beleidsterreinen (im)materieel erfgoed, amateurkunst, cultuuronderwijs, bibliotheken, monumenten en archeologie hebben steunfuncties de taak om samenwerking te bevorderen. Voor deze terreinen zal geen Cultuurpijler worden benoemd.

In 'Criteria Cultuurnotaperiode 2017-2020 Gemeente Groningen' staan de volgende criteria voor de cultuurpijlers:

3.5 Cultuurpijlers

Voor de Cultuurpijlers Groningen stellen we de volgende aanvullende beoordelingscriteria voor:

- De aanvrager is een uitvoerende instelling uit de kunstensector uit de provincie Groningen;
- De aanvrager toont aan een voortrekkersrol te kunnen vervullen als het gaat om meer samenwerking en het aangaan of versterken van verbindingen, binnen of buiten de keten, of de sector. Dit kan zowel op stedelijk en regionaal als noordelijk niveau. De aanvrager levert hierop een visie aan, welke op een later moment te vertalen is in concrete activiteiten;
- De aanvrager toont aan dat er sprake is van bewezen vertrouwen en kwaliteit;
- De aanvrager draagt bij aan ons landelijk (of zelfs internationaal) profiel.

Colofon

De onderstaande personen hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze rapportage:

Begeleidingsgroep

- Robert Bangma, directeur Vera en Simplon
- Roelof Dalstra, directeur projecten, gemeente Groningen
- Hester Diender, accountmanager cultuur, gemeente Groningen
- Koen Eekma, beleidsmanager, gemeente Groningen
- Harmen van der Hoek, business manager Club Guy & Roni
- Willem de Kok, directeur MartiniPlaza
- Nynke Stellingma, directeur Oosterpoort/Stadsschouwburg Groningen
- Klaas van der Wal, concerndirecteur

Onderzoeksteam LAgrouP

- Stephen Hodes
- Anneke Jenniskens
- Karin Swart

Januari 2016

LAgrouP bv

Postbus 1558

1000BN Amsterdam

T. 020-550 2020

E. stephenhodes@lagroup.nl

E. annekejenniskens@lagroup.nl

E. karinswart@lagroup.nl

W. www.lagroup.nl

© Kieboom